

~~17~~ 17

A84/—
—
—

11

center (930/1000)
153)
7. 210

6359

მეორე წიგნი

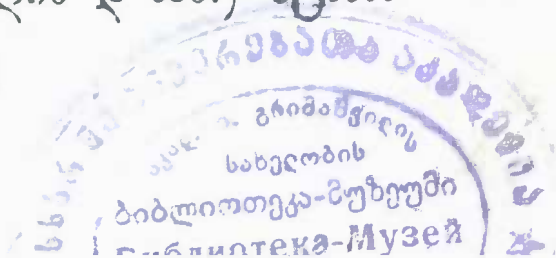

Handwritten signature or initials in cursive script.

თფილისი

დუბელიძის (გ. წერეთლის დ შპს.) სტამბა

1871

Дозволено цензурою. Тиф. мѣс., 31 Января, 1871

ქორე წიგნის შინაარსი

ცობრი, კომედია ორ მოქმედებად, გ. წერეთლის განჩინება ბარისა და მთაურთა ადგილთა, ბატონის შვილის ვასტანგისა *)

მოთხრობა რაზელ მოუვიდა ჩხუბი ივან ივანიჩს ივან ნიკიჭორჩიჩთან, თხზულება ნ. გოგოლისა (რუსულთ გ. ჩიქოანის ნათარგმნი)

• უცხო თემის უარობ მოქმედება... (ლექსი) *** სს.
ას სად არიან, სიჭაბუკე... (ლექსი). *** სს.

ჩვენი ახალგაზდობა (საუბარი მკითხველთან) ნ. სკანდელისა.

მგზავრის წერილებიდან, *** სს.

დამატებაში

გულავერის მოგზაურობა, თხზულება ჭონათან სვიძტისა (ნ. სკანდელის ნათარგმნი)

---

*) ეს განჩინება გადმოგვცა ტაინი სოკეტნიკმა მ. ი. ჩილაკმა.

ჯიბრი

კომედიის ორ მოქმედებად

ბ. წერეთლისა

მოქმედნი პირობნი

ბეკიჩა, ზემო იმერელი, მუხატონე.
დიღვარდისა, კამდელი.
ბგელისა, მოურავი.
კიკელა, შინაყმა.
ზურაბა, შინ მოსამსახურე ბიჭი.
ნანუა, მწეპსი.
კიგო, შინაყმა.
სოფიო, მეზობლის გოგო.
როსაფ, იასაული უჩასტკის ნახანდიკისა.
ნატკარა ბიჭი, დიღვარდისას ნათლული.

მოქმედება პირველი

სცენა I

(სცენა წარმოადგენს სამზარეულოს; ცალ გვერდზე მოკლე ტასტი დგას, ტასტზედ ლურჯი ნახაღი ჭია და ზედ ქვეშისაგებია. მეორე გვერდზედ ძარი დგას, რომელშია ცქათების შემწვადეული; ძარს იქით-და-აქით საბუდრების, ტასტს ზემოთ თახჩა (განჯინა) და თარა. შუაგულ კერას განაღებული.)

გამოსვლა I

დიღვანდისა

ეჰ, ძაღლობა ღმერთს ჰქონდეს! უბედური დაბადებულ ვარ ქვეყანაზედ, და ის არის! ღმერთმა ნუ მისცეს განსვენება ბაკურს ვერცხვამეს, ჩემი გამყოფი დვისვის. რომ ის არა, მე მოახლობას ვინ მაკადრებდა! ნეტა იმდღეს, რომ გიორგობას ჩვენ სოფლის ეკლესიაზედ გამყოფი დი აჭრელებული ტანსაცმელით, კანნიკა თავზედ მებურს. ჩემი

გაღაქდაყებული ლოყებისთვის რომ შეგესვენს, ხელსედი იკოტნიდი. გულ-მკერდი ისე გავსებული მქონდა, რომ გებწკინა გავსკდებოდი. ჩვენი სოფლის ბიჭები ჩემი ყურების მეტს აწას აკეთებდნენ.... ახლას, ჩემი სიყმაწვილეს ეს გახლავთ (ლოყებსე სელს იკიდებს), ეს უღრმეთ დახრანჭული და ჩამოძმძარი ლოყებო. ჩემი ყმაწვილობის სიმშვენიერე ამ მიძმძარ გულ-მკერდს ეტყობას. ჩემი ცოდვა ჭქონდეს ბაკურს წერაქვამეს, ჩემი ასე უღრმეთ წახდენისათვის!...ნეტაი აბ ჩემი ბატონის თჯასში ძინტ მიძაღლოდენ. იმდენი რა უთხრას ჩემ ბატონის შვილებს, რამდენჯენ იმათ ეს ჩემი გამძმძარი ხელები გავსკაროსთ!...ვინ არის მადლობელი? ჩემი თავლასიდასხმული ბატონიშვილი არ ბრძანდებოდა, გეშინწინ ძაღლსავით მწყემსთან დამიგატანას: გადი, ჩახრეებულა ბეზერო, აქ ნუ მეტიტინები, შენი იასაული ხომ არა ვარ. რომ ბიჭი გალასე მეტბნებო! აი, ღმერთმან ნუ შეგარგოს ამ გამძმძარი ხელებით ნაჭმევი ჭური, თუ შინ-

გან მე უკეთესი ზატვიის-ტემს მეკადრებო-
დეს!...

გამოსვლა 2 (შემოვა ზურაბს)

ზურაბს და დილვანდისა

ზურაბს

აბა, სადვინე დოქი სად არის?

დილვანდისა

დაახ, ეგეტ ძაკლდა. შენ სადვინე დოქს
უნდა დაუდგე ყარაულათ. ო, შენმა მზემ! სხვა
ზატვიისტემს ხომ აღარაიუელი მქვს. ახლას შენ
მოსამისხურეთაც უნდა გავხდე. რატა მიბძა-
ნებ დოქი სად არის? უნდა მოგახსენო: აი,
ჩემო ბატონო, აქ გახლავს, ან აქ არ გახ-
ლავს.

ზურაბს

ვინ გიბძანებს? გიჟია, ოხერი! მე ისე
კვითხულაბ, სადვინე დოქი სად არის-მეთქი.

დილვანდისა

ა, ბატონო! ჩემი ზატვიისტემს ეს გახ-

ლავთ. თნი დღის მთრეულმა ბიჭმაც თხუ-
რი და მუდრეგა უნდა მიძახას! ესეც ბეჭია
ჩემა ბატონების ამარა. (ზურაბას, რომელიც
თარაში დოქს ეძებს) ბიჭო, ჩას ეძებ, აქ რა
უნდა საღვინე დოქს. ისეც ღმერთი გააძ-
ლებიებს თქვენ მოურავს,—მე იმან აქ ღვინო-
ანი დოქები დამიტეოს.

ზურაბა

მე რავეულ. იმან გაძომგზავნა, წადი ს-
ჯალაბო სახლში საღვინე დოქას, მოიტა-
ნეო.

დიღვარდისა

არა, არა. აქ საღვინე დოქი არ არის. ტყუ-
ილა ნუ ეძებ. ცვარი წყალი არ არის, წადი,
თუ ღმერთი გწამს, ერთი ჩაივი წყალი მოი-
ტანე წყაროდან.

ზურაბა

კო, დიას. რაგორ არა. ახლა ჩაივით წელს
ძაკვიწკვეტ.

დიღვარდისა

წადი—მეთქი, გეუბნები, თუარა ისე ჩემს

ბატონისშვილს ლხენა ჭქონდეს, რამდენი,
შენ ძაგ გაუგონელობამ განანოს!

ზურაბა

რას ამბობ, რა მეწელებს? წყალი კი არა,
ახლავე მთაში უნდა გაუდგე, შეშის საჭრელათ.
(თახჩას ადებს, დოქის საძებნელათ.)

დიღვარდისა

სად, სად მიდას ეს მამარხერი! წამოდი
აქეთ, ბიჭო — მეტქი. თახჩისკენ რა ხელი
გაქვს (მიეტანება ხელში), წამოდი აქეთ, აქეთ.
შენი საძებნი მანდ არა არის წა. ო, შენმა
მშემ! ეგ ერთი კუნჭული ძაქ, და ეგეც ადარ
უნდა შეძრჩეს თქვენი ხელუხლები. გამოდი
აქეთ, გამოდი, გამოდი! მანდ საშენო არა
არისრა.

ზურაბა (შეწყვირებს)

ხელს ნუ მკიდებ, თვარა!...

დიღვარდისა (ყვირილით)

თვარა რაო! შენი თვეს-მოტეხილი ბეზიას
სიტოცხლებ, კისერში ხახვი არ ჩამაჭრა!

ზურაბს

თუკ-მოტეხილიცა ხარ და კუდიქნევიცა.

დიღვარდისა. (ხმას მოუმატებს)

მადი და გულზედ ნუ გასკდები. როგორ
თუ კუდის ქნევია? ერთი გამაგებინე, რა არის
კუდის ქნევია? ვის გაუქნიე კუდი?

ზურაბს

თავი დამანებე! ეს რა ეშმაკი გადაშეკიდს?
ვისაც გინდა, იმას გაუქნიე; მე რას დავეძებ.

დიღვარდისა

ჭოო შე, კოჭლის მოდგმისა!

ზურაბს

კოჭლის მოდგმისა არა ხარ, მა რახარ?
დგდა შენი არ ბრძანდებოდა, რომ აქ რჩი ჯო-
ხით (დაცინის და თან ლაზარაკობს) აჯა-ბაჯამოე-
თრეკოდა ხოლმე, თითქოს წვიკები ვისმე
მიემსვრიოს.

დიღვარდისა (მაშას ხელს დაატანს).

წადი, გაძეტალე, შე რხრის შვილო, თვარა, ბა-
ტონი ნუ მომიკვდება, ან შენ, ან მე!

ზურაბს

ობრის შეილატა ხარ, და ანტ არა იცი!
(კარში გაკარდება).

დიღვანდისა (ხის მაშას კარებში მიაყოლებს)

ჰაა!... შენ მანა ობრის შეილა!

(ზუბლიკისკენ) ეს გახლავთ ჩემი პატივის
ტემს!...სულ, სულ, ის ბძანდება, წუკარტი ჩვენი
მოუწავი. იმისი ბწალაა ჩემი ასეთი უკანა-
სკნელობა. იმან გააძრახა დიდი და პატარა,
დიღვანდისას არათუელი გაუგონოთო, საჯა-
ლათო არ დაუხვეტოთო, წყალი არ მოუტა-
ნოთო, ერთი რომ გითხრასთ, ორი თქვენ
უთხარიოთ. მატალას მე იმ წუკარტიანმა! მე
იმას გადმოვაშლევინებ თავის არა წმინდა მოქ-
მედებს! ჩემი ბატონის ოჯახი მაგან გატარ-
ცვა. ეგ არ იყო, რომ დიდ ბატონს სასთუ-
მალს ქვეშ ორ აბაზიანი ამოუღო? ეგ არ იყო,
რომ ჩვენი მეზობლის გოგოს სოფიოს ჭრელი
ბაღდადის თავსაოვარი გადურბენია? ღმერთო,
რატო მუხი არ დაეცემა იმ არა წმინდა კაცს
ამ ურჯულ მოქმედებისათვის? წაიჭუნა ჩემი

ბატონის ოჯახი. პატროსან კაცს ჩვენ სახ-
 ლში არ შეძრესვლებს! (პირველად იწერს) ღმერთო
 შენ დაგვიფარე! აი, ეგ არა წმინდა სული, ეგ
 ღვთის ძეგრი, ეგ ხეზე ჩამოსახრჩობი! რომ
 შეგეძლოს, სულ ნაწილ-ნაწილათ დაგვლეჯ!
 ჩვენი ოჯახი მაგან გააუწმინდურა! ჭოიძე! ჭოი
 ძე! ჭოიძე! (გულზედ ხელს იცემს)

გამოსვლა 3 (შემოდის მწყემსი. გძელი სახრე
 ხელში უჭირავს)

მწყემსი (კრძალვით)

დიღვარდისა, ცუტა მაწონი მოძე, თვარა
 მუცელი მიძახძა. ეს ორი დღეა, მარტო ციკო
 მჭადის აძარა ვარ.

დიღვარდისა

ჭა! რა, რა გნებავს?

მწყემსი (დაეღრიჯება)

ცუტა მაწონი გამატანე. ჩემო დიღვარ-
 დისა, შენი ჭირიძე. ეს ორი დღეა სახსნილო
 არ მინახავს.

დიღვარდისა

მუცელი რომ შეგახმება, მაშინ მოძგნებ,

განა? უმისეთ რაგამ თვალთ ან დაძენახ-
კები? გუშინწინ შენ ან ბძანდებოდი, რამ
წყალი მომიტანეთო, შეგესვენე; შენ კი რუ-
ძათ კარში გაწურწურძალდი! იმ თქვენ ბატონ
მოურავს ხომ გაუგონებ უკელაიუერს; აბა, ახლა
წადი და იმან გაჭამოს ძაწონი. გადი, დამეკარ-
გე, მე შენა თხავის ანა ვიტირა.

მწევმნი (ჭუჭყუნით)

დმერთძანი ან ვიტი, რა კენა: მგელთასთან
მივალ, ის შენთან გამომგზავნის, შენთან რამ
მოვალ, იმასთან მგზავნი. რა ვუეო ან ვიტი.
ან გაკრეკამ ღოგებს და ის იქნება. მშიერი
ხომ ვერ წავალ.

დიღვარდისა

ანა გიჭირს რა, წაბრძანდი. ნუ გეშინია,
შიმშილით ან მოკვდები. ისწავლი ჭკუას,
მეორეთ უთრეო გამიგონებ, უთრეო ჰატრის
დამსდებ, ამტენმა ვაი უშველებელმა ტვინი
ამირია. ყველას უნდა ვეყიჭინო, ვერხუბო.
ანავის რეში ხათრი ანა აქვს. დიდი და ჰატა-
რა, სულ მე მიბრეყებს.

მწეემსი

კარგია, მაგვიანდება. მგელიამ გამომავდა, ღორები ძალე გარეკეო; რა ვუეო, არ ვიტი! გუშინწინ სხვის უანაში ერთი გოჭა მოძიკლეს. მგელიამ ამისთვის იმდენი მტემს, რომ ნაღველი ჩამიქტია.

დიღვარდისა

აგრე მოვიხდება. რათ უგონებ, რატომ ჩემი ჰატვიის ტემა არა გაქვს. დაუჯერე ხელმე იმას; დაუჯერე. იმდენი სიტოტხლე ჩემ ბატონიშვილს ვასილს მისტემია, რამდენი კიდევ იმან მოგარტყას.

მწეემსი (სეკწნით)

კარგია, შენი ჭირიძე, დიღვირდისა, ტოტა რაძე საგძალი გამატანე.

დიღვარდისა (ჩაფხ აძლეკს)

ჰერ წუელხედ წადი. ჰა, წაილე ჩაფხი. დედაშვილობას, ძალე მოდი, ტვარნი წუელი შინ არ მოიძევა.

მწეემსი (ჩაფხ გამოართმეკს)

კი, კი. ახლავე წავალ. საჭმელი მოძე.

ბარემ საგძალსაც ჩავიწყობ ხალთან და წყალსაც მოვიტან.

დიღვარდისა (თაროდან აღებს პატარა ქოთანს მწვინით სავსეს და აძლევს. ამ დროს მგელის სმა მოისმის: ნანუა, ნანუა! შე მამაობის შვილო, რა ამბავია, რომ აქამდის ღორები არ გაგირეკვია! ჭატ, ღვთის წყაა, თუ შემოგივარდი, მე შენ ეგ ყურები ავისრისო!)

მწყემსი

მოკდივარ, მოკდივარ. გაიმე, (თრთოლვით) დიღვარდისა, დამგვიანდა. მგელის გამლახვას! ახლა არ შემოდის. (დაავდებს ჩათს და მიწის.)

დიღვარდისა (მისძახის).

ნანუა, ნანუა! აქმო, შე ეშმაკის შვილო! სად მარბიხარ. წაილე ეს ჩათი, წყალი მომატანე, თვარა ჩემი ბატონი..... (სახქართო მოტრიალდება პუბლიკისკენ, ხელებს შლის) შეხედე ახლა რომ თხუენველას, ამ პუდოს, ამას, რავა მომატყუეა! დიკრთო, რატო ახლავე არ მომკლავ, რომ მეღორეტე არაფერს მიგონებს!.. რა კქნა?.. თუ ხადმე გადავარდები, თვარა ამ მუტო დგო-

მის თავი აწა მასქ... ამდენმა ჯაფამ წელში
 გაშტყეს: წყალიც მე უნდა მოვიტანო, საშუ-
 ახლოც მე უნდა დავგაო, ძროხებიც მე უნდა
 მოვწველო, სადილი თუ მე აწ გავაკეთო, ამ-
 დენი სული მშიერი უნდა დარჩეს. ქათამი,
 ბატო, ინდოური, სულ მე უნდა ვზარდო...
 მოგეტა სიტოცხლე, ჩემ ბატონიშვილებს
 გაუძვიათ მუცლები... ჭამის მეტს ხომ აწა-
 თვალს გააკეთებენ. ჩემი გასილი კვირეში
 ერთხელ აწ გამოიხადავს კარში!... ჭატ, დე-
 იკარგოს. აწა ჭგავს მამა მისს! ისევე ჩემი
 ბატონის ბატ ქანი ხელი დაილოცა: წელი-
 წადში თრმობტი ცხენი და ძროხა რომ შუბი-
 ნოს თავის თჯახს, კადევ ცოცა! ჩვენი
 მხრის ვატები ტყუილათ ვი აწ ეტყეობიან!
 შურთ, ბატონო, იმისი სიმდიდრე, და იმის-
 თვის უგონებენ: «მთელი ქვეყანა ბევი
 ჩამ ამოაგდო. მაგდენი ქანება სულ ძალა-
 ღობით და ავაზაკობით აქვს ნაშოვნარი.»
 უთქო, დოკლათიანი და მდიდარი რომ აწის,
 იმისთვის ეტყეობიან: სულ შური და მტრო-

ხას! უნდათ, რამ დაღუპონ, «იქნება რაგონ-
მე სელი მოვითხოთა იმის ქონებაზე!» მს-
ნამდის არ ახუენა ღმერთმა ისინი.

გამოსვლა 4. კიკოლა (შემოვა)

(თავისთვის) ეს მე ღამე ვინ გააბრუნა!..
(დიღვარდისას) რა ანბავია, დიღვარდისა, ვინ
გაბედა შენი აგრე გაჯაკრებს!

დიღვარდისა

აი, ღმერთმა გაგაწყოთ! დიდიცა და ჰა-
ტარაც რეძი შემწუსებელი ხარო....

კიკოლა

აჰ! აჰ! დიღვარდისა, თუ ღმერთი გწამს,
ნუ იწუეკლები. ერთი ცოლი და მრთილდე
ღლაპი ძეგს, ისინიც თუ დაძებოცენ, შენს
იქით გზა არ მქნება. ზურგზედ აგეკიდები
გუდასავით.

დიღვარდისა

ღმერთმა დაგიღუძოს ეგ ენა. ყველა რეძი
დაცინების და წყენის მეტს არას აკეთებთ.

კიკოლა (მიასლოვდება)

იმე! მამა გიტხონდება, მაგრე ნუ იწუეკლე-

ბი, თვარს ეს არის, გამატიკებს. ერთი მა-
ჩვენე, მაგრე ვის გაუჯავრებინარ? თუ კანტი-
ვარ, უერს ძირში მივაჯარი. რავა გაბედეს
ჩემი დილვარდისას გაჯავრებს!...

დილვარდისა

დიას, ვერ გაბედავენ! ჩემი ბატონისშვი-
ლების ეშინიათ! რაგარ არა?...

კიკოლა (მოთუქრებით)

ერთი მითხარი, ვინ არის, ვინ, რომ გან-
დენინებს შენ მშვენიერ ზარის სახეს?..

დივლარდისა

დიას, მშვენიერი. აღარა წამივარა! ღმერ-
თმა დალახვარს მისი სახსენებელი. ჩემი
მშვენიერებსა და ჩემი სიყმაწვილეთ, ჩემმა
უწინდელმა ბატონმა მოკლა.

კიკოლა

ვაი, ერთი იმისი თავი მოგვცა აქ. მე და
შენ, დილვარდისა, წვერ-უღვაშს სულ ღერ-
ღერთ გამოვავლევდით.

დილვარდისა

ემპაკმა გამოავლიჯოს იმას წვერ-უღვაში.

კიკოლა

ნუგეში, ჩემო დიღვარდისა. მე და შენ
 რომ ვიცი, იქამდის თავი მაგრათ გავიცა-
 ნათ, და მეჩუ ასეთ რჯახის ბიჭს გადა-
 გირჩევ საქმრათ, რომ სულ თაღლი გაჭამოს!
 დიღვარდისა (უნებურათ გაიღიმებს)

შენმა მზემ, მე და შენ რომ ვიცი,
 თქვი, თვარს ახლავე აგვისრულდება. რა ვი-
 ცით? არათელი არ ვიცი. ბატონუმობაზედ
 თუ ამბობ, ეგ სულ ტყუილია. *) რაც საქმდის
 არ უფიქრია, არც აწი მახდება.

კიკოლა

უჭ, არა, დიღვარდისა! ასე ამბობენ, გაისათ
 მახდება! აბა თუ გავრას გლები-კატის და
 მახლის იღბაღმს!... ნწუჭ! ღმერთი მარყუა-
 ლა. მახდება, არ შეიძლება, რომ არ მახდეს...
 (ეშმაკობით). აი, მაშინ უყურე დიღვარდისას,
 რავა მოქუსლავს!...

დიღვარდისა

კი. მაგათმა სიტყვებზე (ღიმილით ან-

---

*) ეს გამოვლია გლებების კათავისუფლების წინ
 დროს ეკუთვნის.

ბოძს). აბა ჩემ ბატონა შვილებს შევჩვილები
 აქ! გა! დაახ. ჩემი ძალა და ღონე მსგავს
 თქვას უნდა გადავალთ; მე კი დამცრობის
 მეტი არაფერი. რეორი არა! მოჯამატირების
 სალანძღვართ გაუჩერდები აქ!...

კიკოლა

მე რე ზირობასედ რავა ხარ? მე რომ ის
 გაგირიგო, სამაშუალოს რას მომცემ?

დიღვანდისა

ვინ ის?

კიკოლა

ის — მეტქა.

დიღვანდისა

ვინ ის? მე შენი არა გამეგებარა! შენ
 ჩემთვის არაფერი გითქვამს?

კიკოლა

გითხრა ყურში?... გითხრა?... (დიღვანდისა
 გახუმბულია. მივა ყურში და უხურჩურებს).

დიღვანდისა (გაღიმებით თავში ჩაკრავს)

შენმა სიტყვებმა!...

კიკოლა

ნუ დეიჯერებს, სანამ არ ასრულდეს.

დიღვანდისა (მწუნარებით ამხონენეშებს)
 ჭეი, ჭეი! ჩემი ქმრის დრო წევადს. ჩემი
 სიუმაწვილე დაჰკნა.

კიკოლა

გეუბგები, ნუ სწუნარ, ჰირის სხეს ჯავრო-
 ბით ნუ ინდენ, გამაგრდი; რაგორც კლდე, ისე
 გამაგრდი, თუ გინდა ბოლოს ტკბილი გემო
 ნახო.

დიღვანდისა

გადი იქით. ნუ შემსხნარები, შენი მას-
 ხარობის თავი არა მაქ (ჩათხი იღებს) წყალ-
 ზედ უნდა წევდე, ცვარი-წყალი შინ არ დგას.

კიკოლა

დიღვანდისა, შენ რომ იტყვი, რაგორ
 ძმია, მეტის-მეტი შიმშილისგან მეტელი მი-
 ჭუჭუენებს; ასე გეუბნება: თუ კარგი ქმარი
 გინდა, ჩემ კიკოლას რამე მიჰმიეც.

დიღვანდისა

კი, დიან, არც ერთი ჩემი გაჯავრების
 მეტს არას აკეთებთ. საჭმელს კი არა, შავ-
 ქვას გაჭმევთ.

კიკოლა

მაშა გიტხონდება, სხვის ჯავრს ჩემ მუცელ-
 ზედ ნუ იური. თუ ვინმე ჰატარა ბიჭმა გაგა-
 ჯავრის, მე მითხარი! მე იმას მაკცემ სიტ-
 ხეს: სულ კვანტელას ვამახებინებ! (მღაბლის სმით)
 იცო დიღვარდისა! შენი მტერი სულ მგელისა
 არის. ეგ არის, რაც არის, სულ ეგ გიბრი-
 უკებს ჰატარა ბიჭებს. იცო, რა მითხრა....
 (სელებს დიღვარდისას კისერზედ აპირებს გადასკევას
 და უერთან მიწვდენას. დიღვარდისა სელებს დაუჭერს)

დიღვარდისა

ჰო, კარგი, მითხარი.

კიკოლა

თუ უერზე არ მიმიშვებ, რა გითხრა.

დიღვარდისა

ჰე, მითხარი. (კიკოლა უჩურჩულებს. დიღვარდი-
 სა გულზედ ხელს იცემს) მატადოს მე იმ წუკან-
 ტიანმა, მატადოს! მე იმას ვაჩვენებ... მოვი-
 დეს დიდი ბატონი, მოვიდეს!...

კიკოლა

მეტ დაგეხმარები. შენი მოწმე ვიქნები.

უნდა გავაკლოთ ეგ ამ სახლიდან... უნდა,
დიღვარდისა, უნდა.

დიღვარდისა (აღუგებოთ)

უნდა, უნდა, უნდა! (თაროდან საჭმელს აძლევს.
კიკოლა ცეცხლთან მოეწეობა, ხელს დაიბანს, ჩო-
სახედ შეიწმენდს და შეუდგება საჭმელს. ამ დროს
პატარა ბიჭი შემოვა). მოდი შვილო, მოდი.
(დიღვარდისა მოვიდებს ხელს და ჭკოცნის) დაჯექი,
ვინ გამოგზავნა? დედა-შენის?

პატარა ბიჭი

დედა-ჩემმა შემოგიოვალა: ჩემი ნათლია,
დიღვარდისა.

სსუ! სსუ, სსუ!

პატარა ბიჭი.

ცოცა უკელ....

დიღვარდისა

სსუ! სსუ!

პატარა ბიჭი.

კვერცხი გამომიგ..

დიღვარდისა (პირზე ხელსაფარებს)

სსუ!... ბეთქი.

პატარა ბიჭი.

გამომიგზავნეო.

დიღვარდისა

ანა შვილო, მგანს ან შემოთვლიდა. აქ დამი-
ცადე. წყალხედ წავალ და ახლავე მოვალ
(გავა კაში ჩათვით),

კიკოლ (საჭმელს ათავებს).

ბერი და ღვინო ეარგო საქონელია, რე-
ცა კანცს მუცელი გიჭყვიანის. თუ კანცა მშიე-
რი ხარ, ანც თვეებში გაქვს ძალა და ანც
მკლავებში, ენასაც რომ ვეღარ ატრიალებ?...
ერთა ჯადი ლობიო რომ შევსვლიბე. ძალაც
მომეტა და ახლა ენაც უიწრო მიბრუნავს. წი-
ღან რამდენი ან ველახარავე იმ ძე ლომს!
ძლავს, ძლავს დავარბილე. ახლა რომ შამოვა-
დეს, ასეთებს ვეტყვი, საჭმელი კი ანა, მგო-
ნის ჩემს უკათხანკათაც წამომიგორდეს. (პატარა
ბიჭს შესედავს) ბიჭო, შენ ვინ გამომგზავნა?

პატარა ბიჭი.

ღედამ.

კიკოლა

რა, რა მინდა?

პატარა ბიჭი

ჩემო ნათლია, ცოტა უკელი და კვერცხი
გამომიგზავნე.

კიკოლა

პა. ცუდათ არ შემოუთვლია. ნათლი დე-
დადასაც თავისი ანგარიშები აქვს. ახა, გიჟი
იქნებოდა ცუელი: შვილს რათ მოანათვლინებ-
და?... ხან უკელი, ხან მანონი, ხან ხორცეულთა,
სულ ანგარიშია... დილვარდასაც ამანებში მო-
ხეჩებული ქალია. ამიტომაც უძახდა ამ
პატარა ბიჭს «სსუო,» მაგრამ ძალიან ეშინა
კაცი ვარ. ხელის გულზედ მიწერიან უკელათე-
რი: ძაურავმა რომ გაუგოს, ქურდობას დას-
წამებს და მეტე შენ უყურე!... მაგრამ ჩვენთვის
კითქვით, რათ არის ქურდი? აბდენ უკელს, გა-
თამს, ანდოურს და ძროხოულს, სულ ის უმზადებს
პატარას და ერთი თვით რომ მოაკლოს,
მამინვე ერთი ვაი უშველებელს აუტყუნ: აი
უ ქურდი! შე რჯახის ამომგდებელი! თხის

ხატროს, თხის კუდიც არ ერგოვო, თუ
გინდა, ეს არის.

გამოსვლა 5 (დიღვარდისა შემოვს, მხარსედ
ჩათვი უდგას)

კიკოლა

უჰ, დიღვარდისა, რავს გავძეხი! სწორეთ
შამაშენის სულის საცხონებლათ გავძეხი!

დიღვარდისა

ძლებით და იტყენებით, თვარამ არ გაგაწ-
ურეს ღმერთი, ჩემო ჯავრი თქვენ არ გქონ-
დესთ: არც ერთი თქვენთაგანი იმას არ ითვიქ-
რებს, თუ დიღვარდისას წყალი ძოუტანოვო.

კიკოლა

უჰ, დიღვარდისა, ძაგას რაცომ ამბობ: შენ
რომ წყალზე წადი, სანამ მოხვიდოდი, სულ
იმასხედ ვთვიქრობდი, რომ შენ წყალზედ იყავი.
გამოქტევა ძინდოდა, რომ სავსე ჩათვი წყარო-
დან მე წამოქტედა, მაგრამ ეს არის შენ მო-
მასწრე.

დიღვარდისა

ისევე ღმერთი შენ გაგამლებინებს (ქოქოლას)

გადაწყობს). შე უბედურა, სულ მასხარობა წავა
იქნება. ერთხელ მაინც თქვი რიგიანი სიტყვა.

კიკოლა

ღქვითმანი სულ რიგიანს ვანბობ, მარამ ჩე-
მი რამ არ გესმას! მე და შენ მაშინ მოვეწ-
უაბით, ჰე მაშინ, როცა მე შენი გულას წა-
დიღს აგისრულებ.

დიღვარდისა (მაშით დაემუქრება)

გასწა იქათ, თვარა, აჭა, ამას უეუტებ?

კიკოლა

რავა, (გაკვირვებით) არ გინდა თუ? (და-
ცინვით) გიოთა და არ უნდა. რა შვილი ხარ.
ვის ატყუებ? ის არ გინდა, ის რამ ქვია, ის...

დიღვარდისა

გადი იქათ (მივარდებს მაშით.)

კიკოლა

არ გინდა და ვაა, შენ გუნებას! (გავარდებს კარში)

დიღვარდისა (ბიჭს)

მოდო აქ შვილა. მე დედიშენისთვის აქ,
(განჯინას აღებს) უკელი და კერცხეა მქონდა
შენახული... (უწყობს კალთაში). ეს ჩახხატ თან

წაიღე; მაწამ რუმათ წადი, ისე, რომ აწავინ
დაგინახოს, თვარა ტუდათ იტყვიან. წადი,
გაიხარე. (თითხ აჩვენებს ღობისკენ და თან გაუკუბას)
შე იმ ღობესე გადახიჯე. იტყვად აწავინ
დაგინახოს.

სტენა მეორე

(წარმოადგენს ეზოს ბატონის ოჯახში. ერთკენ
ფიცრული სახლია ქვითკირის ჰალატისანი, მის
მომარტებით საჯალახო სახლია; შუაში სასიბინდე,
ერთკენ სასახარა. შუაგულ ეზოში დვას დიდი მუ-
ხის სე. იმის ძირში მგელაა ზის ქვასედ.)

მგელა (ჩუმათ ბარათს კითხლობს)

«ბა...ტ...ო.. ნო ბეკირა, კუდარელოსს კორ-
ტონ...ხედ მოესწრე. ლურჯა ბარა და ოქროს
ივერი ბედაურა მომაყვანა. ამათ გომარეთს
წავიყვან და იქილამ თორმეტ ფაშატ ცხენს
და ერთ უარახადულ მერანს გადამოგვკრით. ამ
ორ კვირასედ ფტას გნახავთ, თუ ამასე უთრო
დამიგვიანდა, მაშინ მოუკლავართ და ჩემს ამ-
ბავს ნუღარ იკითხავთ. ამ რის ისევ თქვენკენ

ვანბრუნებ. მე არ გამოძაღებ. ძახუნი კაცია, თვალი გეჭიროსთ მაგაზე. თქვენი ციტნა-ქუცნა.» (ჟუბლიკას) იტყვიან წაგნის სწავლას. ანაოვერში გამოძაღებ კაცსა! აი, თუ არ გამოძაღა... მეც არ მაკვირდა, სად შოენულობს ეს ჩემი ბატონი ამდენ ცხენს და იარაღებს ხარებს-მეთქი. თურმე ამას გაუწყალე-ბია მთელი გომარეთი! ციტნა-ქუცნის მეგობარი ეს უფთილა!... რაც ავანსაკები უფთილა, თურმე უკვლას მოთავე ბეკიჩა უფთილა..... მტერს შეხვდეს ის გაჯავრებულ გულზე! საცა იყო, ამ წაგნს ისევ იქ დავაკვებ, თვარაძ, თუ შეძიტყო ზეით მიწასედ კვლარ დავადგებ... .

გამოსვლა 2

(ზურაბს მარბის და აღელვებით.)

ზურაბს

მგელა! მგელა! არიქა უშველე! დიღვარდისას ნათლული გამოვიდა სჯალბოდან ეს არის, ახლა, და ღობეზედ გადაბიჯა. დედა, დედა დედა!... დეიღუზა ჩვენი ბატონის ოჯახი. სულ

ვალთებში არ ეტყოდა, იმდენი წაღაცები მიქონდა: უკელი, კვერცხი, ჩახხი, ქათამი. ვინ მოსთვლის, რამდენი რა მიქონდა...

მგელის

სად, ბიჭო? არიქა მიშველე! უნდა დევი-ჭირთ. ზურაბია, გეიქეტა, გადავარდი ამ დობესედ და თავი დაურბინე. მეც ახლავე ბატონის სახლში შევალ, საქმე მაქვს. და ზემოდან მოუვლი თავს. ღმერთი არ გაგიწერეს არ გაგეძტეს, თვარა ვაი შენ დღეს!.. (ძირბიან სხვა და სხვა მხრისკენ.)

გამოსვლა 3

კიკოლა

ვეჭ, ბიჭო დეიჭირეს: ვაი, საწყალო დიღვარდისა გაება მახეში, მარა, რაკა გაება... შენ უუერე ახლა მგელია, რაკა ვაა დიდებს დიღვარდისას კარგს ქალობას!... (დაიხიქრდება) რა ღმერთი უწერებათ! სხვის კალთზე მამლებმა ერთმანერთს ტვინი ამო-ჩეკესო, სწორეთ ეს არის! ბატონის ოჯახიდან ვის რა დარჩენია! ჰური ბეკრია, ღვინო ბეკრია. სვით ჭამეთ და ჩვენც გვაჭამეთ...

ჩვენი გაკეთებულა, ჩვენ ვჭამოთ, რა ცოდ-
ვა?... თუ, თქვენ ჭკუას!.. ჩემი სახელა რომ
იყონ, მრევს ჯახების ტემით გავასივებ.
თქვე მამა მხრისშვილებო, რა გაჩხუბებთ:
თქვენი ხომ არათელი ინარჯებს?

გამოსვლა 4 (მგელიას შემოჭყავს შატა-
ბიჭი, რომელიც თვალებს ისრესავს და ტირის. ზუ-
რახია უკან მოხდევს, ტაშს უკრავს და იმღერის:
«დეიჭირეს დათვის ბელი, ეელში ჩახბეს საბელი»).

მგელია

კოლა, სტუმარი მოვიყვანე, სტუმარი!
მღვენი მათქვს კალთაში. ვნახოთ, აბა, რა მ-
ათქვს? (კალთებიდან ამოაცლის კვერცხებს, ეგელს
და ჩახსს. შატაბიჭი წუწუნით მიდის სელცარაი-
ლი.)

კიკოლა (მივარდებს, თითქოს უნდა ნახოს,
სტატებს ორ კვერცხს და ჯიბეში ჩაიდებს, ეგელ-
საც სტკის ზ სჭამს.)

მჭე! მჭე, მჭე! რა კარგი რამეა ჰუინტი-უკე-
ლი! მგელია მადი ერთი სიფთაზედ დევიზაკუს-
კოთ. ზურახა, წადი შენ და ერთი დექი
ღვანო მოატანე.

მკელის (დატინვიო)

ბძანა და გაათავა! მიაწვით. ჭამაში ენა
 არ დაეწვიოს. . . (შუღლიანათ) რას ლაზარაკობ?
 მე ეს ნაქურდალევი სულ ერთათ უნდა შევი-
 ნახო! დილვარდას სულ იძას კაკანობს, რომ
 ჩემი ბატონის თჯახი შენ ამოგდო. ახა
 ასლა, მე ვაჩვენებ ვინ უფრო აწულებს ჩემი
 ბატონის თჯახს.

კიკოლა

კარგი, თუ ღმერთი გწამს, ბევრს ნუ ჯავ-
 რობ! ეგ რა შესანახავია! ბატონი მოსკლამ-
 და კი არა, საღამომდისაც არ გაძლებს ეს
 ჭყანტი-ყველი, მიეცი ზურბას გასადები, ერ-
 თი ჰატარა დოქი ღვინო მოგვიტანოს. დი-
 დი ხანია დილვარდასს ამოუვანილი უკელი
 არ მიჭამია. (მოტეხს ყველს და პირში იღებს.)

მკელის (თავში ჩაჭკრავს)

ეი, კატო, რაშობი, რამ გადაგჩია! მე ეს
 ბატონს უნდა დავახვედრო. მოდი, ზურბას, წე-
 იდე იქელში შენახე. ჭა, გასადები, დამატა

დღს! თუ მე ის ბატონს არ გავაგდებინე
 აქედგან, ბიჭი არ ვუფთვილვარ!

კიკოლა (არ ანებებს)

რას ამბობ. ბელაში, ღმერთმანი, ტუულა
 თაგვები შესჯამენ. (ზურაბიას) დაიტყადა ბიჭო,
 ნუ მიგაქვს! (ორ კვერცხს კიდე დაატანს ხელს
 და გაიქცევა) ამ ორ კვერცხს მაინც არ დაგა-
 ნებებ, რამე მოძულათ.

მგელისა და ზურაბიას (უკან მიუვირიან)

ეი, აქ მოიტყანე, სად მიგაქვს კაცო. (მგე-
 ლის) კიკოლა, მოიტყანე, თვარამ არ ვიტო-
 რას გიზამ (გაედევნებიან უკან.)

გამოსვლა 4

გიგო (წაღდი აქვს ილიაში გაჩრილი, შემო-
 კა და მუხის ძირს დაჯდება ქვასუდ.)

ამის მეტი მოთმენა აღარ შემიძლიან. ვუ-
 შინ კორტოხიდან დაკბრუნდი, ოსს გამატა-
 ნეს. ერთ ქალაქელ კაცს ცხენები წავუყვანეთ.
 მთელი ღამე არ მძინებია. უუნაგრო ცხენ-
 ზედ ჯდომამ კუკუბო მოძამტკრია. დღეს კი-
 დევ დურეკვის ტყეში წაღიო, მგელიამ მითხრა,

ერთი ურემი შეშა მოიტანე! სადაა სამარ-
თალი!.. თუ სულ ასე მიქნეს, მე აქ ვეღარ
დავდგები, მეტი გზა არ არის, კახეთში უნდა
გადავარდე.

გამოსვლა 6

კიკოლა (შემოდის, ჯიბეში კვერცხებს ჩამტვრე-
ული და ილანძლებს.)

უჭ, შენი ღდინი, შენი, მეგელია! ოთხი
კვერცხი ჩამიტვრიეს ჯიბეში. «ავი ძაღლი
არც თითონ სჭამს, არც სხვას აჭმევს.»
რა მატოლსანი კვერცხები დაზარალებინეს.

გიგო

რა ამბავია, რა დაგეძარათ?

კიკოლა

რა და, ოთხი კვერცხი მქონდა ჯიბეში, სულ
ერთიანათ დამიტვრიეს იმ მამა ოხრის შვილ-
მა მეგელიამ.

გიგო

რა იყო, რუმათ ხომ არ წავიღია?

კიკოლა

აჰ, აქ ერთი ამბავი იყო ახლა! საწყალი გოგიელს ჰატანა ბიჭი საწრიპინეს. დილ-კარდისას მიეტა ჩაღატები შინ წასაღებთ. მკელიამ დეიჭირა გნახედ და სულ ერთიანათ წაართვა.

გიგო

რომელი? დილვარდისას ნათლული თუ?

კიკოლა

ნათლული, აბა!

გიგო

ისე მოუხდება, ჭენ! ჭენ! შენ უყურე ახლა ჩა დეეზრთება იმ ქოფაკს. ავი ცხვირ ჰარის ჰატრონია, იმის ლამდვისაგან მოსვენება არა გვაქვს.

კიკოლა

ვაი, ჩა კარგი კვერცხები დაკვარგე ტყულა უბრალოთ!.. არა, თუ სულელი არ კიყავი, ჩა მიმარბენინებდა, იმ რკ კვერცხს მივსტეძდი, რკი მაინც შემრჩებოდა. «ქორო ბეკრისა მდე-კარო, ბეკრჯელ დამრჩები მშიერი».

კიკო

მგელის სად წავიდა?

კიკოლა

ჯანდაბას იმისი თავი და ტანი!... უანაში
ღორები გადასულან და იმის გადმოსარეკეთ
გააქტა.

კიკო (მიდის)

წავალ საგძალს გამოვართმევ. ხელაღ თუ არ
გამტანა ღვინო, მაინც არ წავალ რამ... (გადის)

კიკოლა (იშინჯავს თავის გასვრილს
ჯიბებს)

შაი, დაგექტა მგელის ოჯახი! ოთხი კვერცხის-
თვას თვალემა დევითხარე და ესეც დაძეძკრა.
ნეტაი ეს ჯ ბეები მაინც არ დაძსუროდა და
არა მინდოდა რა... (დაფიქრდება). ეჭ, ღმერთო
დაგელატა სამართალი, ვის უჭირს და ვის
აძლევეს! ღმერთი ნუ გამიწერება, მგელისე
უკეთ მე მოვიხმარებდი ხელსნობას. წაღ
მგელის მიაქვს, მე არც იმის მეათედს წავი-
დებდი. ჩემს ორ ტიტკელს ბაჭს და ჩემს
ბებერ ტოლს ბევრი, ბევრი ხეთი მანეთის

ჩითი ან დაჭირდებოდა წელიწადში. ვთქვით, ღვინოს და ზურსაც ან მოვაკლებდი. ეს იქნებოდა და ეს. სხვას, ღმერთი ან გამიწერეს, მე ხელს აწაოგელს ვახლებდი. დიღვანდისას ასე ვეცუოდი: ნურც შენ გამტემ, არც მე გამტემ; ქვე ვიქნებოდათ ისე მტრედებსაკით. (ხელებს შლის) ის გა აწა, კიდევ შემიუვანდებოდა. იმე! იმანედ უფრო სამადლო საქმე რა იქნებოდა ჩემ ზატანს ბიჭუნებს რომ ჩავატვამდი. ახლა საწყლები სიტვით თანთახობენ. რომ ნახე შეგეტოდება. შენ ნუ მომიკვდები, უფროც შეერგებოდა ჩემ ბატონს იმის ქონება. ახა, რა სამართალია, ჩემი თოელი რომ აქ იქცევა და ჩემი ზაწაწკუნა ბიჭება დაჩუთრული წვიკებათ შინ მიტირიან... გუშინ წინ რომ ერთი საზანე ღვინო ვაგნანა თავის შინ მგელიამ, ღმერთი ან გამიწერეს, მე იმას ან ვიქდი!... მაგრამ ჩემი ურგები ეშმაკსაც წაუღია... ნეტავ, სულაც გადაწვამდეს ამ თჯახს. შენ არ მომიკვდე, კიკოლამ თავი ან დეაკლას იმისთვის!

(განა)

სტენა მესამე

(ეზოა. სასტუმროს წინა კედელი სხანს კარკ-
ბით. მგელის აღელვებული შეძოდის. იმას მოხდევს
ზურაბის)

მგელის (აღელვებით)

ზურაბის, აქ ძოდი. (კისურზე ხელს გადახვევს.)
წადი, ახლავე ის ჩვენი უანის თავი გადაიბინე,
სოფიას წინ დახვდი. წყალზე მიდის. უთხარი,
მგელის გახმაბს — თქვა. თუ გაითხრას: არ წამო-
ვალთ, შენ უთხარი, კაცის სული არა ვინარის-თქვა
ბატონის ეზოში... ჩქარა!.. უთხარი, მგელის შენ-
თვის ერთი კარგი ყანაოზის კაბა აქვს მომ-
ზადებული — თქვა. გეიქეტი... ჩქარა, თვა-
რს გაგისწრებს (ხელს კრავს ზურაბას. ზურაბა
მიწის ზე მგელის თან მისძახის) თუ ახლავე არ
ძოდი — თქვა, მერე ნულანაფელს ელი ჩემგან —
თქვა. ძალე, ჩქარა, გაკარდი, თვარს ვეღარ
მიუსწრებს... (აღელვებით აქეთ-იქით დადის) ტა-
ნში ჟრუანტელი მივლის! ძოდი, ჩემო სო-
ფიო, აი, შენკი გენატვალე!... (ხელებს გულში
ჩაიკრავს, თითქო ისუტებსო) ძანთლას რომ ძოვი-
დას, მე ვიცი ხმასაც ვერ ამოვიღებ... ვნა-
ხო, სასტუმროს კარი კარგათ იკეტება თუ

არა (შინჯავს კარს). აქ შევითრევ... (ეზოს იქით გადადგება) უიძე, დედა, მოდის, მოდის.., შენ გენაცვალს შენი ძველია!.. გული ვეღარ დაგიმაგრე, თითქოს თავის ბუდიდან ამოხტომას აზიერებსო! რავა მიივანტქალებს, ღმერთო! მე გიცი, ისე წამივს, რომ გერას გავარბებ...

გამოსვლა 2 (სოფიო გამომხდება ეზოს პირზე, ძველია მიგარდება & ხელს სტატებს)

ძველია.

მადი, შენი ჭირიძე.

სოფიო

ვამე, ვამე!.. ვინმე დაგვინახავს, აჰ, აჰ... არ შეიძლება. დედა, გენაცვალე, სადა ვარ. (ხელებს თვალებზედ მიიფარებს.)

ძველია

რას გოგო, რა დაგემართა! ასეთი წითელი უსწომის კაბა მაქ შენთვის, რომ იტოდე... ჩემი ბატონის უფაცხოვრება სულ შენი ჭირის სანაცვლო იუოს.... თავიდან თუკებამდის სულ ზეპელსაგით ავაჭრელებ. (მისწვდ-

ბა სპეციალურად. სოფიო სულს ჰკრავს, ან მიუშვებს.)

სოფიო

გაიბე. დედა, სადა ვარ. აქ სად მოგედი?
რომ ვინმე დამინახოს.. აჰ, აჰ, არ მინდა...
გამიშვი, გამიშვი! (იწეკვს, მაგრამ მკელია ან უშ-
ვებს.)

მკელია

ზურაბია, წადი უნაში გადიხედე, საქონელი
ნომ არ შემოსულა.—(ბძანებით) ზურაბია, წა ...
(ზურაბია საჩქაროდ მიდის და უკან ისეღება.)

სოფიო

არ წახვიდე, ბიჭო, აქ მოდი.... გაიბე, დე-
და, დედა, ეს რა მომივიდა! (ხელებს იფარებს
შირსედ და მუხლს ეკეტება. მკელია მოჭ-
კიდებს ხელს და ძალათ სასტუმროში შეჭყავს
და კარებს მოიკეტავს. ამ დროს შემოიბიან
ეროში კიყინით: კიკოლა, დიღკაძისა და
ზურაბია)

ზურაბია (იციინის).

სასტუმროს კარები ჩაკეტილი, სასტუმროს
კარები!...

კიკოლა (კარებს აწეებს და ურახუნებს)

მგელის, გამოდის, მგელის, მგელის. საქმე
მაქ, კაცო, სტუმარი მოვიდა.

დიღვარდისა (იმავე დროს)

ვან, წაბილწულა ჩემო ბატონის ოჯახო.

(გულზე მუჯს იტყობს) ეს მეორეთ მოსვლის ნი-
შანია. თავის დღეში ამისთანა ღვთის გამაჩრისებე-
ლი საქმე არ მომხდარა! მტრისა! მტრისა!.....

კიკოლა

ზურაბია, დიღვარდისა, მეორე კარებისკენ
მოურბინოთ, თვარა ეს კარი არ იღება.
(კარბიან სცენას იქით.)

დიღვარდისა (მიმუნძულებს და
თან მიიძახის)

ცხონებულა ქალბატონო! რატომ არ ხედავ
შენს ოჯახს, რაფა წაბილწა!....

(სასტუმროს კარები გაიღებინა. სოფიო გამოვარ-
დება და გაირბენს სცენაზედ. მგელისა და კიკოლას
გამოდინა)

მგელისა.

რა დაგეძარათა, კაცო, ერთი წუთის ძილი
არ მაცალე.

კიკოლა

ვითამ, გეძინა (ასველებს ეშმაკობით). რა შვი-
ლი ხარ! ვისაც შენთან ეძინა, ის რაყუავი?

მგელის

ვის ეძინა? რამ გაგაგოყა, კაცო?

კიკოლა.

ეჰ, კარგი თუ ღმერთი გწამს, ნუ თილისძიას-
ნობ. აქ ეზოში რომ სოფიო შემოიყვანე და
სასტუმროში შეითრიე, მე არ ვიტყვი თუ?

მგელის (აღულებით იტინის).

ჰა, ჰა, ჰა!.. მარტლას დეინასე?... კიკოლა,
თუ ჩემი ჰატვიგის ტემა გაქვს, არსად გამაძხილო.
რაგქნა, ძმაო, მიუვარს.....

დიღვარდისა (გამოდის)

უსირცხვილო, უსირცხვილო, უსირცხვილო!

კიკოლა

ეგრე, დიღვარდისა, ეგრე. მახუშია გაბმული.
მაგი აწი ვერსად წავივია.

მგელის. (დიღვარდისას)

თითქოს, თვითონ კი წმინდა სული იყო!

ბევრს ნუ ლაჰარაკობ, თვარს შენ კაი ქალობას
სულ ერთიანათ თვალწინ გადმოგიშლი...

დიღვარდისა (გატხარებით)

როგორ, თუ კაი ქალობას! მანამდის არ
სგაყენა ღმერთმა, შენ ჩემი კაი ქალობა ვერ
გააშავო.

ძველია.

მოვიდეს ბატონი, თუ ვერ გავაშავებ, კაცო
არ ვუოთვილვარ. ის ვინ ბძანდება, კალთებ-
სძახვეული რომ ისტუმრებს თავის ნათლულს
(დატინებით). თვარს მაგისტრინ უნათლავ შვილებს
ჩვენ მუხობლებს?

დიღვარდიას

უი, ღმერთო კი მოძკალი! შენც რომ მაგას
ძეუბნობოდე, რატო მიწა არ გასკდება! ჰა, შე
არა წმინდა სულა! შე ღვთის ძეგრო, შენ
გარყვანი ჩემი ბატონის თჯახნი, შენ წახდინე
ბიჭები: არც ერთი აღარას იგონებენ კაცისას.
შენ, შენ, შენ რა არ ჰქენი. დღის სინათლეს
რავა უყურებ, რავა მიწა არ გაგისკდება და
არ ჩავარდება...

კიკოლა.

წამკიდებელია წაჭკიდე, ორივეს თავი წაწევიტე.

მგელის (ჯაკრით სატეკარსედ ხელს
წაივლებს.)

წადი აქედგან, თვარა, ბატონი არ მომიკ-
ვდება, შუასე გაგჩეხავ.

დიდვარდისა (სახქართ მიღის ჯ
უკანიდგან მოსძახებს.)

უწინამც დღე დაგელის, შე არა წმინდა სუ-
ლა, შენ... (გავა)

კიკოლა (დაცინებით.)

ეს კარგათ დაგიჭირე. არა, ის კვერცხები
რო დამძტვრეინე, რა დაგაკლდებოდა, მე ისინი
წამელა! ახლა თე კაცი ხარ და რასმე დამი-
შლი. აი, აქ მუაგხარ ახლა (მუჭს ახვენებს.) მინდა
დაგლუხავ, მინდა მოგარჩენ.

მგელის.

ვის დაღუბავ შენ. გაჩუმიდი, თვარა შენი
ფეხი აღარ იქნება აქ. შენ ოჯახს წალმას
ცეცხლსედ დავადებინებ ბატონს.....

კიკოლა

მამა გიტყონდა, მაგრე ნე გარასდები...
რამ იტოდე, რავა ვცახცახებ შენი შიშით!...
შენი ღრმც წავიდა, ჩემო მგელის. სული არ
დაბერო ბატონთან, თვარა საცა სოფიო
გიწვა, იმ ცახცხს ვათქმევინებ შენ კაი კაცობას.

კრებული

მგელის

ათქმევინე. ბატონი კი არ ჩადის მაგისტრანებს თუ?

კიკოლა

ჰო, ტუჩებს დაგიკოცნის რჯახის წაბილ-
წვისთვის... ამას სხვა რამეც მოჭყუვებს... (სიხუმრით)
ეჰ, კარგი თავი დავანებოთ ამანებს, ისევე მე-
გობრება სჯობია. წამოდი ერთი კაი საუბ-
რე გავმართოთ. ცოლიკაურის ღვინო გექნება.

მგელის

მოიტა, შე კაცო, რა დროს საუბრეს, ბიჭს
საგძალი უნდა მივცე, გზაშია წასასვლელი.

კიკოლა

ნუგეშინია, გიგოც მარჯნში მოვა. წამო,
წამო, ჩქარა. (ხელს გადასვევს და თავისკენ ერი-
დებს.)

მგელის

აბა, ჰა, მარნის კლიტეები. მე წავალ გი-
გოს გავისტუმრებ და ახლავე მოვალ.

(ფარდა ხამოშვება.)

მოქმედება მეორე

სტენა ზირკელი

(ოთხის, ცალ გვერდზე ტასტის ხაღისებით მო-
ფენილი, კუთსემი მუთაქა. აკომპანთან სის სტო-
ლი, ზედ საწერელი დგას, შიგ ბატის კალმებია.
იატაკზე ქალაღდის ნაფლეთები ჭერის შემოდის
ბეკიჩა თავიდან ფესებადის შეიარაღებული, თავი
ჩაბალახით აქვს შესვეული. ამას შემოქცება მგელია).

გამოსვლა 1.

ბეკიჩა და მგელია.

ბეკიჩა (ტასტზედ დაჯდება.)

მოდო დეზები შემოდხსენი. (მგელია დაიმუ-
ხლისთაბებს ჯ დეზებს შემოდხსენის.) ბიჭს უთხარი,
ცხენები ატაროს, ძალიან დაღაღულები აჩიან.
დღეს ქეთისიდან წამოვედი მხის ამოსვლისას..
მეჩე იარაღები მოხადოს, დააბას, მაგრამ ცო-

ტა ხანს ნუ რას აჭმევს. წადი ჩვენი ნახალ-
ნიკის იასაულს უოხარე შემოვიდეს. (ძველია გა-
ვა. ბეკიჩა იარაღს აიხდის, სძალს, დამბახას ღ მათრახს
კედელზედ ჰკიდებს.) უჰ, ძალიან დაგიღალე! ქუ-
თაისიდან აქამდის ასი ვერსტი მანტ იქნება.
კარგათ ვიარეთ დღეს.

გამოსვლა 2

(იასაული შემოვა)

ბეკიჩა

მ ბესნდი, როსაო, დაბძანდი.

იასაული (ტასტსკედ მოშორე-
ბით დაჯდება.)

კარგათ განლაგართ.

ბეკიჩა.

შენ ნუ მომიკვდები, დღეს ტუდი ამბავი
შეგიტყუე. ღვიძევს მათხრეს, ვითამტ ნახალნი-
კისთგის ეთქვასთ, კორტოხზედ ჩემი ბიჭი
და ერთი ოსი ენახოთ გიგოშვილის ბუღაუ-
რზე მჯდარი. არ ვიტყვ, მართალია თუ არა?

იასხული.

მართალი გახლავთ და ახლათ ახლავე რამე უნდა მოვიგონოთ, თვარს დევილუბებით. ექთი სიტყვით თქვენი ბიჭი ქვესენელში უნდა ჩავაძვრიხოთ... ნახალნიკის იმისთვის გამომგზავნა, შეიტყუე, ბუკიჩა თუ შინ არისო და იმისი ბიჭი დაიჭირე და აქ ჩამომგვარეო.

ბუკიჩა.

ნუ გეშინიან, მაგ საქმეს ადვილათ მიგმავლავთ, ოღონდ შენ არათუელი დაგტდეს ჰიჩიდან. რომ კიდევაც შენთან დაიყოფიან ღაპარაკი ამ საქმესად და გადმოძვრან, არ აჩქარდე, სულაც ნუ გაიკვირებ, გაჩუმიდი, ხმასაც ნუ ამოიღებ... გესმის, თვარს დევილუბები. ბიჭს მე თვითონ მოუღებ შარს და ისეთ ნაჩინათ დავემუქრები, რომ კახეთში გაიხარებს; ოღონდ ეს არის, რომ ამავე ღამეს უსახელოს გადადი გიორგი სვანიძისას და იქ კუდარელ ოსს ბარათი მიეცი, რომ სვალ უთენიათ თუცისკენ წავიდეს და ციტნა-ქუცნას მიუტანოს. სხვას ნურათუელს მისწერ, იმას გარდა, რომ

გახარულ ბიჭს კონტროლს დასწავლეს და, წყნარ-
გონიერ რიგით, ისე გაუმასპინძლდეს.... მშვიდობით.
ვასპინძთ გონიერად, მაგრამ ხომ იცოდა, თუ
ახლავე არ წახვედი, ჩვენი სიტუაცია მათთვის
ჭკიდია...

იასაკი.

მშვიდობით ბმანდებოდეთ (გადის.)

ბეკია. (უძახის)

ბიჭო მგელა... მგელა!

(ხმა მიიხიბის)

ბატონო!....

გამოსვლა 3 (მგელა შემოდის)

ბეკია.

ოჯახში რა ამბავია?

მგელა

ეგვიპტეში კარგათ გახლავთ. შენს გამოგვე-
ლას და გიგო ტყეში გავგზავნე..... არა მუშა-
ვას რა ამ ბერიკასს ღირებოდა. დავაუღლებ-
ბანე, მაგრამ უღელმეტ ვერ დაიკავა. თუ კა-
ცი მუდამ არ უყურებს, მაშინვე დარწმუნეთ| შე-
ნამტკიცებენ უანის ღობეს. გუშინ იმისი ღო-

რება სულ ერთიანათ გადმოსულიყვნენ ჩვენ
 უნახში. ერთი გოჭო კადეტ დავაუღეთანე
 ძაღლებს. მაგწამ წას უწამ...

ბეკიჩა (წარბეხე შეჭმუსვნიით)

რაგონ თუ ერთი გოჭო, რატო უკელს
 ან დახატე!...ეგ აწის შენი ერთგულება! მე-
 რეთ აღარ გამაგონო მაგისთან სიტყვები,
 გესძის? რატ უნდა შემოვიდეს უნახში, ან
 საქონელი, ან ფონი, ან თხა, მაშინვე თ-
 თოა ზეკრი და გადნაგონე, თვარა სულ შენ
 კასეზედ ამოვთარა, რატ გამიფუჭდება...
 გესძის?

მგელა (შეწითოებით)

კა, შენაჭიჩიძე!

ბეკიჩა.

გიგო რადის ძევა ტუიღვან?

მგელა

ამ საღამოს უნდა გიანლოთ.

ბეკიჩა

რათ იყო იასუღთან?

მგელის

რას მოგახსენო, შენი ჭირიბე, იასაულს შე-
მოეთვალა, ვითომც ოქვენ გებძანებინოს, რა-
ღაც ცხენებიათ იუცას გადასაყვანი, შემოეთ-
ვალა ჩემთვის, ბატონმა შემოგითვალა, გიგო
გაძროგზავნეო.

ბეკიჩა

რათ შემოგითვლიდი? რატომ ვერ შეიტ-
ყვე, მე იასაულს ჩემ ბიჭს არსად გავაგზავ-
ნინებ, ვის რა ხელი აქვს ჩემ ბიჭზე?

მგელის

რას ვიტცი, შენიჭირიბე, მე არ მინდოდა
გამეშვა, მაგრამ ვიფიქრე, ვანი თუ მართლას
აქვენი ბძანება იუოს-მეთქი, და უარს ვე-
ღარ გავხდი გავგზავნე.

ბეკიჩა (შეტყუებით)

კიდევ!... გუეხნები ჩემი ბძანება არ იუო.
შენ თითონ უნდა მიძხვდარიყავი, რომ მე ჩემ
ბიჭს სხვის საბძანებლათ არ გავხდი. რომ
მოვიდეს, უთხარი, თვალით ნუღარ დამენა-
ხებს, თვარა კედელს შემოვანწიწვნი... რთგორ

გახედა ოთხი დღ.ს მოტილებს ჩემ სამსახურსზედ...სწორეთ თვალით ნუღარ დაძენახება..
საცა უნდა წავიდე... გესმის?... თვალით ნუღარ დაძენახება.

მგელის

კი, შენიჭირიძე!..

ბეკიჩა

წადი ვახშაძი მანაშადა. დღეს კარგა და-
დალული ვარ და თითქმის არც არა მიჭა-
მის რა (მგელის მიღის). დაიტადა. ლესიანთხე-
ვიდან რომ ერთი სახანე ღვირთ მომივიდა,
არ დახარჯო, კვირეს ნაჩინივი შეუთლებს სა-
დილათ და თანდრივი დაიჭირე, კარგი სა-
დალი უნდა იყოს, ასე თუდა-თ კატადი შე-
უთლებს სტუმარი.

მგელის (ენა ბოჭბიკით)

ღვი...ნა...შენი ჭი...რიძე, თქვენმა ქალმა
წააღებინა.

ბეკიჩა

რატომ თუ ჩემმა ქალმა? რას მიუღებ-მო-
ედები?...
II

მგელაი (ასკელებს).

თქვენ რომ ჭაღას ბძანდებოდით, თქვენი ქალის ბიჭი მკვიდა და შემოეთვალა, ბატონი აქ ბძანდებოდა და ცოლიკაურის ღვიძლს გამოგზავნეო!

ბეკაჩა (სელებს შლის)

რას ანობ! ღმერთო დამიხსენ შარისაგან (პირჯვარს იწერს). მე ჩემ ქალთან რომ არ ვყოფილვარ, საიდან შემოვთვლიდი!

მგელაი (ხმა მდაბლათ)

რა მოგახსენო, თქვენი ქალის ბიჭმა, ასე მითხრათ.

ბეკაჩა (მუქარით)

მე ძავას შევიტყუებ. ეს ერთხელ არ არის და რჩეულ. შენ ურველთვის ძავისთანაუბი იცო. მასთანა ჩემ მტერს მიეცა, მე შენ მოგცე, თუ ეგ ძანთალი არ გამოდგა, რისაც ანობ. (პირჯვარს იწერს) ღმერთო შემიწუალე! ეს რა ღვთის რისხვაა!... შენს რჯახში რომ თვალთ ვერაფერი ნახო, სწორეთ უბედურებას!..... გასწი, დაძევატე!..... (მგელაი მიდის)

ბეკიჩა (მეტის მეტი აღუღებოთ ჩქარა დადის ოთახში და შიშინით ლაპარაკობს)

ამისთანა სიგიჟე ჩემ დღეში არ დამძარტნის. რა სულელი ვიყავი, რომ იასაულს ვუთხარი: ჩემი ბიჭი გიგო ძავ ოსს გააყოლე—მუთქი.

იმდენი რაგონი ვერ ვიფიქრე, გზაზე ვინმე დამხვდებოდა, რომელიც ჩემ ბიჭს იცნობდა!..

ბორცვის კვალი მანამ არ ჰქვრება, სანამ მოხრობელი შინ არ ძაგუვება.

განა ცოცხალი იყო ვინმე, რომ მანცა და მანცა ჩემი ბიჭი არ გამეცანებია, მაგრამ ნათქვამია: ვაცს რომ უჩემი წაეძვება, გზას მან შინ მოსძებნის... ის ბიჭი უნდა დაიღუპოს უეჭველათ;....დღეს შევიტყე, რომ ოსიც აქ ახლ-ძახლ სოფელში დატანტალებს: თავი ვაკალს ვერ დათმობთ. იასაულს ვეტყვი თვალი დაიჭიროს იმ ოსზე. უეჭველად ვისიმე ცხენს ხელს წაატანს და შინისკენ გაუდგება. ხვალვე გზებზედ ვატებს დავაყენებ, რომ არ გაუშვან, თუ ჩვენ ეგ ჩავიგდეთ ხელში ნაქურდადით, მაშინ მე ვიტვი: ჩემ ბიჭს ვაღ-

ტოხჩე წესს აუკებენ, ამ ოსსაც თოკით გავძა-
გრამ და სულ ამას მოვსხვევ თავზე ცხენების
წაყვანას... თუ ცაძობილს გაუსაჭებენ, მეტი
ჯავრი ნუ მომტეძიას, უხეირო ვაჭრის უოფნას
სულ არ იყოს ის სჯობია... (სიხუმეა) წავალ
საქონელს დავხაეღვ.

სტენ. მეორე.

(გიგო ჭ მკელის მიხის ძირში დგანან.)

მკელია.

რა ამბავია; ამდენხანს ტყიდგან რავა ვერ მო-
ხვედი?

გიგო

(წაღდი იღლიაში გაუჩრვიან:)

შენ გგონია, რაი ნაბიჯი იყოს დურეკა-
მდი, თუ? ახლაც რომ მოვედი ამხვე მაღლა-
ბელი არა ხარ? რამდენი ნაზუქები და ტიკ-
ჯორით ღვინო გამატანე, რომ გზას დაჰმე-
რებოდი. ღვთის წყალობა გაქვთ, თვენ ჯიბეს
ივსებდეთ, თვარა ჩვენს ჯავრი არა გაქვთ,
დღეს ხემსი არ ამიღია!... მოიტა ცოც-

ჩამე, მშინა, ის სჯობას ძაგრე უთკბოლოთ
ლაჰაჩაკს.

მკელაა.

მე შენთან ბეკრი ლაჰაჩაკის თავი არა
მქკს. ბატონი მკვიდა, ის გაქცემს ჰასუხს,..
მართლა, ბიჭო! რა ღმერთინ გაგწეროძია, ია-
საულს რეგოჩი გაუგონე, რეგოჩი გაბედე,
რას რამ ნაქუჩდალი ცხენება წაყუვანინე?
ბატონი სულ ცეტხლებს ისკრის ჰიჩიდან,
თვალით ნუ დაჩენახკებო!

გიგო.

მის მეტი ჯავრი ნუ მარტეს ღმერთმა.....
მანც თქვა, რაო? შენ თითონ არ მითხარი:
იასაულთან წადი, ბატონს დაუბარებოხარ.

მკელაა.

მე ის კი არ მათქვამს, რამ იასაულის
ბძანებით გცი მოგაკლას. იასაულმა შემოგით-
ვალა ბატონმა დაბარა, გიგო გამოგზავნეო.
მე ჩავიცოდი, თუ ეშმაკებში გაგზავნადა.

გიგო.

რამ ბატონის ბძანება არ ამესრულებინა

და არ წავსულიყავი, მაშინ ხომ სულ ვეღარ
დავდგებოდიოთ დედა მიწაზე: როგორ გაბედე,
ჩემი ბძანება არ ახსრულეთ!

მგელის (გაცხსარებით)

ღმერთი არ გაგიწერეს, ეგ არ იქვს,—ბა-
ტონის ბძანებით წაკუევი ოსსათ, თვანა
შველა არ გექნება...

გიგო (გაცხსარებით)

კაცო, რას ლაპარაკობ, აბა ჩემი ნებით
რას ღმერთი გამიწერებოდა უბელო ცხენზედ
შემჯდარი ქართლს როგორ წავიდოდი?.....
რისთვის? რა დიდებისთვის? მაშინდელი
ნატკენი კუეუნო აქამდინაც არ მომჩრენია.

მგელის.

გუეუნები სული არ აიბა მაგასე, თვანა
ცოცხალი არ მოუჩრები, ისეთი გულ მოსულის
შენზე.., ერთი სიტყვით, ახლავე სადმე წადი
თბი თდე დდე გაღაიძლე, თვანა ხორციელი
კაცი ვერ გიხტეებს იმ.ს ხელიდგან.

გიგო (სიამაყით)

მე ანავის პატეებს არ მინდა. ჩემ თავს
მე ვიხატებ.

გამოსვლა 2.

კიკოლა (ჩქარა შეძოვა.)

შეგლია, ბატონი გიბძანებს (შეგლია გაიქცევა)

გიგო

ამისთანა გინახავს, კიკოლა! ბატონმა მსს წამატანა ცხენებით კორტოხზე და ახლა, ბატონი თურქე თავლით დანახავს არ მიპირებს: მსს რათ წაჭეკო.

კიკოლა

ეგ რას გიკვირს, შენ ის გეიკვირე, რომ ბატონი არ გვიწერებოდეს. თვარა გაწერომა ხომ იმის რიგია. ძანც რა იყო? მათხარი.

გიგო

კაცო არ იცი, თუ?... ჩემით რა ღმერთი გამიწერებოდა, თრი დღის სავალზედ, მერე ღამით იმისთანა ღრეებში და კლდეებში რათ წევიდოდი, თუ ბატონის ბძანება არ უფთვილიყო; ახლა, ერთგულთბის გამორჩენისთვისც მიწერებთან.

კიკოლა

სწორეთ ახია რის გულთბისთვის უნდა

უერთგულად? რათა? ვინ დაგიმადლებს? თავის
ძალე დაღალავ და ბატონს ვერ მოიმაძრე-
ლებ. მაგრე ადვილათ რომ ათვისებდეს ჩვენ
მომჭირნობას, აქამდის მადლის ხდით თავი
კისეში მოვარდებოდა.

გიგო

თუ მსესა, ახა ახლას მე მიუერთოს, ბარე
თრი დღე გამოვა, რომ ეგ ჩემ კვალსაც ვერ
იხვიის. შვიდობათ.

გ ა მ ო ს ვ ლ ა ვ .

მგელის (აღუგებული ხუნეშით)
რას ამბავია, რომ იტყვით!...

კიკოლა და გიგო (ერთათ)

მგელის.

გიგო თავს უშველე, ბატონი გაბრწყინებუ-
ლია, მეტის-მეტო ჯავრისაგან დარბლს ის-
ვრის ჰარიდგან.

გიგო.

ასევე უქნია, თუბებიც გაუჭიჩავს.

მგელა.

ახლავე გეიქეტა, თვარა შენს ძვალსა და
 რბილს კაცი ვეღარ ნახავს: «რეგორც გიგო
 მთვიდესო, ქორი.თ მამითრე, ცოცხლათ და-
 კმარხვო».

გიგო.

წადი და ბატონს შენს სიმაღლე ტალახ-
 ში გაუგოვდა. მე თუ დღეას იქათ ან შენ,
 ან იმან მნახოს, დეიქადეთ... კაკოლას მშვი-
 დობით.

კაკოლას (გრძნობით)

მშვიდობით, ძმაო, მშვიდობათ!...

გიგო (სახქარით მიდის და თან
 კაკოლას ეძახის.)

კაკოლას წადი და დედარემს უთხარა; გიგო
 გადაკარდა-თქვა.

სცენა 2.

(ღამეა. საჯალბო სასილა. შუაგულ კერძ-
ზე ტეცხლია გახლებული. ცალ მხრივ ძარი
დგას ღ შიგ ქათმების შემწევედელი. კი-
კოლა ღ ზურხების ტეცხლთან სსედან.)

კიკოლა.

საწყალი გიგო! მეტის მეტი ერთგულ-
ბით თავი გეიფუჭა. რამ იტოდე, რა მწებს-
რებსშის იმის სახლობა: დედა მისი ყო-
ველ დღე ტირის და თმებს იგლეჭს...
ჩემისთანა არ იქნება. ვისაც უნდა ივანჩკის
ოქები არ წაჭკრას, მე დამიჯეროს. ბატონის
მსახურმა წარმაცობა რამ არ იტოდე, უნდა
ისწავლო, რაი საათის ხაქმეს ერთი დღე
უნდა მოანდომო ამ ხელში რამ ჩაგაბარონ,
ამ ხელით გააძარკე. შორს გაგზავნა რამ მო-
გინდომონ, ავანთმეფობა მოიგონე; ბატონის
სიტყუებმა რამ გული არ მოგიწამლონ,
ყურში ბანბა დაიტე. ბატონი იტუვის:
ძაგისგან ხეირი არ გამოვა, მჭადი მი-
უგდეთ სამაწყლოთ, სხვას ნურას ერჩით...

კარგი და ჰატოისანი, მეტი არც მე მინდა.
 აჰა, აჰა, აჰა, აჰა! ბატონის ქებას ღმერთმა
 უოკელი გლეხი აძიროს!

გ ა მ ო ს ვ ლ ა 2.

დიღვანდისა (შემოვა და მოწველი-
 ლი რძე შემოაქვს.)

აი, არ აგაყენათ ღმერთმა!... აჰა, თუ ერთი
 მარიუქონ, ვახშამია გასაკეთებელი,
 ცვანჩი წყალი შინ არ დგას, წყალი უნდა მო-
 ვიტანოთ.—არ მოგეტეს შეწესება, კიკოლამ
 ეს არ ითუქროს, თუნდ მთელი დღე იჯდეს
 ცეტხლავიანს.

კიკოლა.

რა, დიღვანდისა, ბევრს ნუ წერები, თვა-
 რა ზირის სახე წავიხდება. შე საწყალო, რა
 გაბრახებს, ერთი ტკბილი სიტყვა მინდა მი-
 თხარი. მე სულ შენთვის ვიტიქრობ და შენ
 ჩემი სიბრალული არა გაქვს.

დიღვანდისა (ტეტლთან დგამს რძით
 სახე ქვანს.)

ადე, ადე მადიდგან, შე ზარმატო, შე არამ-

გამა! გაიწია იქათ. ყველი მუაკს ამოსაყვანი.
 ღადარში რას ჩაგვიწყვია ბუქები?

კიკოლა

კარგია, დილვარდისა, დაჩუბდი... ო, შენი
 ღადარის ჭირიძე (ხელს წაიღებს დილვარდისას
 შირის სახისკენ. დილვარდისა მასს დაჭკრავს ხელ-
 ზე და შეუტევეს.)

დილვას

ჰა, შე ბოროტო, შენ! მაგას როგორ ბედავ!
 კიკოლა (წამოვარდება, ხელზე
 ხელს იბერავს.)

უჰ, უჰ, უჰ! შეგახმა ეგ ხელი! რას წურე-
 ბი? მუნღხედაც ძაკოცე, თუ მოგეყვარო, მო-
 მცრო კი არ ნახობს, ღამნაი ჭკონის თავი-
 სა თავი,—ადამის წლის ჩაჩხსა ჭკავს. (წუ-
 რების იცინის).

დილვარ (წურების).

გადი, გადი, გაშეცალე. ბატონ-მოყვარეთან
 წაბმანდი, შენ აქ რა საქმე გაქვს.

წურება

დღეს მგონია შენთვის რწეილს უკბენია.

ჩემთან რა დავა გაქვს. რომ ვისმეს არ უკბი-
ნოს, არ შეიძლება... დასწყევლას ღმერთმა
შენი კმბაკი! ,

დიღვას

ღვთის წევვა არ დაგელიათ!... აი, შოგა-
კლდათ დღე, რაგონტ თქვენ მე სიტყვულე
დაძაკლეთ. ჭაბისა და ძილის მეტს არას
აკეთებთ... სულ ჩუბჩუა შემოგდებულ იუკლას-
თერი. თჯახს ვინ უკლის? - დიღვანდისა. ძრ-
ხას ვინ წველის? დიღვანდისა. სადილ-კან-
შაძს, ვინ აკელებს? - დიღვანდისა. - სულ მე,
სულ მე, და სულ მე!...

კიკოლა

ჩემი ჭირი სულ შენ!

დიღვან

ჭირი ნუ დაგილიოს ღმერთმა, თუ უკუ-
თესი ჰატვივის ტემა თქვენგან მე მეკადრე-
ბოდეს!...

კიკოლა

ჰატვივის ტემანედ მეტი მინდა გიქნა,
მარამ რომ არა გეგეწეო რა! სულ კვინტოზი.

სულ იგინები! ჭეიშვილას წისკვილივით სულ
 ღრღნი და ერთსულ წმინდათ ვერ დაგიოქვავს.
 (ზუჩახა ჭ კიკოლა ისევ ცეცხლავინს და-
 ჯდებიან. დილვარდისა სან განჯინასთან მივა
 ჭ სან ყველს საკმაზავს უმრეებს. თან
 წყრომით ლავარაკობს.) ტვინი ამკმა-
 რთა ამდენმა ესიამოვნობამ.

კიკოლა

ვინ გეხვეწებს, იჯავრეო. იყავი შე-
 ნთვის. რას აიუარებებულხარ თავმჯრეილ
 ქათამივით. (ზუჩახის იცინის)

დილვარდისა

აი, არ გაგაცინოს ღმერთმა.... ჩემი სი-
 ცოცხლე ამ ოჯახმა დალია და მადლობელი
 ვი არავინ არის.

კიკოლა

თუ მასეა, რათ წკალავ. გაჩერდი შენთვის.

დილვარდისა

რავა გავჩერდე, რომ ვხედავ ამდენი ჩემი
 ნაამბგევი წყალს მიაქვს. რავა გავჩერდე! მე
 თუ არ ვინაღვლე ჩემი ბატონის ოჯახი, სხვამ

ვინ უნდა ინაღულოს? თქვენს ამანა სომ
კერ დაკტოვებ. ძილსე და გლეჯსზე თუ
გაქვსთ თვალი თქვენ და თქვენ მთუწავს,
თვანა გავაკეთო რამეა, სომ არ თუქტობთ.

კიკოლა

თუ მასე გელი გტკივა, რაღათ გვაკედ-
რებ? აკეთე შერთვის და იყავი.

დიღვანრდისა

ვაკეთებ, აბა, რას ვშვებო? მაგრამ რა!...
არ მოგეტეს ლხენა ჩემმა ბატონის შვილმა
იმისთვის ხალათი არ შემოკეროს.

კიკოლა

მეტ მაგას არ გეუბნებო? თავს რათ იტებს
თუ მასეა?

დიღვანრდისა

რავა არ ვიტებსო. ამდენ ჩემ ნანამაგარს
ტეტხლზე სომ კერ დავადებ. ჩემი ბატონის
შვილები და იმათი რჯახი სულ ჩემი ხელით
არიან წინ წამოწეული.

კიკოლა

მე შენი ვერა გამოიარა, ხან იმას ვაკანობ,

უნდა ვაკეთო. ხან—ჩათათ, ჩისგულისათვის,
კინ შამადლისა?... (შეცოდებით) ან კი რათ
გაგამტყუნო, დედკაცი ხარ, ქათმის ჭკუას გა-
ძვს. (ზურაბის იტინის.)

დიღვანდისა

წადით აქედან, წადით. ტყუილა გულს ნუ
მიხეთქავთ. ჭირმა გაგაწყოსთ.

გამოსვლა 5.

მწუემსი (შემოვა სელში გოგლი
ხასრე უჭირავს & ცეცხლს მიეფარება.)

მწუემსი

მე აქ ვერ დავდგები, ყველა მე მიბრიალებს,
არ მსჭმევენ, არ მსმევენ და ღორებს კარგათ
მოუდექით.

დიღვან (მწუემსს)

ვაჟბატონი აცოცხლას ღმერთმა!... მადლო-
ბა ღმერთს კიდე მშვიდობით განსკო.

მწუემსი

თავი დამანებე. ილაჯი წამერთვა, მთელი
ღღე არ დამჯდარვარ, უუღლო ღორებმა სექ-
მე გამიჭირეს.

დიღვარდისა

შენ, ვაჟბატონო, სიტყვას ნუ ათუჯიერებ. იმდღეს დიღით რამ სავძალი გამოძტყუე და აღარც წყალა მომიტანე, შენ არ ბძანდებოდი? შენ გგონია, დაძავიწუდებოდა?

მწეემსი

ვერ გვიგონე, რავა მიუვიროდა მკელია, წყლის მოტანა სად შეძებლეთ.

დიღვარდისა

თუ არ შეგებლეთ; ახა, აქედან გაბძნდი.

მწეემსი

კაია, ჩემთვის დაძაყენე.

დიღვარდისა (კუგლუგის ტემით).

გადი, გადი, აქ აღარ გაბედო შემოხვლა. შენს მოურავთან წაბძნდი.... წადი... წადი (დატარა მწეემსი ხელის შებრუნებას უპირებს.)

მწეემსი

გაძაშვი, გოგო, თვარა...

დიღვარდისა

შენი გოგოცა ვარ, შე ეშმაკის შვილო!... (თავში წაარტყამს და გაბედოს.)

გამოსვლა 4.

იგინიკე და მგელია.

მგელია (შეძოდის.)

ცეტხლთან რას დაშხსდაცხართ. ვახშმ...
უნდა ვაკაკეთო... ჩქარა. დღეს ბატონი ქარ-
თლაღვან ჩამოვიდა. ჯავრიანათ არას.

დიღვარდისა (თავისთვის).

ბატონა რომ აქ არას, მაშინ იჩენს ეჭოგუ-
ლობას.

მგელია

ზურაბია, ადე, ახლავე წყალზედ გაიბინე.
კიკოლა, წადი საბანს უთხარა მჭადა ჩქარა
გამოაცხოს, ჩქარა.. (ზურაბიას ჩათვით ჯ კიკოლა
გავლენ.)

დიღვარდისა

ახლა მთინდობა ვაუბატონმა ვახშმის გაკუ-
თება.

მგელია (ქვამს ხელს წამოა-
ვლებს, წყალს ჩაახსამს ჯ
გავსლზედ შედგამს)

ბატონს ამაღამ ვაღაცება მოევიდა. ვახ-

შმათ თორმეტი სული იქნება, შინაურებს გა-
რდა. ერთი ცხვარი ძარტო არ ეუფათ, ქა-
თმებიც მოგვინდებს.

დიღვარდისა

თუ მოგვინდებს, იძოვრე. მე ძარში რამ
ქათმები მყავს, იძას არავას დავანებებ, აჭუ-
ტებთან მიხდა. რაღა ბატონი არ იყო, ძა-
შან თუ არ დახდებდა, სადიღ-ვანშიის კეთე-
ბას. ხლას რა ბუნამკალას შეგამკრა, რამ
ძასე გაცხარებულხარ.

მგელისა

შენი საქმე არ არას. ძაკ რძეს მოურჩე,
ეგელი არ წავიხდეს, ის გარჩენას.

დიღვარდისა

უკაცრავათ გახლავარ. ცუულს საქმეს ნუ
ძირე. რეგორც აქამდის გამოკეთებია სადიღ-
ვანშია, ხლაც ისე გავაკეთებ, შენი დახმარება
არ მინდა.

მგელისა

შენი საქმეს ქათმის, ბატის და ინდურის
მაყლა. ჩემსე ვი მთელი რჯახი ტრიალობს.

რატო ოჯახისთვის საჭირო იქნება, ის მე უფრო ვიტყვ.

დიღვარდისა

როგორ თუ შენ იტყვი?... მე რაღა ვარ?

მგელა

შენ ჯერში მეტამეტე გოჭო ბძანდები.

დიღვარდისა.

უა, ღმერთო ძამკალი. აბა, შენ უფროილ-ხარ ყველაფერი!...

მგელა

აბა, არ იტყვი.

დიღვარდისა

კიდევ იმიტომ ვკიდები ეგრე არმათ ყველაფერს. კიდევ იმიტომ გავიწყუნია ჩემი ბატონის ოჯახი.... დამატადე, შხამათ წამოგადებინებ პირიდგან ყველა შენ ნამოქმედებს, დამატადე!

მგელა

წამოგდებს ნუ იქნება, თვარა მე უფრო წამოგადებინებ. მალე მგელას ეშველას, მალე მგელამ შენი ბარგი-ბარხანით აქედან

გაგისტუმროს.

დიღვანდისა (უიწრო ტეცხლ-
მოდებით).

უა, ღმერთო მოძკალი. მანამდის არ აგა-
ყენოს ღმერთმა, სანამდის შენ ძაგი ვერ მიქ-
ნა....

კოკოლა (შემოდის)

(თავისთვის) ბატონი მოდის .. ბუ და სკა-
დი ლამები ერთმანერთს დატაკებია. თაგუმს
თხარა, თხარა, კატა გამოთხარა, — ბუ ვიცი,
დღეს ამთაც ისე მოუვათ. (ხმა მალდა) ეგრე, ჭო,
დიღვანდისა, ეგრე. ძაგან არ გაჯობოს.

ძველია

გაყურებინებ, თუ ვერ გიხამ... შენი კუდი-
ანობა ყველასვერი კარგათ შემიტყუიას... — ნა-
თლული?

დიღვანდის,

რეგონ თუ ნათლული... თქვა რა?...
ნათლული, რა?... შენ გგონია, ბუ არ ვიცი
შენი აინ-ბინები მეზობლას გოგონ სლოტი-
სთან.

კიკოლა

მაგრე, ზო, დილვარდისა, მაგან არ შეგაშინას...

მგელისა (ძაწთან მივა დ ქათამს გამოიყვანს დასაკვლელათ.)

ყველი, კვერცხი, ჩაჩხი არ გახსოვს?...

დილვარდისა (ქათამს სტატებს ხელს დ არ ანებებს.)

ქათამს თავი დაანებე, შენი გარდილი არ არის და შენი მოვლილილი.

მგელისა

გოუშვი-მეთქი, დედაკაცო (უნდა წაართვას) (ზურაბის შემოდის წყლით სვასე ჩაფით, თან მწყემსი შემოწყვება.)

დილვარდისა

მე კი არა, შენ გოუშვი—მეთქი, გეუბნები. მაგაში შენ ხელი არა გაქვს, მომეცე აქ.

მგელისა

ეს რა ჭირი უნდა მოგადე (ჭრავს ხელს დ დილვარდისას იჭით გადააბერტყებს. კიკოლა, ზურაბისა დ მწყემსი იცინიან.)

დიღვარდისა

უი, ღმერთო სული ამომამკრე! წავა, გა-
ძიბუდა ამ ძამახრის შეილძა!...

გამოსვლა 5

ბეკიჩი, (შემოვა და შემოსძახებს)

წააძახავია?.. წადაგემართათ? — წას ჩხუ-
ბობოთ? დედაკაცო, წა გაკაკანებს?

დიღვარდისა (აღელვებული).

ძიშვლე, ჩემო სკლიწიფე! ამ ძამახრი-
სავან გამღებს აღარა მაქვს! ან მე უნდა
გამაგდოთ, ან ეგ; ორივეს ერთათ ცხვრე-
ბა ან შეგვიძლია. მოძვლა, ილაჯი აღარ
არის. მაგის ბორცვი საქმეებით ოჯახი.....

ძველია (პირში ეხრება)

ბორცვი ვინც არას, მე უფრო ვიცი. ის
შენი ნათლული რომ დეეთრევა უფელდღე
და გალთებს უკლებ ხარაგით, ბორცვი ანა-
ხარ, ახა წა ხარ?

დიღვარდისა

უი, ღმერთო სული ამომამკრე. შენც რომ
მაგას მეუბნებოდე, შენ ჩემი ბაცონის ოჯა-

ხის ამომგდებო. ვინ ამოაჩთვას ბატონს სსს-
თუნაღს ქვეშ რა აბაზიანა? ბაღადადის ცხვირ-
სახეცა, ვინ მოხარა ბატონს და გოდუბუ-
ნანა ჩვენ მესობლის გოგოს სთუაოს? შენ,
შენ, — შენ!

მგელაა

ამას წინათ რომ უკელიო, კვერცხებით და
ახუტებით კალთები გაუმსე შენ ნათ-
ლულს, შენ არ ბრძანებოდა? მე გახლდი,
რომ ის ბიჭა დეკაჭარე და ნაქურდალევი
კალთებიდგან ამოვაცალე. ახლაც მარანში მიწ-
ყვას ბატონის სარკენებლათ.

დიღვარდისა

ბატონის მოყვანილი თარაქნელა მოხვერი
დეიკარგათ, რომ ბძანებ: შენ არ განაზარე ჭა-
ღას და ჩოფურა-ოსს ერთ თიფთავას სარა-
ხეში გოუცვალე?

მგელაა

შენ რომ წლეუანდელი ბატონის გემპ
ჩხარს გავზავნე გასასყიდათ?

დიღვარდისა

შენ რომ სოფიო სასტუმროში შეიმწევდი!..
 შენ რომ სარკეს ერთი საჯანე ლოსიანთსე-
 ვიდან ძღვნათ გამგზავნილი ღვინო მძას
 გაუგზავნი! ..

ბეკიჩა (გაჯავრებით დაივეიწებს)

ჩემათ!...ოჯახს, თქვენ გაგიგლეჯიათ!. თო-
 ვი!.. (ვიკოლა მასინვე გამოიღებს სარტყელზე
 რომ თოვი აქვს ჩამოვიდებული) შეკარით (ხელს
 მიუშვერს მგელიასზე. ვიკოლა და ზურაბია მასინ-
 ვე ეტეძიან, ხელს უკან გაუკვრენ. ამ შეთოვის დროს
 ორიოდე ქისტსა და ზანღურსაც მიაყოლებს ვიკო-
 ლა, ვითომ და უცაბედათ მოუვიდა). ჰა, შე
 ღვთის მტერი! მაგრე მატყუებდი განა, ღვინო
 თქვენ ქალს გაუგზავნი?.. იქნება სხვა და-
 ნარჩენიც ასე გადაათურერი?... ორი ულახო
 ცხენა, რომელიც ცაცინა-ქეტნამ მოძგვარა;
 ხუთი თავთიკის შალი კედაროდგან ძღვნათ
 მორთბეული, სამი უარსაბაღული ჯიშის კვიცია,
 რომელიც ქანდაჩაზე ნანუკას ჯოგში მუკდა
 გამკებელი და შენ მითხარი, ისინა ბუელმა

და ჰამათ... ვინ იტ. ს. იქნება მეჯობებს ვინ
 მიეცა. ჰა, შენ, ჩემი ოჯახის ამომგდებო!
 დაძვადე, რაც რამე დანაკარგის წერილი და
 მისვალი—ეკელას სასს შეკადგენ და შენი
 ოჯახიდან ამოვიღებ.. იტადე, შენ ქუთაისს
 გავხვანი და ნახობაში ცოცხლათ დაგაღებ;
 შენს ოჯახს კი ცოცხლსე დავადებ და იმას ნაცარს
 ქარს მივტყობ.. (ბიჭვის) წაიყვანეთ, ბელელში
 დაამწევდიეთ ამხლამ. (მგელის ხელს შეკრული
 გადის და თან გაუკვება გიგოლა, სურნაისა და მწეკმნი)
 კიკოლა, გასაღებები მოხსენი და შენ დაი-
 ჰარე.... (დიღვარდისას) შენ დედაკაცო! ..
 (ცოტა ხანს სიხუმრას) ამავ დამეს ბარგი აიკარო..
 ჩემს ოჯახში თქვი აღარ შემოდგა... (გავა).

დაღვარდისა (მწუნარებით).

ჩემი ბატონისაგანაც ამ პეტრის ტერმს
 ვადირსე! ვინცაღა გუშანდელ მოთრეულ უა-
 ძახს დაუჯერა ჩემი სიარბე, ჩემი, რომელსაც
 ჯანთისაგან წელი მომწვევების ამ ოჯახში,
 —რომლის საყმაწვილე ამ ოჯახს მოუნელებია,
 რომლის ხელებს დაუკავებების ბატონის

შვილი ვასილი. ღმერთო! შენ მოჭკითხე ჩემ მაგაიერათ.... ახლა სად წვევიდე. ვის წაღათ უნდივარ. ვინღა შეძინასხვს... (შეხერდებს.) ჩემი ბატონისგან აძას არ მოველოდი. შვილო ვასილ, მოგიკვდა დიღვარდისას თავი; იქნება აღარც ეს ელიჩოსს შენი ნახვა ამ ჩემ დაბნელებულ თავლებს... (ვაკრიახათ ცუცხლათ შეგრგებათ უკელას ჩემი ნამაგარი.

კიკოლა (ქართა შემოვარდებს.)

დიღვარდისა! თახჩის გას დები მოძეცი. ჩქარა ბატონმა ბძანა.

დიღვარდისა (გაცხარებით).

ვის?... შენ უნდა მოგცე. შენ, — ქურდ და სუნავს? გადი აქედან დამეკარგე, ივანე იმდენი ჩემს ვასილს მოხვდა სიკეთე, წამდენი მე შენ ეს იაშა მოგახვედრო.

კიკოლა

კარგია, ბევრს ნუ კავასობ. შენი ბატონობის დროც წვევიდა. ახლა ძაგის ჭაშნ კაცობა მეც უნდა ვნახო. მოიტე ჩქარა გასადებები და მეც შენ თუნდ თავი ქვას ახალე.

დიღვარდისა

დიახ. გასადებები შენ მოგცე, წაღ ხალმები უკელა და კვერცხი იაქვს შენხული,

კრებული

სულ შენ ამოიღო და შენ გადიტანო, მერე
ბატონმა ესეები უკელა მე მომკათხოს... მს-
ნამდის არ აგაყენა ღმერთმა, სანამდის მე ძა-
გი არ ვქნა....

კიკოლა.

მოიტა, მოიტა, ბეკრს ნუ ფაფხურობ?...
(ხელით მისწვდება.)

დიღვარდისა

გადი აქედან, შე წუწკო! მე შენ მოგტეპ
თავში ტეხას.

კიკოლა

მოიტა — მეთქი, თქარ ძალათ წაგანტეკ
(გამოედევნება უკან.)

დიღვარდისა (მიდის კარებისკენ)

მე თვითონ წავალ ბატონთან, მასე ად-
ვილათ ის ვერ მომიძულებს. ვეტყვი, რომ
გინდ შენთვის ჩუბარებისა ოჯახის გასაღებე-
ბი, გინდ მკელისათვის. დაძადადე. შენ წუწ-
კო, შენ!... გაურბინებ შენ სეარს. (გავარდება.)

კიკოლა (გამოედევნება და კვალში
შიაყოლებს)

ვე ზრუწ!!! უშველებელი ბრანწი შენ საქმეს.
(ფარდა ჩამოეშვება.)

განჩინება. ბარისა. და მოიურ- თა ადგილთა

ქ: ჩვენ საქართველს, მეივის ირავლი
მეორისა შემან სრულიად. ანაკვის საერისთოს
მხურობელმან, ვახტანგ სანატრელის ჩვე-
ნის მმას ბატონის შვილის ლეონისაგან,
მთებში დაჯებული განჩინება კელმეორედ
განვაახლეთ, და რავდენნიმე, ჩვენ მიერ გან-
წესებულეხატ თან ჩაურ თევით, ყოველთა
ანაკვის საერისთოს ბარში მეორეთა კაცთა,
ასე გიბმან; ბთ, რომელიც ამას ქვეით დაიწე-
რება. დღეის იქით, ასე უნდა აღსრულდეს:

ა ქ. ღმერთმა ნუ ქნას, თუ ვისმე კაცი შემოა-
გწდეს, იმ მკუდრის ჰატრონი თავის თავად ლაშქარს
ნუ შეიყრის, და მკუთელს ნუ დალაშქრავს და
ნურც თვთან ეცდეს იმისს სიკუდილსა, ჩვენს სა-
მართალში მოვიდეს და სამართალი მიეცემა: თუ ჭა-
რით დალაშქრავს. და ან სხვა რიგად მოინდომებს

რასმე იმისს გაზრდაკდევინებას, იმ მკუდრის სისხლ-
საც ჩაუტარებო. და რომელიც კაცი იმას დაშქრად
მიწყება. იმასაც ჯა იმას წავართმევო. და უჩვენოდ
იმასთან საქმის გასაზრიგებლად. ბჭეებიც ნუ დაუნს-
დებიან, თორემ ბჭეებსაც დიდად ავად მოკეპურობით:

ბ ქ. თუ ვისმე უქორწილად ქალი ჰყვანდეს.
მიყვანილი ცოლად. ან ახლავ ჯვარი უნდა დაიწე-
როს, იმ ქალზედ, და ან ახლავ კელი უნდა აიღოს:
თუ შეუტყვიო. რომ რომელიც ქალი შინ მიყვანი-
ლი ცოლად ჰყოლია. და იმასზედ ჯვარ დაუწერელი
ყოფილა. იმას ჩვენზედ შეცოდებასავით მოვიგით-
ხავთ: და ქალის პატრონი. რომელიც თავისს ქალს.
ჯვარ დაუწერელს მისცემს. იმასაც ავად მოკეპურობით:
ჯვარ დაუწერლად ქალის შინ მიყვანა არ იქნება:

გ ქ. თუ რომელიმე ქრისტიანე კაცი ოსს ქალს
მისცემს და დამოყურდეს, იმას ჩვენს მუხანათ-
ოაზასავით მოვიგითხავთ. და დიდდაც გაზრდაკდევ-
ინებო. და თუ ოსმა ქალი მოგცესთ ის კი ითხო-
ვეთ, მაგრამ. უნდა კი მალათლოთ, მოუნათლობა
არ იქნება:

დ ქ. თუ რომელიც ქვრივს დაიძახებს. კაცი
ვიხმე. იმასაც ჩვენს მუხანათობასავით მოვიგითხავთ.
დღეის იქით დაძახებით ქვრივის შერთვა აღარ იქ-

ნება არას კაცისაგან, რომლისაც კაცის შერთვა ქუთა-
ვის ნება იყოს, ის უნდა შეირთოს:

ე ქ. თუ ჩვენის ბძახების წინააღმდეგი შეიქნას
კაცი ვინმე. ის კაცი რომლისაც სოფლისა იყოს,
იმ თავისმა სოფლის კაცმა. ჯ თავისმა მოკვლემ
უნდა დაიჭიროს, ჯ დაჭერილი ჩვენთან უნდა მოი-
ყუანოს: თუ არ დაიჭირეს, და დაჭერილს, არ მოგ-
გვუჩიან. რისაც გარდასდევინების დიწხი ის კაცი
იქნება იმის მაგიერად. იმ სოფელსა. და იმისს მო-
კვლეს გარდავასდევინებთ:

ვ ქ. თუ რომელიმე კაცი ჩვენის ბძახების წინა-
აღმდეგი. იმ თავისს სოფელში აღარ იყოს, და სხვას
სოფელში მივიდეს. ის თუ იმ სოფლის კაცთ
და მოკვლემ არ დაგვიჭირა. იმ კაცის მაგიერ იმათ
გარდავასდევინებთ:

ჩვენ მიერ განსჯილი. განჩინება:

ზ ქ. რომელიც რომ ამ ქვეყნისათვის უბისკომო-
სად დადგინებული წილკნელი ბძახდებოდეს, და იმ
უბისკომოსმა. სულიერი განონი გიბძახოსთ. და მარ-
თლის ქრისტეანობის წესი და რიგი გამცნოსთ. და
დაგირიგოსთ. და თქვენ იმაზედ არ დაქმონილენით
ჯ ეს ჩვენ შევიტყვიეთ: ამას დიდად მოვიკითხავთ.
და ჩვენად შეტოდებად ჯ მუხანათად გარდავასდევინებთ:

წ ქ. დღეის იქით ტყუილად სასივარო, და ტყუილად წადაკება ვისიძე აღარ იქნება სამართალში გამტყუნებულისაგან. და თუ რომელსაძე სამართალში გაუგლიათ. და იქ ერთი რამ ნაკლები სამართალი მისცემიათ. და საბუთები ექნება. იმ თავისის სასივარისა. მაშინ ჩვენ აღარ დაუშლით სამართალში მოსვლას. მაგრამ, თუ ის საბუთები, ჭეშმარიტი არ არის, და ტყუილად წადაკება და სამართალში. გაივლის. დიდად გარდაკვანდევინებთ:

თ ქ. ღმერთმან ნუ ქნას თუ რომელსაძე სოფელში. კაცი ამოსწყდეს. ან შვილი. ან ძმა არ დაჩხეს იმისს მამულს ნურავინ დაიჭერს თუ უნდა გაყრილი ძმაცა ჯეკანდეს მარამდის ჩვენ არ მოგვასხენოს. მანამდის ის მამული ისევე ბეითაღმნად უნდა იდვას, მოკელე მოვიდეს მოგვასხენოს, და როგორც ჩვენ უბძანოთ. იმ მამულის საქმე ისე უნდა აღსრულდეს:

ი ქ. ნურცავინ ჩვენი ემა საყდრის მამულს იუ-ი დის. და ნურც საყდრის ემა ჩვენის ემის მამულს დღეის იქით თუ იუდის ვინძე იმ მამულზედაც კელს ავადებინებთ და თავისს მამულსაც წავართმევთ:

ია ქ. ვინიცოდა არის თავისის სოფლიდამ. მამულის მქონე კაცი აიყაროს, და სხვას სოფელში დასახლდეს და იქიდან მამულის გასყიდვა მოინდომოს,

თუ ჩვენს უბნისებრი იყიდის ვინმე, დიდად ავად მოკვებულობით. და რასაც იმ მამულში ფასს გაიღებს. ერთს კიდე იმდენს ჩვენ წავაერთმეკვთ, და არც იმ მამულს ვასყიდვისებ:

იმ ქ. მსახური თავისს მამულს ვერ გაჩუდის, ამიტომ რომ. ის მამული ჩვენი მსახური ვინც იქნება იმას უნდა ჩქონდეს. და, თუ ან გაჩუდის. და ან იყიდის ვინმე. გამსყიდველსაც. და შეიღველსაც დიდად ავად მოკვებულობით. იმ მამულსაც წავაერთმეკვთ და თავისს სამკვიდროს მამულზედ გელს ავალეუბნებთ: რადგან მსახურთ მამული. ვინც ჩვენნი მსახურნი იქნებიან. იმათთვის არის განწესებული სხვათ არ მიეცემა:

იგ ქ. თუ სასახლას კაცის მამულს აზნაურშვილი, თუ სხვა მოკვლე ვინმე იყიდის ჩვენს შეუტყობრად იმ აზნაურშვილს დიდად უწყენთ. თუ სყიდვის მოწადინე იქნება, მოვიდეს იმ აზნაურ შვილმა ჩვენ მოგვასხენოს, თუ მუნასიბი იქნება ჩვენ გავსინჯავთ. და ჩვენი დასტურით იყიდოს ის მამული:

იდ ქ. თუ სამართალში კაცი დავიბაროთ. და ის კაცი ჩვენს იასაულს რომლისაც სოფლის იყოს არ გამოჩუკეს. იმ სოფლის კაცთ დაგვიჭირონ. და მოგვიგვარონ, და თუ იმ სოფლიდამ გავხაროსთ სადმე. სადაც წავიდეს ჩვენს საბრძანებულში. უგელგან უნდა

სდიონ ჭ ეცადნენ იმისს კელში ჩაგდებან: თუ აშ-
 ზედ ბეჯითად არ გაინარჯნენ. დიდად გარდავახდე-
 ვინებთ. ჭ თუ სხვას სოფელში მივიდა სადმე ჭ
 სწოდედ იმ სოფლის კაცთ არ დაგვიჭირეს. ჩვენს
 ძუნხანთობასავით, მოვიკითხავთ:

ქ. მართალია ბევრი მთის განჩინებაც
 ურევია, მაგრამ :ქ ესეც საკმარისა რომ
 უნდა იყოს:

განჩინება ბარისა,

იე ქ. რომელიც რომ ფასის ყარაული არის გან-
 წესებული. ის ყარაული დრომდის სულ მოუკლებლად
 უნდა იყოს, ჭ იმ ყარაულებს თავ თავისი ფასის
 მძლეკელი სოფლები განწესებულს ფასს, დაუკლებლად
 უნდა მისცემდენ სოფლმე. და თუ იმ ყარაულებმა
 ყარაულობის რიგს დააკლეს რამე, ჭ ან ბეჯითად
 არ მოიქცნენ. დიდად გარდავახდევინებთ, ჭ თუ იმ
 ფასის მძლეკელმა სოფელმა თავისის განწესებულის
 ფასის მიცემა დააკლეს, იმათაც დიდად გარდავახ-
 დევინებთ:

ავ ქ. ღმერთმან სუ ქმას, თუ ან ტყვე დაიკარ-
 გოს, ჭ ან საქონელი, ჭ ან ყაზასი გახსდეს სად-

მე, იმაზედ დიდად ბეჯითად უნდა გაინარჯუნს მდეკრობით. თუ გზის შეკურნით, და იმის მდეკრობასზედ კაცია არ უნდა დააკლდეს, თუ არ შეუძლებელი, იმისს მდეკრობასზედ დააკლდება ვინმე, და დიდად ბეჯითად არ მოიქცევიან, და არ გაინარჯებიან და სადამდისაც მდეკრობის ყავლი არის. და დასრულდება რომ იმას იქით, აღარას გზით აღარ შეიძლება იქამდის არ სდეკენ, და დეკენას დააკლებენ სწორედ, ჩვენის მუსხანათობის მსგავსად გარდავასდეკინებთ:

იხ ქ. რომელსაც სოფელში ტყვე დაიკარგოს, იმ სოფელმა ყოველს თავისს მახლობელს სოფლებს უნდა შეატყობინოს. და მაშინვე მდეკარი უნდა გამოუდგეს, რომელიც სოფელი იმისს მდეკრობაში დააკლდება. დიდად გარდავასდეკინებთ. და იმ ტყუილსაც იმ სოფელს გარდავასდეკინებთ. და თუ რომელიმე სოფელიდამ. იმ მდეკრობაში კაცი დააკლდება. იმ კაცს ორი ზროსა გამოაჩინონ, და იმ მდეკრის კაცთ გაიყონ:

ქ ასრე ამ წესით უნდა მოიქცეთ: თვითონ ამისთანა წიგნი ყოველგან ჩვენს საბრძანებულში ძეგს, და თქვენშიაც ამიტომ გამოგვზავნეთ, ეს წიგნი რომ მანდ უნდა იდვას, რომელიც კაცი დღეის

იქით, ამ ზემო ბრძანებას გარდახდება. იმ კაცმა
 ასე იცოდეს, რაგონიც კაცის მკვლელს, სიკვდილით,
 მამულიდამ. ჭ თავის აღაგიდამ აყრით აკლებით. ჭ
 დაკარგივთ გარდავანდეკინებთ. ისე ამ ბრძა-
 ნების, წინააღმდეგობს: აღიწერა, ოკ-
 დონსერს, იდ. წელსა ჩღჳ.
 ქორთნიკონსა.

უო.

მომხრება

რახე მოუვიდა ჩხუბი ივან ივანიჩს
ივან ნიკიტოვრიჩთან

თსუ ულებას. გოგოლისა

თავი 1

ივან ივანიჩი და ივან ნიკიტოვრიჩი

ჩანებული ბეკეში *) აქვს ივან ივანიჩს! და წარჩინებულად! რა ბეწვი უდევს! აი დიდებს შენთვის ღმერთო! რა ბეწვია! მტრედის ივერია, წინწკლებით! რახუდაც უნდა იუფს, დაკნაძლეულები, რომ მაგისტანსა სხვა ვისმე არა ჭქონდეს! ერთი შეხედეთ, ღვთის გულისათვის, მეტადრე, თუ რომ დააწყო ვასმეთან ლაჰარაკი, ახა გკერდზე შეხედეთ:

---

*) ბეკეში თბილი ტანსაცმელი კაზაა.

მართლა და მშვენიერება! კატა ვერ ასწერს, ასეთი წამალი: საკედა! ვერცხლი, ცეცხლი! უივალა, ღმერთო ჩემო! წმინდაო ნიკოლოზ სასწაულმოქმედო! საინო მყოფელო უივალასო! მერტომ არა მქვს იმისთანა ბეკეშა! იმან შეიკარა ეს ბეკეში ჯერ კიდევ მამან, როცა აღათუა თედოსეკნა არ იყო წასულა ქკიევს. თქვენ იცნათ აღათუა თედოსეკნას? ეს ისა ბძანდება. რომელმანც მდივან-ბეკს უური მოაკვნიტა და მომკბიჩა.

ჩანებული და საუცხოვო კატია ივან ივანირი! რა ნაირი სახლი აქვს იმას ქ. მარტო-როდში! სახლს გარშემო, ოთხ-კუთხივ, აქვს საჩეხი მუხის ბომებზე და საჩეხ ქვეშ ყოველგან სკამეიკებია. ივან ივანირი, როცა მეტის მეტად დაცხება ხოლმე, გაიხდის თავის ბეკეშს და ზერანგას ამხანაკს: ც. ასე რომ დარჩება ხოლმე მარტო ზერანგა, მოისვენებს ხოლმე საჩეხ ქვეშ, და აქედამ დასიტკრას და ხედავს ეზოში და ქუჩაში რა ხდება და რა ამბავია. რა ვაშლის და მხლის ხეები უდგას ამას შავ

თავის ფუნჯების ძარში! რაკი ფუნჯარს
 გაღებთ, ხას ტოტები მაშინვე შავ მთახში
 შემოტვივიან და შემოსხლტებიან. ეს სულ
 ყოველი სახლ წინა აქვს; აბა ეხლა ნახეთ ბაღ-
 ში რა აქვს! იქ რა არ იმალება და რა არ არის?
 ქლაკება, ალუბალი, ბალი, ყოველ ნაირი
 ბოსტნეული, მსე-უჭკრიტა, კიტრები, ნესკები,
 ჩენჩოები, თითქმის კ-ლო და საშუალოდ-
 ჩინებული და საუცხოვო კანდა ივან ივანიჩი!
 ამასვე ძალიან უყვარს ნესკი: ეს არის ამის
 საყვარელი საჭმელი ხილი. რაკი ისადილებს
 და პერანგს გავა ხალძე საჩეს ქვეშ, იმავე წამ-
 სვე უბძანებს თავის ღაბკას და მოატანინებს
 ხალძე რა ნესკსა, — თითონ თავის ხელით
 დასჭრას ხალძე, ნესკის თესლებს მოაგროვებს
 და გადილებს ცაღვე ქალაღში და მერე
 დაიწყოებს ხალძე ნესკების მირთმევას და გა-
 საღებეს. შემდეგ ამისა უბძანებს ხალძე ღაბ-
 კასვე და მოატანინებს მას საწერ-კალამს და
 საკუთარ-სეღითა თვისითა დაწერს ხალძე
 უკვიდამ იმ ქალაღს, რომელშია ც ნესკის

თსლებიან მოგროვილი: «შეჰმულ იქმნა ამა და ამ რიცხვის შინა» და თუ იმ დროს ჭყავდა ვაქმე სტუმარი, მაშინ დაუძგებდა: «თინა დასწრობითა და მონაწილეობითა ამა და ამ ადამიანისა »

განსკერებული მსაჯული ქ. მარტოროდის მედამ უხაროდა და დახატოდა : ვან იკონიის სახლსა, რაკა დაინახავდა და შეხედავდა ხალმე. და ახ, ის სახლი ძალიან ურიგო არ არი. მე ის მომწონს, რომ ამ სახლს ყველა მხრივ მიშენებული აქვს ერდოები და პაწაწინა დერეუვნები, ასე რომ შორიდან რომ შეხედოს კაცმა ამ სახლსა, მარტო სახლის ბანებს დაინახავს, ერთი ერთ-მანერთზე ჩარეგებულს, გეზავსათ თითქო ერთი სავსე თუთუი ბლინები ან იაღლეუბა იყოსო, ან არა და, უფრო კეთესია, მზგავსათ ხეჯედ ამოსულ სოკოებისა. მაგრამ მთელი ბანებო ლერწმით არი დახურულები: ტირითუი, მუხა და ორი კაშლას ხე იმათზე გადაუდებელი, არიან თავიანთ თვართოთ-გაშლილ რტოებით. ხეებ შუა მოელვარებენ და

თითქმის ქრისკენ გამოჩნდაანა ზატარა ფანჯარები, ჩუქურთმით ამოჭრილ და თეთრად ცაბრცვით შეღებილ ფანჯარის დანახებით.

ჩინებული და საუცხოვე კაცია ივან ივანაჩი! ზმსვე იცნობს ქ. პოლტავის კომისარ. დარბა ცარასიჩი ჰეხოვოჩკა მუდარცა კა გაგმეზავრებს ქ. ხორლოდაშ შეკლას და გწვევა ხოლმე ივან ივანაჩს. და დუკანობს მამ ჰეტრეს, რომელიც სცხოვრებს კალიბერდში, რცა კა შეიურებიან იმასთან ხუთიადე სტუძანი, სამუდამო სათქმელად ისა აქეს ხოლმე, რომ იგი არავის იცნობს ისეთსა, რომელიც ისრე ასრულებდეს ქრისტიანობის ვლდეოულობას და ისე სცხოვრებდეს, ვითარცა ივან ივანაჩი.

დმართო. დრთება რა მალე მარბის და მიტრინავს! ჯერ მამინ ათ წელიწადს გაეკლო რც ის დაქვრიებულყო, შვილები იმას არა ჰყავდა: ღაზვასა ჰყავს შვილები და ეხობი დარბაან. ამ უმაწვილებს ივან ივანაჩი რუდამ აძლევს ხოლმე სათათად ან თითო ბლითს.

ანუ თითო ზატარა უანჯას ნაჭერს იესუსა, ანუ მსხალს. ამბრების და სარდათების გასაღებები ახარა და ზეკას და თან ატარებს; დადიანდუ-კას გასაღები, რომელიც ივან ივანიჩის სწულ-ათახში დგას, და შუა ამბრას გასაღები თი-თან ივან ივანიჩის აქვს და არ უყვარს იქ აწავის შეშვება. ღაჭვა მოახლეა, ჯან მრთელი, მოსულ და ჩასხმულ კურთებითა და ლოყებითა.

მერე უნდა იცოდეთ რა მლოცვი კაცია ივან ივანიჩა! უოკელ კვირა დღობით ჩაი-ცვამს ხალხე თავის ბეკემს და გასწევს კელ-სიასაკენ. რაკი საუდარში შუვა, ივან ივანიჩი უოკელ მხრივ თავის დაკერის და სალაქას მიტემის შემდეგ ჩვეურობასამებრ მივა, დად-გება სამგალობელში და ძალიან კარგათ გა-ლობაში ბანს აძლევს მგალობლებს, ბოხის ხმითა. რაკი წარვა გამოვა, ჩვენ ივან ივანიჩს გული არ მოეთმებს, რომ არ ჩამოუაროს კელესიასთან გამწვრივებულ უკელა გლახების. ამას იტყვან არცკი უნდა და ამ გვარ თავის შემწვეხარი და არა სხიამოვნო საქმეში ვარ-

თუ ლიუო, მაგრამ იძულებულიყო ბუნებითად თავის კეთილის გულათ და ხასიათად. «გამარჯობა შენი, გლახაკო!» ჩვეულობისამებრ ის ეტყოდა ხალმე ყველა გლახეიში უფრო და მკვებულ. დაიხრეწილ და დაკერებულ მანძებში მოხრეც გლახა დედაკაცსა. «სადაცა და სადაც მკისხარ შე საცოდაო?»

— «მე, ჩემო ბატონო, გომურ-ქოხიდან გესვლით. აი ეს შესამე დღეა, რაც არ მისვამს და არც არა მიჯამარა; მე ჩემს დვიდლ შვილებს გამომაგდეს სახლიდან»

— «ჰე! ბერე, შენ განა გინდა ჰერა და გმიან? ჩვეულობისამებრ ჰკითხავდა ხალმე ივან ივანინია.

— «როგორ არ მანდა! რას მიბძანებთ, ძალღსევით მშიერი ვარ.»

— «ჰე! უბასუხებდა ხალმე ჩვეულებრივ ივან ივანინი. მამ შენ იქნება ხორცის ჭამაც გინდოდეს?»

— «რასაც კი თქვენ მოწყალებას მოაღებთ, უკვლის ფრით კმა-ყოფილი ვაქნება.»

— «ჰე! განა ხორცია ჰურის სჯობია? აბა

მშვიდი მავას სად გააჩივოს და როგორ გაიგებს? რასაც კი მიბოძებთ უკვლას კარგისა, ამ დროის მოხუცი გლახს დედაკაცი ხელს გაუშვერდა ხალმე სათხოვნელად.»

«მაშ კარგი, გაიარე, გასწი, ღმერთმა ვოცტესო, იტყოდა ხალმე ივან ივანიჩი. რას უდგეხარ? მე ხომ შენ არა გცემ და არა გტყუებ! და ამგვარისაკე ლაპარაკით და კითხვით მიუბრუნდებოდა ხალმე მეორე გლახას, მესამეს, ბოლოს დაბრუნდებოდა შინ, ან მივიდოდა ერთ რუბკა არეის გადასაკრავათ თავის მესობელთან ივან ნაკიფიჩიჩთან, ან მიწოდოდა მსახულთან, და ან ღორდინითან.

ივან ივანიჩს ძალიან უუკარდა, თუ ვინმე იმას მართმევდა ივექაშს ან სარექარს. ამ გვარი საქმე იმას ძალიან მოსწონდა.

ძლიან კარგი კაცაა ზრეთუ ივან ნიკიფორჩი; ამას ეზო აკრავს ივან ივანიჩის ეზოს, ამათ ერთი ერთმანერთში ისეთი მეგობრობა აქვსთ, როგორც ჯერ ქვეყანაზე არა უფიქალა. ანტონ პრკოფიჩი ჰუმბ-

ბუზი, რომელიც დღეის აქნობამდისან კიდევ მახვიის თერ და ლურჯს სახლებთან სერიოზუ- შას და კვირადღეობით სადილად მარდორა- დის მსაჯულთან დააარება, მუდამ იტყუდა ხალმე, რომ ივან ნიკიფორი და ივან ივანიჩი თვით ეშმაკს ერთად შეუკრავს თა- კითხა: საითაც ერთი მიდისა, მეორეც იქათ მიეხირობათ.

ივან ნიკიფორის თავის სიტყვებში ცოლი არას დროს არ შეუღლია. თქ- ცა ხმა დაგდეს და ამბობდნენ, რომ ცოლი შეირთოთ, მაგრამ ეს მძძალი ჭორია. მე ძალიან კარგად ვიცნობ ივან ნიკიფორის და შემიძლიან ვსთქვა, რომ იმას თითქმის განზრახვითაც არ შეჩინა ცოლის შერთვა. სადგ- დამ იბადება და გამოაქვსთ ესეთი ჭორები? როგორც მაგალითად, რომ დაბადებით ივან ნიკიფორის უკან კიდე დაშეუღლიათ და აქვსა. მაგრამ ეს ჭორი ისეთი წინას მარას, უშვერი, საწინდარი და უმართებულა, რომ მე თითქმის, საჭიროთ არ ვრცხავ ეს ჭორი

დაურღვაო ჩემ განათლებულ მკათხველებს, რომელთაც შეჭკველად იციან, რომ მარტო გრძნეულთა აქვსთ ჴეან კუდი, ს.ც იშვიანთად და ძალიან ბევრს აჩა. მაგრამ გრძნეული ანუ კედანი დედაკაცები გკუთვნიან უფრო მდებრობათ სქესს ვიდრე მამრობითს.

ჩინებული მეგობრები ერთმანერთს აჩა ჰგვანდნენ, თურცა ერთმანერთში დიდი სიყვარული ჰქონდათ. ამათ ხასიათს კაცი უკელასოდ უკეთესად შეიტყობს ერთი ერთმანერთის შიკვარდებიდან. ივან ივანაჩს ჰქონდა იშვიანთი და გასაოცარი ნიჭი საკვირველ ტკბილ და სისიამოვნო დახარაკსა და სარუბრასა, დიქროთო! როგორ დახარაკობს! კაცი როცა იმას დახარაკს უერს უგდებ, იმასა ჰგრძნობ და ისე გგონას თანუ განილაძენო, ან წყნარად იკვას გულს გიძვექენ, ან გივხანენო. უერს უგდებ, უგდებ—და თავს ჩაღუნავ. სისიამოვნოა! ძალიან და მეტას მეტად სისიამოვნოა! ისე, როგორც კარგი ძილი გობნებებს ჰქმდეკ! ივან ნიკითვორჩი კი სულ სხვა-

ეს უფრო ჩუმი და ცოცხს ლაშქარებს, მკრამ თუ ხმა ამოიღო, ისეთა სიტყვას გამოისვრის და მოგარტყანს, რომ ვაი იმას ბრალი, ვასაც მოხვდება! იმის სიტყვას უკელს სამართებელზე და აღმასწოდ უკეთს სჭრას და ჭხარსავს. ივან ივანიჩი გამხდარ გამხდარია და მძლავრი ტანისაა; ივან ნიკოლოზი იცოცხა იმაზე დაბლია, მკრამ განვრცელებით გასულია გაზე და სისქეზე. ივან ივანიჩს თავი ბოლოვს უგავს, მარი რომ მკეთით ჭქანდეს. ივან ნიკოლოზის თავი გადობრუნებულ ბოლოვს უგავს. მარი რომ ზეით ჭქანდეს. ივან ივანიჩი მარტო სადილ შექდეგ მარტო ჰერანგის სანაბრად წევს ხოლმე საჩუხ ქვეშ; სადამოლობით ვა ბეკებს გადაცვამს და სადმე წავა ხოლმე ან ქალქას ჰერას მადახაისაკენ გასწევს, სადაც ის გაუადულ თავის თქვილს ახარებს ხოლმე, ან მინდვრად გავიდოდა მწერებზე, დასაჭერად. ივან ნიკოლოზი მოელი დღე დერეფანმა წევს ხოლმე; თუ მადიან არა ცხელა

ჩვეულებისაჲს მზეს ზურგს შეუძკერს ხოლმე და შინაჲამ არსად კარში გასვლას არ მოინდობებს. დილაობით, თუ მოუვიდა თუქრში და მოინდობს ეზოში ბოლთასს ჭკრავს ხოლმე, თავის სასლახრობას და მეურნეობას დაათვა-რელებს და ისევ განსვენებას მიეცემის ხოლმე. ადრინდელ დროში ჩვეულობად ჭქონდა რომ შეკადრდა ხოლმე თავის ძეგობელთან ივან ივანიჩთან. ივან ივანიჩი მტის მეტად მგრიობელი და შორს დაშნახავი კატაა და რიგინ და წესიერ ლაჰარაკში არას დროს არ იტყუას უმართუბულო ან უკადრისს სიტყუას. და იმაჲ წამს საწყენოდ მიიღებს ხოლმე, თუ კისიგანმე გაიგო უკადრისი სიტყუა. ივან ნიკიფორიჩი ამაში არას დროს თრთხილად არ იყო და ბეკრჯელ წასცე-ბოდა ხოლმე ლაჰარაკში ამ გვარი სიტყუას; მაშინ ივან ივანიჩი ჩვეულობისაებრთ, თავისისა თავის ადგილიდამ წამოდგება ხოლმე და იტყუის: «კმარა, კმარა, ივან ნიკიფორიჩ; უმჯობესია კარში მჩუგე გასვლა, ვინემტ მხ-

გისთანა ღვთის წინააღმდეგ სიტყვების ხსენება. ივან ივანიჩი ძალიან ჭკვრობს, თუ იმას წვენში ახ ბოროტი ჩავარდნილი ბუნია შეხვდა; ის მაშინ ძალიან ცხარობს, მოთმინებულად გამოდის მათლაოვს. გადასვრის და მსხმინებელსაც ხეირს არ დაყრის ხალძე.

ივან ნიკიფორიჩის ახარებით უყვარს ცივი წყალში ბანაობა, და როცა უელამდის წყალში სის ხალძე, უბრძანებს, მატყანინებს და ჩაადგმევინებს იქვე წყალში სტოლსა და სამოკარს და ძლიან უყვარს ჩაის მიწომეკვა ამოსთანა სიგრილეში. ივან ივანიჩი ჰიას იზარსაკს კვირაში ორჯერ, ივან ნიკიფორიჩი კი — ერთხელ. ივან ივანიჩის მეტის მეტად უყვარს გამოკითხვა და გამოძიება უკელაოვრისა. დებრთმა დაიოვაროს! თუ კაცმა ლაშარაკი დააწყო იმასთან რესპექედ და არ დასსრულა! თუ ის რითიმე კმაყოფილი არ არის, კაცი მაშინვე მიხვდება და შეიტყობს. სახესე, ისეა შეხედულობით, ადამიანი იმას ძალიან ძნელად შეატყობს კმაყოფილად. ისა თუ გაჭკვრებულ

ლია; თუნდ რომ განხრებული იყოს წასმეწოდ
 მაინც არ შეიძინეს. ივან ივანიჩი ცოცხათი
 მშობარს ხსლიათისაა. ივან ნაკიოფარაჩი კი
 ამაში სულ არს ჭეკვს იმას და ხულ სხვას.
 ამის შალვარა ისეთი განიერა და ისეთი
 თვართა ნაოჭები აქვს, რომ თუ კაცმა განიერს
 იმის შალვარა, შიგ ჩაეტყვას მთელასაშალვარა,
 ამბარებით და შენობებათ. ივან ივანიჩს დი-
 დრონი და ბურნუთას იკერი ჭკვიანი თვალე-
 ბი აქვს და ზარა ცოცხოდე რესულ ასოს
 იყიდას (V) უგავს; ივან ნაკიოფარაჩის კი ჰს-
 ტარს და მოყვიანა თვალები აქვს, რომელ-
 ნაც სრულიად ივარგებან და თითქო ძლისკ
 მოჩანანო ხშირ წარბებში და თუნჩულა ღო-
 ებ შორის; და ცხვირი კი მწაივი ქლიავს
 უგავს. თუ ივან ივანიჩი თქენ ბურნუთს გი-
 თავსებსთ, ჩვეულობათს აქვს, რომ ჭერ კო-
 ლოივის ხეოს ენით გალოკავს, მერე თითს
 დაჭერავს კოლოივის' ხეოს, ისე მოგართმევსთ
 და გეტყვიასთ, თუ იმას ნაცნობი ხართ:
 „შეძიძლიან გაცობედოთ და გითხოვოთ, მოწყა-“

ღელ რემო ხელწითელა, ამ დავალებასზედ? »
 და თუ თქვენი ცნობა არა აქვს, მაშინ ასე
 იტყვის ხოლმე: «შემიძლიან გაცობედოთ და
 კოხივით, მოწყალე რემო ხელმწითელა, ამ
 დავალებასზედ? რომლის ღირსება, რინი, სს-
 ხელი თქვენი და მაშისა თქვენისა არა მაქვს
 ბედნიერება უწყოდეს; » ივან ნიკიფორიჩი კი
 თქვენ ჰირდაჰარ ხელში მოგაჩეჩებსთ თა-
 ვის კოტკოშს, ანუ რქას, რომელშია ც აქვს ბუ-
 რნუთი და მარტო ამ სიტყვას დაატანს:
 «ივალეზადეთ» (ინებეთ). როგორათა ც ივან ივა-
 ნიჩს, აგრეთვე ივან ნიკიფორიჩის ძალთან ეჯა-
 ვრებათ წყილები, და ამიტომაც არც ივან
 ივანჩი, არც თუ ივან ნიკიფორიჩი სახლში
 არას დროს ისე არ შეუშვებენ ხოლმე დალალ
 ურჩას სავაჭრო საქონლითა, რომ არ იუი-
 დონ წყილის წამლები სხვა და სხვა შუშებში
 და უიდეის წინათ კი კარგა გამოლანძკუნ
 ხოლმე ურჩას იმაზე, რომ ის ებრაულ რჯუ-
 ლისაა და იმ საწმენტებს ასრულებს.

მაგრამ, თუმც ცოტად ივანს სხვადასხვა

ამათში, როგორც ივან ივანიჩი, აგრეთვე ივან ნიკოლოზის ძინებული და კაი ადამიანები აჩიან.

თავი მეორე

რომელიღამაც შეიძლება შეიტყუოს, თუ რომინდღამაც ივან ივანიჩმა, რაზე მოუვიდათ ლაშქარკო ივან ივანის და ივან ნიკოლოზის და რით გათავდა ის ლაშქარკო.

დილით—ეს იყო მკაცრათვეში—ივან ივანიჩი იწვა სახეებ ქვეშ. ჰაზანაქება დღე იყო, ცხელად და ჰაერი შეკრული იყო. ივან ივანიჩმა ამ დილით მოასწრო ქალაქგანეთ უფონს, იყო სათიბში და გომურებში; ისიც კომოასწრო, რომ გზაზე ვინც გლეხ-კაცები და დუდა-კაცები შეხვდნენ, დაწვრილებით გამოჭკითხა: სადაურები აჩიან, სად მიდიან და რისთვისა; ძალიან დანიჭნდა და მოსასვენებლად წამოწვა. მწელარე ივან ივანიჩი დიდხან შინაჰყვდა უნოს, სარაიას, ქათმებს, რომელიც

დაბრუნენ ეზოში, და თავის გულში თუქ-
რობდა: «უთალო, ღმერთო ჩემო, რა სახლის
ხატონი ვარ! რა არა მატკეს და არა მუავს მე!
ძივრინველები, შენობაები, ამბარები, რაც სულსა
და გულს უნდა, ყოველი ნდობა, გამახდილი არა-
ყო, დაუენებული არყო; ბაღში ძისლები, ქლია-
ვები; ბოსტნეულში ხაშხაში, კომბოსტო,
ძუხუდო... რაღა დამჩენია და რა არა მატკეს
მე?... ნეტავი ვიტყოდო, რაღა არა მატკეს მე?»

ივან ივანოვი რაკი ასეთ ღრმა თუქრში
შევიდა და ჩათუქრდა, ამასთანავე აქეთ იქით
იხედებოდა და თვალებით ეძებდა სახლ ნიკ-
თებს და ამ ცქერაში და მებნაში უცვბ და
უნებურად ესეთს ხანახავს მიაწედა. გამხდარ-
გამხდარს ბებერ დედავაღს რიგ-რიგობაზედ
გამოჭეონდა დიდი ხნის შენახული და დაწყო-
ბილი ტანისამოსი და გაბმულ თოკსედ ჭიუე-
ნუნდა, რომ ნიავმა გადაუაროსო. მამინვე ჯერ
გამოჩინა ძველი მუნდირი გამოცვეთილ მა-
ჯებით, რომლის სახლებიც იქვე ჭაერში გამო-
ფენილ თვარის ჯუბას ეხვეოდნენ. ამის შემდეგ

გამდიდრების სასწინაურად მუნიციპალიტეტის და-
 ლებისა და მთავრულ სახელად; მერე—თუ-
 რი ქიშპირის შალვარი, რამდენსაც, ივანე ნი-
 კიფორი იტყვამდა რადისლაც, მას უამის
 შინა, და რამელიც ეხლა ძლივს მარტო
 თითებზედ ჩაეცმოდან; ამის შემდეგ გადმო-
 კიდა მერე შალვარი, მსგავსი რუსულ
 სარ . . . შემდეგ—ლურჯი უსწახური ხალხი,
 რამელიც ივანე ნიკიფორი ამ რაის წლის
 წინად შეიკერა, რაცა მილიტიაში შესულას
 ავირებდა და ულვაშებიც კი მამინ დაიყენა.
 ბოლოს, ერთი მერეზედ გამდიდრის იმ დე-
 დაკაცმა ხმალი, ჭიკრიკი ამოშვერილ გუმბათის
 მწვეტივით, მერე გამორინდა და გამართლდა
 რადისლაც კალთები, მსგავსი რადისლაც ბალახ-
 მწვანე ფერის კაბისა, თითო ნახევარ კლავი-
 ტის ტოლს თითბრის დილებითა. ამ კალ-
 თებს იქილამ გამორინდა და გამაჭყურებდა გარ-
 შემო რქოს ბუნებრივით შემოვლებული ყი-
 ლეტი, წინ დიდ ამოჭრილ გულის ბირითა.
 ეს ყილეტი ძალე დაჭყურებდა განსვენებულის

ბებიის ძველმა იუბკამ; ამ იუბკას ისეთი
 ჯიბეები ეკერა, რომ თითოში ჩეეტოდნ თი-
 თო სწამთრო. ესე უოკელი ერთად წრეული
 შქადგენდა ივან ივანიჩისათვის სასიამოვნო
 სანახავსა; ამასობაში მზის სხივი ეტეპიან
 და ანათებენ ზოგან ლურჯ, ან მწვანე მაჯებს,
 კითელ ყოშებს, ან რომელსამე ნაჭერს ოქ-
 როს თვარისას, ან მზის სხივები ეთამაშებიან
 ხლმის წვეტსა და მსგავსად იმ წაღაცა გა-
 საღაცარ საჩვენებელისა, რომელიც გაქნილ
 ადამიანებს სოთლის სოთლად და კარ და
 კარ საჩვენებლად დააქვთ და დაწანწალებენ,
 მეტადრე როცა დიდი ხალხი მიაწვება სანა-
 ხავად და შესტქერის ოქროს გვირგვინიან
 ჭიროდე მეიებს, ან ანტონს, რომელსაც თხა
 მაჭყავს; ამ საჩვენებელის უკან ჭიჭინი გაქვს
 ჭიანურს. ბაშა კანტი დოლის და დივის მა-
 გიუნად თითებით ტურებზედ უკრავს; მზეც
 დაწურვანება, ჩადის, და ახალი სიტყვე სამხრე-
 თის ღამისა თან და თან უჩინოდ და უხილავად
 უთრო ძალიან ეხვევა, და ჩეკვრის ქოროვა მხარ-

ბეჭებს, მუძეებს და გულ-ძკერდებს ჩასხმულ და მასულ გამოერქახებში მცხაკრებ ქსლებსა.

პატარა ხანს უკან საუკუნადამ კვნიესათ გამომკრან ისევ ის ბუბერი მახსლე დედაკაცი და გამათრია, ზურგზე წამოკიდებული, ძველებური უნაგირი, ჩამოწეკტილ უხანგები-თა; დამბახების ტყავის გაცვეთილი და გახეხილი ბუდეები, და უაჯარი თქრამკედით ნაკერი, თითბრის ბალთებითა,—ეს უაჯერი ერთ დრას, თდესმე, აღისთვერი უათუილა.

— «ვანი რა სულელი დედაკაცია!» ითვიქის ივან ივანიჩმა: «გასათვენად, რამ ნიანამ გადაუარსეს, მკონია თვით ივან ნიკოთერჩირიც გამათრია!»

და მართლათა: ივან ივანიჩი თითქოს მიხვდა და ძალიანაც არ შესტდა. ერთ ხუთ მინუტ შემდეგ, ივან ნიკოთერჩირის ნაშურის შალვარი აღიმართა ჰაერში, რამელმანც დაიჭირა თითქმის ნახევარი უზას ადგილი.

ამას შემდეგ მოახლეებ კიდევ გამოიტანა და გამოვიდა ქუდი და თათვი.

— «ეს რას უნდა ნიშნავდეს? თავის გულში იფიქრს ივან ივანიჩმა. ივან ნიკოლოზის სახლში თათვი მე არას დრას არ მინახავს. ეს რატომ მოსვლია იმას? ის მსრფელად არ არი, თათვს არ ისვრის და სახლში კი თათვს ინახავს! რისთვის უნდა და რა საჭიროა იმისთვის? კარგი რამ ვია! მე დიდი ხანია თვალი მიჭირავს და შოვნა მინდოდა მაგისთანა თათვის: მე ძალიან გულათ მინდა რამ ეგ თათვი მე მქონდეს და ჩემი იყოს; მიუვარს თათვი, კარგი გასაჩთობი რამ არის. ეი, შენ, ბებერო! ბებერო, დაუუვირა, ივან ივანიჩმა, თითოთანიშნა და დაუძახა.

ბებერი მოახლე დედაკაცი მივიდა ღობესთან.

— შენ ეგ რა გაქვს, რა გიჭირავს ხელში, შე ბებრუტანავ, ეგ რა არი?

— «თქვენ განა არ ხედავთ, თათვია.»

— რეგორი თათუია?

— «ვინ იტის რეგორია! ეს რემ რემა იუოს, მაშინ კი მე იქნება მტრდნა, რეგორიან და რისგან ანი გაკეთებული, მაგრამ ეს თათუი ბატონისა.»

ივან ივანიჩი წამოდგა, დაუწყო თათუს სანჯვას უოკელ მხრიდა და იმაზე სანდურის და სანუკურის მიტემატ დააკვირდა, რემ რეგორი განბედა და ის თათუი ხმალთან ერთად ჩამოჰკიდა ნიავის გადასატარებლად.

ბებერ დედაკაცმა დაიწყო ისევე ლაზარაკი და სთქვა:

— «ეს, მგონია, რკინისა უნდა იუოს.»

— «ჰე! რკინისა. რისათვის და რის გამოს ეს რკინისა?» თავის გულში იფიქრა ივან ივანიჩმა.

— «დიდინიან, რატ ეს თათუი აქვს შენს ბატონს?»

— «იქნება, დიდი ხანიტ იუოს.»

— კარგი რემ ანის! სთქვა ივან ივანიჩმა. მე ვახოვ მაგ თათუს შენს ბატონს. ამას

ეგ წათ უნდა, რაში გამოსადგება? ან არა და მკო თოფს რასმეზე გაუცვლი. მას, ბებრეცა-ნაკ, შინ არი შენი ბატონი?

— «შინ გახლავსთ.»

— წამოწოლილია?

— «დიაღ, წევს.»

— მას კარგი; მე მოვალ იმასთან.

ივან ივანიჩმა ტანისამოსი ჩაიცვა, ხელში აიღო რაკ-რაკიანი ჯახი ძაღლების მოსაგურებლად, წადგანაც ქ. მიწდობრადში ძაღლები ადამიანებზედ უმრავლესნი არიან, და წავიდა.

თუმცა ივან ნიკითურჩიის ეზო იქვე გვერდით იყო და ზედ ეკრა ივან ივანიჩის ეზოს, და შეიძლებოდა ერთ ეზოდამ მეორე ეზოში კაცი გადაძვერალყო წნულ ღობეზედ, მაგრამ ივან ივანიჩი ქუჩის გზით წავიდა. ამ ქუჩიდან უნდა გასულიყო ვიწრო ქუჩაში, რომელიც ისეთი ვიწრო იყო, რომ ვინიცობასა ართავ მხრივ თითო ცხენიანი ჰოვოსკობი ერთი-ერთმანეთს შეჭებოდნენ, ვერც ერთი იმთავნი უკან ვერ დაბრუნდებოდა და ასე გა-

ჩეკრებულნი უნდა მდგარყუნენ აქნობა მდისინ, მანამ უკანა გორგოლაჟებს არ ასწევდნენ და ქუჩის აქეთა და იქითა მხარეს ისე არ გაათრევენ; ქვეითი ხალხი კი დაძვრებოდა ქუჩის აქეთ და იქით ღობის ძირებში. ამ ვიწრო ქუჩას დაჭყურებდა ერთის მხრით სარაია ივან ივანიჩისა და მეორის მხრით ამბარია, კარებები და საძურკედო ივან ნიკიფორიჩისა. ივან ივანიჩი მივიდა კარებთან და ურდული ისე დასწია, თითქო დანიქუნაო. ეზოში ატყუდა ერთი ძაღლების ყეიკვა; მაგრამ ძაღლები ისევე უკან გუდების ქნევით დაბრუნდნენ, რაკი დაინახეს და იტნეს თავის ნაღობი კატი. ივან ივანიჩმა გაიარა ეზო, საცა აჭრელეებული იყო და ირეოდნენ ინდოეთის მტრედები, რომელსაც ივან ნიკიფორიჩისა კენკსა თავის საკუთარ ხელით აძლევს ხოლმე; იქვე ეზოში ეყარა სანამთროს და ნესვის ქეჩქები, ზოგან მწვანელი, ზოგან დაძვრეული გორგოლაჟი, ან კასრის სალტა, ან რგოლი; იქვე გათხუზნილ ჰერანგში, ეგდო და გორაკდა ჰატარა ბიჭი; ამ გვარი სანახავი

მს. ტკაცროთ მოსწონთ! გამომთენილ ტანისამოსების ჩრდილი ადგა და ჭიკაძეკადა თითქმის მთელ ეზოს და ცოცხალად სიგრილეს ჭიკაძენდა.

ბებერი მოახლე დედაკაცი დახვდა ივან ივანის, თავი დაუკრა, სალაძი მისცა და გაშტეკებულსავით ერთ ადგილს გაჩერდა. სახლის წინ მოჩინდა მშვენიერი დერეფანი მუხის ბოძების სარეხათ, მზისაგან კარგი და იმედოვნით თავის შესათარისი, წადგანაც ამ დროს ძალა-რისიანში მზე არ ხუშტობს და იყვით მოძაკა-ლებულ კაცს თავით იყვანდის ცხარე რიულს და ხვითქს ასხავს. აქედამ გაშინჯეთ და შეიტყობთ თუ რა ძალიან გულთ უნდოდ და სურდა ივან ივანის იმ საჭირთ ნიეთის—თათვის შიკვან-მოხეობა, რომ ამისთანა დროს იმ სიტყვებთანაქებში სახლიდან გამოსულს გაბედა, თუძცა სამუდამოთ ჩვეულ იყო მარტო სადამოცობით კარში გამოსულს, სასეიროდ.

ერთხი, რომელშიაც ივან ივანისი შევიდა, სრულიად ბნელი იყო, იმიტომ რომ ივანჯაკის

დაწახები მოხურული იყო და მზის სხივს, რომელიც ადგა დაწახაში ამოჭრილ ნახვრეტს, ჰქონდა ტისარტუელის თვარი; ეს მზის სხივი, შექივით ეტემადა ჰინდაჰინი ოთახის კედელს და ზედ ხატავდა აჭრელეულ ჩაღატა სურათს: ლერწმით დახურულ ხანებს, ხეხილებს, ეზოში თოვზე გათენილ ტანისამოსებს, მაგრამ ესე უოველი გამახატულობა თავდაყირა ჩნდა იმ კედელზედ. ამისგამო მთელი ოთახი იყო ჩაღატა ნაირ მშვენიერ ბინდ-ბუნდში.

— «ღმერთო, შენ შემეწიე!» სთქვა ივან ივანჩიმა.
— «აჰ! ივან ივანჩის გაუმარჯობს!» ოთახის კუთხიდან ვიღასიტ ხმა მოისმნა. ივან ივანჩიმ მარტო მაშინ დაინახა ივან ნიკიფორჩი ძირს დაგებულ ხალიჩაზე მწოლარე. «მომიტკეკეთ მე, რომ თქვენ წინაშე ვიმყოფები მე ბუნებითად.» ივან ნიკიფორჩი ძარტლან, უპერანგოთატი კი იწვა, ისე, დედი-შობილას.

— «ხაიფიკის. თქვენ დღეს გეძინათ, მოგისვენით, ავან ნიკიფორჩი?»

— «მეძინა, დიად. თქვენა, ივან ივანის, გეძინათ?»

— მეძინა.

— «მაშ თქვენ ესეს არი ესლას ამდგარხართ?»

— «მე ესლას ავდექი? უფალი თქვეთანს არს, ივან ნიკიორის! აქნობამდის ძილი რეგარ იქნება, ან ვის გაუგონას! მე ესესარი გომე-რებიდამ მოკუდი. გზას და გზას რინებელი უსნებია! მშვენიერი! და ბალახიც ისეთი მოსულია, მაღალი, რბილი და მომწვანა!»

— «ღოტინაჲ!» დაიუვირა და დაუძახა ივან ნიკიორისძა, «მოიტა და ძოართვი ივან ივანის ნაღებიანი ხაჭაპური.—

კარგი დარია დღეს.

«ნუ აქებთ, ივან ივანის; ჯანდაბას იქით იყოს ამისთანა დარი,— წავიდეს და აღარ მოვიდეს! სიტხისაგან არ ვიტვი სად გადვიგანჯო.»

— «ძინც არ დამალეთ, და ახსენეთ ჯანდაბა! აი ივან ნიკიორის, თქვენ რემი სიტყვას გზს-სოვდესთ, და მომიგონებთ, მაგრამ გვიან და იქნება: საიქიოხ გადაგხდებათ თქვენ მაგ-გვარ ღვთის-წინააღმდეგ სიტყუკებისათვის.»

— «ჩიტი და ჩეგოჩი განწყენინეთ მე თქვენ, ივან ივანინ? მე უჩიოეთ ანც მამა და ანც დედა თქვენნი ან მამისხენებია. ან ვიცი ჩითი განწყენინეთ მე თქვენ.»

— «საკმარისია და კმარა, ივან ნიკოლოზინ!»

— «ღმერთსა ვთხოვ, ივან ივანინ, ჩემ მე თქვენთვის ან მინყენინების ჩა.»

— «გასაწყინის, ჩემ მწყობი სტკვირის ხმა-ზედ აქნობადის ან გრეკლების და ან მადიან.»

— «თქვენ ჩეგოჩი გინდოდესთ და გენებოსთ ისე ითვიქეთ, მაგრამ მე მაინც ანსოვით ან მინყენინებია თქვენთვის.»

— «ან ვიცი, ჩეგოჩი მწყობი ან გრეკების», ივან ივანინი ამბობდა, თათქო ივან ნიკოლოზინს ყუჩს ან უგდებდა.

— «ან ვიცი, ჯერ კიდევ დრო ან ანი... თუ მაგრამ, დრო ისეთია ჩეგოჩიც. საჭირია.»

— «თქვენ ამბობთ, ჩემ ყანები კარგია?»

— «ჩინებული ყანებია და მშვენები!»

ამის შემდეგ ს რუმე ჩამოვარდა ამათში.

ბელას, ივან ივანიჩმა სთქვა: «რა! ეს რა ამბავია, ივან ნიკიფორი, ტანისამოსი ვაჩში გამოგითენიათ?

— «დიად, ძმუნერი და თითქმის სულ ახლათ ახალი ტანისამოსი დაძილვა მაგ წყეულმა დედაკაცმა: ესლა გავათენინე, რამ ნიავმა გადუაროს; წმიდა ძაუდია, რინებული, მარტო გადმობრუნება უნდა, ზირი უქცეო და ისეუხელ ახლად შეიძლება ჩაცმა და სმარება.»

— «მე იმათში, ივან ნიკიფორი, ერთი ნივთი მომეწონა.»

— «რამელი?»

— «თუ რეგი ხართი გაქვთ მითხარით, რათ გინდათ თქვენ ეგ თათვი, აი რამელიც გამოთენილ ტანისამოსთან აჩის?» ამ დროსვე ივან ივანიჩმა მიაჩთო ბურნუთი. «შეგიძლიან გაგიბედოთ და გთხვოთ ამ დავალებასზე?»

— «აჩა უშავსრა, ივალეობდეთ; მე რემ ბურნუთს მოვწევ » ამ დროს ივან ნიკიფორიჩმა თავისი ვაჩშიემა მოძებნა და ამოიღო თავისი რქაკოცოში, რამელიც ბურნუთს ინახავდა, კო-

ლათვის ნაცვლად. «გაი წა სულელი და
ბრეუვი დედაკაცია! თათვიც იმ ტანისამოსებ-
შია გამთუტანია და რამთუკადია! კარგი ბურ-
ნუთია. ერთი უჩიან აკეთებს სარჩინცაში.
მე არ ვიცი რას უჩევს ამაში, ესეთი სუნნე-
ლიანი ვია! აგე იმასა ჭკავს ცოტადე. ახა აი-
ღეთ, და ცოტა პირში გაღეჭეთ, მართლს იმის გე-
ძე არა აქ? ივალეობდეთ!»

— «თუ რემა ხათრა გაქვსთ, მითხარით, მუ
შანც ვადევ იმ თათვისაგენს ვარ: რას უხვავთ
ან რაშია გამთაყენებთ თქვენ მაგ თათვს? ეც
ხომ თქვენთვის საჭირო არ არის?»

— «როგორ თუ არ არა საჭირო? იქნება მაგ
თათვის გაცლას მამინდეს!»

— «ღმერთმა შეგინახოს და უფალა თქვენთან
არს, ივან ნიკიფორანი? რაღა თქვენი სრლ-
ლის დროა? როდისღა უნდა ისრულეთ?
მეორეთ მისკლას შექდეგ თუ? როგორც მე
ვიცი და სხვებსაც მთავონდებთ და იცინა,
თქვენ სიტყვებში ერთა რიტიც ჯერ არ
მთავიკლავთ და უფალსა ღმერთსა თქვენი ბუ-
ნება არც თუ ისე გაუჩინა, რომ თქვენ თათვი

ისწავლათ. თქვენ მძაბე, ჩინებული, დაწბანის-
 ლური და წამოსადეგი შეხედულებისა ბძან-
 დებით, თქვენ წოგოწ გეკადრებათ თრეკს
 აქ იქ ჭახბებში, მეტადრე, წამ თქვენი
 ტანისამოსი, წამელიც უთველ საუბარშია აწ
 აწი ძანთებული და საკადრისი მონსენიანი
 კაცმა თავის სახელით, ეხლანტ კი გაივნილია
 თოკზე, წამ ნიანკა გ-დუაროს? მეზე? აბა
 მძინ წა იქნება, წა გამოკა? აწა, თქვენთვის
 საჭიროა სამშვიდე და მოსკენება.» (ივან ივანინი,
 წოგოწტ ზევით აწი მოსხენებული, ძალიან მშვე-
 ნიურათ ლანანაკობდა, მეტადრე მძინ, წოცა საჭი-
 რთ იყთ წაშიმე დაეწმუნებისა ვინმე. წოგოწ
 ლანანაკობდა, დმერთთ! წა საიწი ლანანაკი იცოდდა!)
 დიად, ასე, თქვენთვის საჭიროა, წამ თქვენი
 საკადრისი საქციელი იქონილთ და თქვენ შე-
 საიუენად მთიქვეთ. გ-მიგე, მადი ეგ თოფი მე
 მამეცით!

— «წოგოწ იქნება! ეს თოფი მკირთოსია,
 მანისთანა თოფს ეხლა ვერსად ვერ იშოვნით.
 ჰერ მე წოცა მილიციასში შესულას ვანარებდი,
 მძინ ვიუიდე ეგ თოფი ტურჩინისაგან; და

ებლას ავიღო და ასე უტებ თქვენ მოგცეთ!
 რაგონი შეიძლება! ეგ საჭირი ნივთია.»

— რისთვის არის საჭირი?

— რაგონი თუ რისთვის? ქურდები და
 ავაზაკები რომ დეეტენ სხელსა?... რასაკვირ-
 ველია არ არის საჭირი! განა? მაღლობს ღმერთს!
 ებლას მე არხანათ და მოსკვენებითა ვარ, არც
 არავისი მეშინიან; რა მიხეხითა, რისათვის?
 იმ მიხეხითა და იმისათვისა ვარ არხანათა,
 რადგანაც მე ვიცი, რომ მე ჩემ ამბარში თო-
 თვი მიუუღია და დეკს.

— კარგი თოთია! ივან ნიკოლოზი, მაგ-
 რამ ჩახმახი აქვს წამხდარი.»

— რა არის რომ წამხდარი აქვს? განა არ
 შეიძლება გაკეთდეს? მარტო კანეთის ზეთი
 უნდა წავსოს, რომ არ დაუანგდეს.»

— თქვენ სიტყვებიდან, ივან ნიკოლოზი,
 მე გეჩაუბრით ვერ ვიტყვ და არც ვხედავ
 თქვენ მეგობრულ მწყობლობას ჩემზედ.
 ნიშნად და დასამტკიცებლად ჩემდა თქვენ

სიყვარულისათვის, ანა თვის გამეტებს არ
გინდათ და არც იმეტებთ.

— ახა, თქვენ ძვას რაგონ ამბობთ,
ივან ივანინ, რამ მე ვითამც ჩემ ზეტვის
ტემს და სიყვარულს ანათვით არ ვიმტკიცებთ,
და თქვენთვის ანა მეტეტებს რა? რაგონ ანა
გრცხკენიანთ? ჯერ ეს ერთი, რამ თქვენი
ხარები დღესაც ჩემ მიხდონხედ სძოვენ და
სამკვრათ მუდამ იქ ანიან. რატაქ. პოლტა-
ვაში მიემგზავრებით ხალმე, მუდამ ჩემ პოლ-
სკას თხოულობთ; ჰა და რა? განა მე რადის-
მე თქვენთვის უარი მითქვამს და რამ დამი-
ზოგავს? თქვენი ზეტარა ბიჭ-ბუჭები გადმო-
ძვრებიან ხალმე წინულ ღობეხედ, გადმოდიან
ჩემ უზომი და ჩემ ძალღებს ეთამაშებიან
ხალმე — მე ანას დროს ხმაც არ ამომიღია და
ანათვრისაც არ ვამბობ: დეე თავიანთთვის ითა-
მამონ, რამეც ანათვრის ხელი არ ახლან,
დეე თავიანთთვის ითამაშონ მეტქი!

— «თუ ვი ძავ თოვის ჩუქება არ გინ-
დათ, მან მადი რასმეხედ გამიტვალეთ.»

— მე რას მოგცემთ მე მაც თათუში?
 ამ ღრას ივან ნიკაიფორჩის თავი სელზედ
 დასდვას, გადგუდა და შეხუდა ივან ივანჩის.

— «მე თქვენ მოგცემთ მაც თათუში ერთ
 მუწას ღრას, აგე იმას, რომელაც მე სავან-
 გებოდ იშელაში *) გავასუქე. ჩინებუ-
 ლი ღრას! აი განსოვდესთ და მომი-
 გონეთ, თუ იმ ღრამს მუწამის ან იმწაულას
 და გოჭები ან მოიგოს.»

— მე, ივან ივანჩი, ან მუწამის და ან
 ვიცი რაგორ მუწახებით მავისა ანა სიტყვას.
 რაში მუჭირებს მე თქვენი ღრჩი? იმით ეშ-
 მაკებს თუ გაუმარტავ ქელეხის და ცაბლას?

— «აი კიდევ! თუ ეშმაკის სახელი ან ახ-
 სენეთ, ან შეიძლებს! ცოდვას, ღმერთს ვივი-
 ცავ, ცოდვას, ივან ნიკაიფორჩი!»

— მას, მართლს, თქვენდა, ივან ივანჩი,
 რაგორ იძლევიტ ჩემ თათუში ისიც, მე რე
 ეშმაკმა და ქაჯმა იცის რასა—ღრასა!

— «ივან ნიკაიფორჩი, ჩემა ღრჩი, განა
 ეშმაკმა და ქაჯმა იცის რა ანო?»

*) იშელა — საღრჩა.

— მან რა გოცნა? ახა თქვენვე კარგათ
 თუიქრეთ: ეს-ძინოთ თოიოა, გამოსარენი ნიკ-
 თი; ის კი ეშმაკმა და ქაჯმა იცის რა ანო—
 ღოცინა! ეგ რამ თქვენ არ გეთქვათ და სსკას
 ეთქვა, ჩემის მხრით სარწუნად და ჩემ უხა-
 ტიურებად მივიღებდი.

— «თქვენ რა ნახეთ და რა შეგინიშნათ ღოც-
 ში იმისთანა ურიგო რამ?»

— მართლა და, თქვენ მე ვინა გოცნოვართ?
 რამ მე ღოცო...»

— «დაბძინდით, დაბძინდით! მეტს აღარას
 ვიტყო, აღარა ვიქ... დეე თქვენი თოიოი ის-
 ეგ თქვენ დაგრჩესთ, დეე ისეგ ამბრის კუთ-
 ხეში მიუუღებული დაღბეს და გადაჟანგდეს,
 ამსუდ მეტი ღაზარაკი იმასუდ აღარ მინდა და
 არც არათურსლა ვიტყო!»

ამის შემდეგ ანათში ჩამოვარდა სირიქე.

— «ამბოზენ», დაიწყო ივან ივანინიძა, «რამ
 სამ მეოვს ჩვენ ხემწითისათვის რამი გამოუტ-
 ხადებიათო.»

— დიაღ, მე ეგ ამბავი შეტრე თუოდო-

ჩიძს შითხდა. ეგ რა ოძია, რასეა? და რას
გამოს?

— «სწორედ და ნამდვილად, ივან ნიკიფორიჩი,
არ ვიცი და არც შემიძლიან გსთქვას, რას
თაობასეა. მე კი ასე მგონია, რომ შეიუ-
ებს უნდათ, რომ ჩვენ უველამ ოსმალის (მამ-
მადიანის) საწმენოება მივიღოთ.»

— დახე. დახე, იმ სულელებს რა ში-
დობებიან, რა სწადიან! — რა კი ეს წარმოს-
თქვას ივან ნიკიფორიჩს, თავი მაღლა აიღო.

— რა არი? ჩვენები ხომ, ივან ივანიჩ,
იმათ შორევიან და დაამატებენ?

— «დაამატებენ. მას არ გინდათ, ივან
ნიკიფორიჩი, თათვის გაცვლას?»

— მე გაოცებული ვარ, ივან ივანიჩ!
როგორც მე მგონია, თქვენ შეცნობებით გამო-
ჩენილი და სწავლული კაცი ბრძანდებით, და
ისე კი ღაზრატობთ, როგორც მტრულად
უჭასაკო. განა მე ისეთი სულელი და გიჟი
ვარ.....

— «დაბძანდით, დაბძანდით. ღმერთმა შე-

ნახოს! დეე გაოხრდეს ეგ თოფი; კარგა, მეტს აღწას ვიტყვი.»

ამ დროს საუბრე შემოიტანეს.

ივან ივანიძის აწყო .გადაჭკრის და ნაღბიანი ხაჭაპური შეატანა. «გამიგონეთ, ივან ნიკიფორი. დღის გარდა, მე თქვენ კიდევ მოგცემთ ორ ცომასა შვრივას. თქვენ ხომ შვრივას არ დაგოთესიათ. სულ ერთი არ არი, ამ წელს ხომ ძინც მოგინდებათ შვრივის უიდვა.»

— ღმერთსა ვფიცავ, ივან ივანი, თქვენთან ძოლახარაკეს მუცელი გოგრით უნდა ჰქანდეს გაბერალი (ეს კიდევ არსთურია, ივან ნიკიფორი ამხედ უარესებსაც წამოჩამავდა ლახარაკში.) სადა თქმულა, სად გაგონილა, რომ ვისმეს თოფი ორ ცომასა შვრივასე გაეცვალა? ახა თუ უჩინდი ხარ, რატომ შენ ბეკეშე არა სცვლი?

— «ძაკრამ თქვენ დაგავიწყდათ, ივან ნიკიფორი, რომ მე დღისაც თან გაძლეოთ.»

— რეგორ! ორი ცომასა შვრივას და დღის ერთ თოფსე?

— «ქო და, რა არი, განა ცოტას?»

— თოფზე?

— «დიაღ, რასაკვირგელის თოფზე.»

— ორი ცოდანა, თოფზე?

— «ორი ცარიელი ცოდანა კი არა, შერით; დორი კი დაგავიწყდათ?»

— თქვენ ღორს თქვენ აკოტეთ და თუ არ გინდათ ღორის კოტნა, თვით ეშმაკისაც აკოტეთ!

— «ოჰ! თქვენ იმის მეტი არა გინდათ რა, აღომც რამ გითხრათ და მიზეზი მოქცეთ! აი ნახავთ თუ ძაგისთანა ღვთის-წინაღმდეგ ურჯულად და ურწმუნოდ სიტყვებისათვის თქვენ საიქიანს გახურებულ ნემსებით ენა არ დაგირვსლიტონ.

— მოპითმინეთ, ივან ივანირ: თოფის ნიკთი ჰეტიოსანი და კეთილ შობილური, თვრიად სასურველი და სანატრელი შემაქტევარი და ამისთანავე საამოდ დამამშვენებელი ოთახისა...

— «თქვენ, ივან ნიკითორირ, ისე გაამვირეთ და მეტის მეტად ძაღლად ასწიეთ თქენი თოფი, რეგორც იმ სულელმა თავის ნაკერი ცხენის თოფრად,» გაჯავრებით სთქვას ივან

ივანიძის, რადგანაც ის მართლად აღმოუჩინებში შედიოდა.

— თქვენ კი, ივან ივანი, სწორეთ ნამდვილი ძამალი ბატო ხარ.

ივან ნიკოლოზის რამ ეს სიტყვები ან ვთქვა, მამან ესენი რეგორც კვლავაც მომხდაჩა, ჩვეულებებისებრ ერთმან რთში იბასებდნენ, იხებებდნენ, და ისეც მეგობრულად თითონვე დავსავლებდნენ; მაგრამ ესლა კი საქმე სულ სხვა ნაჩად მოხდა. ივან ივანი-რი სრულად გაფიცდა და ანთა.

— «თქვენ, ივან ნიკოლოზის, რა სთქვით?» ხმა აიძალა ივან ივანიძის და ჭკითხა.

— მე ვთქვი, რამ თქვენ, ივან ივანი, ძამალ-ბატოსა ჭკეკხარ!

— «ბატონო, თქვენ ეგ რეგორც გამიკადნერდით და გაბედით? და დაივიწყეთ, დაჭკარკეთ მართებულება, პატრივის-ტემა, თავისი და ხათრი ჩემის ჩინისა, დარსებისა და გვარ-ში-შვილები და მანისთანა უკადრის სათა-

კალა დასაძრახას სიტყუით გამეუჭტურეთ და სახელს მიტყობთ?»

— ამანში უკადრისი, სათაკილო ან საძრახისი რა ნაჲეთ, ან რა არა? ძაროლათაჲ და, ივან ივანისი, თქვენ რა ძალიან ხელეგბესა შლით და იქნჯვით?

— «მე კიდევ ვიმეორებთ, წინაღმდეგ ყოვლისა შესაფერ ზდილობისა და ძაროებულებისა თქვენ როგორ გაბედეთ ამის თქმას, რომ მე მამალ-ბატსა ვგავარ?»

— ივან ივანისი! აი, დაგადე მაგ თაკ-ზედ! თქვენ რატო აგრე ძალიან აბულბულდით?»

ივან ივანისმა კელარ შესძლო მეტად თავის შემავრება: მოუვიდა ტურების თრთოლას; ზირის სამუდამო ჩვეულობრივი მდგომარეობა და მიჯავსა რუსულ ასო იუიტისა (V) შეეცვალა და დაემგზავსა რუსულ ასოს O; თავლებს ისე ახამხამებდა, რომ ადაძიანსა შეეშინდებოდა. ამ გვარსი მდგომარეობა ივან ივანისისათვის იყო ძალიან იშვიათი; თუ ვისმეს

ძალიან არ გაეჭვავებინა, ის არ ჩავარდებოდა ხალხეუ აშისთანა მდგომარეობაში.

— «მაშ რაკი აგრეს, მე თქვენ გიტყვებთ», წარმოსთქვა ივან ივანიჩმა, «რამ თქვენ მე თუქნათა არა თუჩათ არ მამდობათ, ძალიან საჭირად არა ხართ და ამას იქათ აღარც კი მინდა რამ მე თქვენი ცნობადა შეჩინდეს!»

— ძალიან საჭირია! აჰ! რა დიდი უბედურება! ღმერთმა მე მაგისტრის არც ვიტყვებ და არც შევწუხებო!» ასე უპასუხა ივან ნიკიფორჩიმა; მაგრამ სტუდენტად, სტუდენტად, ღმერთს ვუთხარავ, სტუდენტად! რადგანაც აშისთანა პასუხი ივან ივანიჩის გულში ძალიან ეწეინა და გულთ-დაკლდა.

— «თქვს აღარ შემოვსდგამ თქვენ სახლში!»

— აჰ! აჰ! აჰ! გაეჭვავებით სთქვა ივან ნიკიფორჩიმა, რადგანაც ჯერით თითონაც არ იცოდა რა ექნა და, წინაღობა თავის ჩვეულებიდან, თქვსე წამოდგა. «ეი! შენ

ბებერი, ბიჭუკა! (ზატარა ბიჭო). ამ დროს
 მთხის კარებიდან შემოვიდნენ და გამჩინ-
 დნენ: ისევ ის გახდარ-გმხდარი ბებერი მო-
 ხლე დედაკაცი და დახლი ტანისა ზატარა
 ბიჭი გძელ და გნაერ სერთუკ-კახში გა-
 სკეული და გახლართული.

— ივან ივანის ხელი დაუჭირეთ და კარ-
 ში გაიყვანეთ!

— «როგორ თუ გამიყვანონ! მე? აზნაურ-
 შვილი?» ამყად და გაჯაკრებულის ხმით შეს-
 ძახა ივან ივანის: «აბა გაბედეთ და მოდით!
 მე თქვენ თქვენს უგუნურ ბატონითურთ ისე
 გაგაქრობთ და ამოგწევეტთ, რომ ყვებმატ კა-
 ვერ იხლონ თქვენი ბინა-სათლავი (როცა
 ივან ივანის ხელი გაუშოვთ დებოდა ხალხი და შე-
 ერყვოდა, მაშინ მეტის-მეტად და ძალიან მკაცრითა
 დაჰმარჯვი იცოდა.)

ესეთი კრებს ამათი ძალიან სანახავს წარ-
 მადგენდა: ივან ნაკიფერიჩი, მდგომარე
 მთხის შუა გულში სრულ-სიმშვენიერითა თვი-
 სითა, უანოდ, უსამკეულოდ, ე. ი. ტიტკე-
 ლა, დედიშობილა; ბებერი მოხლე დედაკაცი,

მდგომარეობა ვერ დადებული, რომელსაც სასწრაფოდ
 ეტყობა ჭკუიდად გასვლა, გასტეხა და ში-
 ში; ივანე ივანის ხელი მაღლა აეწია და აე-
 შვირა, როგორც სტავდენი ძეგლად რომე-
 ლების მსაჯულებს. ეს იყო საუცხოო წაძი,
 სანახავი და ჩინებული წამოდგენა! და ამა-
 სობაში მარტო ერთად-ერთი მსუქნებული
 იყო — პატარა ბაჭა, განუხრებელ დიდ სერთუკ-
 კაბაში, რომელიც თავისთვის კარგა. მშვიდად
 იდგა და თითოთ ცხვარს ირიქნიდა და ისუფ-
 თავებდა.

ბოლოს ივანე ივანისმა თავის ქუდი ხელში
 აიღო.

— «თქვენ ძალიან კარგათ ირჩებით და
 მომეტებით, ივანე ნიკოლოზის! ჩინებულად,
 საუცხოოდ! მე ამას მაგაგონებთ!»

— წადით, ივანე ივანის, გასწით და
 წადით! მიუჭრთხალდით კა, რომ არსად არ
 ჩამივარდეთ მე: თორემ—თუ ჩამივარდებით,
 მე თქვენ, ივანე ივანის, მთელ ცხვირ-პარს
 ჩაგამტვრევთ!»

— ააი თქვენ მაგის ზასუხად, ივან ნიკი-
თუორი! ფლფლ! და ამასთანავე ორ
თითს შუა გაყოფილი ტყრი გაუშვირს,
გაკიდა და თან გაიჯახს კარებები, რამელ-
მანტ ჭიჭინით დაიხრიალა და ისევე ხელ-ახ-
ლად გაიღო.

ივან ნიკითუორი კარების ღრუბლში გა-
მოჩნდა და წაღაც დამატებითი უნდადა ეთ-
ქვა, მაგრამ ივან ივანიჩი უკან აღარ იხედუ-
ბოდა, და ეზოდაც ისარსაკით მიექანე-
ბოდა.

თავი მესამე

ივან ივანიჩის და ივან ნიკითუორიჩის ჩხუ-
ბის შემდეგ რა მოხდა?

ესრედ მოუვიდათ ერთმან-ერთში ჩხუბი ამ
ერთა ზატვიტემულ ადამიანთა, ქ. მირდორ-
დის დიდებულთა, საქადულთა და მშვენებთა!
მერე რასე მოუვიდათ ჩხუბი? ტუდ-უბრალა
საქმეზედ, მამალ ბატონედ! ერთმან-ერთის თვა-
ლით ნახვაც აღარ მოინდომეს და ყოველი
შემაერთებელი, თავიანთში, კავშირი სრულად

შესწავლეს, თუძცა ამას წინადა, იმათ დიდი
 ერთობა ქქონდათ, უკელანი ზ რველ განუურელ
 მეტობრებათ სტნობდნენ. ივან ივანიჩი და
 ივან ნიკიფორიჩი მუდამ ტისძარე დღეს
 ხალძე კარგა-მყოფნობის მოსაკითხათ ერთი
 ერთმან-ერთში კატებს უგზავნიდნენ და თავ-
 თავიანთ ხალკონიდაძმ სშირად ერთმან-ერთში
 მასლანობდნენ და ერთი-ერთმანეთს ისეთა
 ტკბილ და სასიამოვნო სიტყვებს უბნებოდ-
 ნენ ხალძე, რომ მართლა ადაძიანს მოეწონე-
 ბოდა და გულს იამებოდა. კვირა დღეობით
 ხალძე, ივან ივანიჩი თავის ჩინებულ ბეკეში,
 ივან ნიკიფორიჩი თავის მოყვითლო-მანჯის-
 თურ ნაშურის კაზახურ კაბაში, თითქმას ხელი
 ხელს გაურილი ერთად მიდიოდნენ ხალძე
 ეკლესიაში. თუ ვინიცობას ივან ივანიჩი, რომ-
 ძელ ტ გასაოცრად თვალ-გამჭრისხე იყო და
 ძლიან კარგათ ხედავდა, ზინ ველად თითონ დაი-
 ნახავდა გუბესა სადძე, ან გზაში იმასთანა წაიძე
 ნაგ' ვს, ან უსუთათობას, რომელ ტ ქ. მარტორო-
 დის ქუჩებში შოგვერ აჩის ხალძე, ჩვეულო-

ბისამებრ, მასწავე ივან ნიკიფორჩის ეტყოდა: «გათვრთხილდით, აქ თუბი არ დაადგათ, არ ჩაგვივარდესთ, ვინაიდგან აქ არკვარგა.» თავის მხრივ ივან ნიკიფორჩიაც იმას ნაშად და ტკბილად-მეგობრულად ემტყოდა და მუდამ, სიტა კი უნდა უფოილიყო, რაკი დაინახავდა ხალმე ივან ივანიჩს, იმავ წამსვე გაუშვერდა და ძანართმევდა თავის ბურნუთის რქა-კოტომს და თან დაატანდა: «ივალეობდეთ! ინებეთ!» და ამ ორივეს რა მშვენიერი სახლ-კარი და მეურნაობა აქესთ!.. და ამ ორთა მეგობართა..... თავ-ზარი დამეტა, რიტა მე ეს ამბავი გავიგე! მე დიდ-ხან არა მჯეროდა. დმერთო უფლას მზერობულა! დაილტოს შენი სამართალი! ივან ივანიჩს მოუვიდა ჩხუბი ივან ნიკიფორჩითან! ამისთანა ჰატეოსანთა და დარსუელთა ადამიანთა! ამის შემდეგ, ესლა რადაა ამ ქვეყანაში მკვიდრი და სათუემკლიანი?

რიტა ივან ივანიჩი დაბრუნდა და მივიდა შინ, დიდ-ხან იყო ძალიან გაშოფოთებული. უწინ იტყოდა ხალმე, რაკი შინ მივიდოდდა,

ჯერ თავლამი თავის ფაშა-ტ-ცხენს შეხედავდა, თივასა სძავეს თუ არა? (ივან ივანიჩს ჩაღის-ფერი, შუბლზე ნიშა-ნიკორიანი ჭაკი ცხენი ჰყავს; ძალიან კარგი ცხენია), მერე თავის ხელით ინდო-ურებს დაუყრიადა სკვენკს, გოჭებს მისცემდა. საჭმელს და მერე ისე შეკადრდა ხალძე თავის ოთახში, საცა ან ხის ჭურჭლის კეთებას დაიწყობდა (ძალიან მოხერხებულად და ოსტატურად იტოდა ხის სხვა და სხვა ნივთების გაკეთება, ასე რომ ხელკონობაში და გამოყვანაში ხარტს არ ჩამოუვარდებოდ), ან წაიკითხავდა ხალძე წიგნსა, დაბეჭდილს და გამოცემულს ლუბიის, ღარიის და ზოზოვის მიერ (ივან ივანიჩს ამ წიგნის სახელი იმიტომ არ ახსოვს, რომ კარგა დიდისანი იქნება, რაც ყმაწვილების გასართობლათ და სათამაშოდ, იმ წიგნის თავ და პირველი ფურცელი, რაზედაც წიგნის სახელი ეწერა, მოახლეს მოეგლიჯა) ან არა და სარჯს ქვეშ წამოწკებოდა ხალძე მოსსსკენებლათა ეხლა კი ივან ივანიჩმა არც ერთს თავის ჩვეულობითი საქმეს არ მიჭყო ხელი და ამის ნაცვლად, მოახლე ღაზვას, რომელიც წინ შემოე-

უარს, დაუწყო კრტიკლავა და დეტექსა: უსაქ-
მით რას დაეთრევიო, თუძცა იმ დროს დაზ-
კას ბურღული მიჭქანდა სამხსა ეულაში; რატა
მამალა ჩვეულაბრივ დერეოვ ნთან მივიდა,
საკენკისათვას, იქ მამალს ჯახი ესროლა,
და რატა გასვრილ-გათხუზნულმა, დათხრეწილ
პერანგა ჰატარა ბიჭმა იმასთან მიირბინა და
დაუუვირა: « ბიძია ხილი მოძე! » ივან ივანიჩმა
ისე საშინლად დაუბრაუნა თუბები და დაემუქა-
რა, რომ უთვალმა უწეის გულ-გასეთქილი და
შეშინებული ჰატარა ბიჭი სადეთ გაიქცა.

ბოლოს მანტ გონებას მოეგნო და ხელი
მიჭყო თავის ჩვეულაბითა საქციებს. « ადილი
კვიან მიირთო და თითქმის მარტო საღამო-
ხანს საჩებ ქვეშ წამოწვა მოსასვენებლად.
კარგმა წვენმა, მტრედებით ბორშიმა, რამე-
ლიც დაზკას მოეხარმა, თუქრიდამ სრულიად
გადუოანტა და გადუკარგა დილანდელი თავ-
გადსავალი შემახვევა. ივან ივანიჩმა ისევ
სამოკუნებით დაიწყო შინჯვა და თვალ-ყურის
ჭერა თავის სახლსნობისა და მუერნეობისა,

ბოლოს თვალი გაუშტკერა და დააწყებდა მე-
 ზობლის ეზოს და თავის თავს უთხრა:
 «დღეს მე ივან ნიკოლოზისთან არ ვუთხილ-
 ვარ; ახალ იმასთანა...» ესა თქვა ივან ივან-
 ნიძმა, აიღო თავის ჯოხი და ქედი და ქუჩაში
 გავიდა; მაგრამ ჯერ თითქმის ქუჩის კარებს
 არც კი გასცილებოდა, რომ მოაგონდა ის
 ჩხუბი, გაათურთხა და ისევ შინ უკან დაბრუნ-
 და. თითქმის ამისთანავე სანახაჟი და სსქქე
 მოხდა ივან ნიკოლოზის ეზოში. ივან ივან-
 ნიძმა დაინახა, რომ ბებერმა მოახლემ იკეხა
 შესდგა ღებქედ და იმის ეზოში გადმოსულას
 აწირებდა და იმდროსვე უცეო ივან ნიკოლო-
 ზის სმა მოისმა:

«უკან! უკან დაბრუნდი! სჯობს არ არი!
 მაგრამ ივან ივანისი მეტად მიწეენილი შე-
 იქნა. ძალიან შესაძლოა იყო, რომ ესე დირ-
 სეულნი კატნა, შეორე დღესვე შერიგებულ-
 იყვნენ, თუ ერთ სხვანა. რ შეძახვევას, ივან
 ივანის სხლში, ყოველი იმედი არ გადაწ-
 ვიდა და თუ ამ მტრობის და განსუთქილებს

ცეცხლსად, რამელიც თითქმის ქრებოდა, უფრო ცეცხლი არ დართობოდა.

იმავ დღესვე, საღამოზედ, ივან ნიკიფორიანი ძეგადა და ჩამოხტა ალაფის თუღს-სეკენა. ალაფის თუღსეკენა ივან ნიკიფორიანს არც ნათესავათ მახვდებოდა, არც ნათლი-დე-დათ და არც ცოლის-დათ. თითქო სრულიად საჭიროც არ იყო და არც მიხეზი ჭქონდა, რომ იმის სახლში ჩამოხტარიყო ხალმე, მეტადრე რომ თვით იმასაც ძალიან არ ესამოვნებოდა იმის მოსვლას, მაგრამ ის ჩამოხტებოდა ხალმე და იმის სახლში სცხოვრებდა მთელი კვირის კვირობამდისინ და ზოგჯერ უფრო მეტხანსაც დაჭყოფდა ხალმე.

მოსვლის შემდეგ ალაფის თუღსეკენა ჩამართმევდა ხალმე გასაღებებს და მთელ სახლს ხელში მოიგლებდა, და ის უძღვებოდა ხალმე. ეს თუცა ძალიან არ ესამოვნებოდა ხალმე ივან ნიკიფორიანსა, მაგრამ გასაღები იყო, რომ ის ძალიან ისე უგონებდა და უძღვრილებოდა იმას, რაგონც ბავშვი და

თუძცა ზოგჯერ სტდილობდა, რომ ხასი გაეწია და ეწინაღმდეგნა, მზურამ აღათია თუდოსეევენა მუდამ თავის სიტუვას გაიუკანდა და აასრულებდა ხოლმე.

მევე ვაღვიარებ და სწორე მოგახსენოდ, მე ვერ გამიგია ეს ასე რათ არი დაწესებული, რომ დედა-კაცები, თუ ქალები ჩვენ გვტაცებენ ხოლმე და ცხვირში წაკვავლებენ ხოლმე ხელს, ისე მარდათ, თითქმის ჩინიკის ლუღუინის უურს წაკვლეს ხელით: ან იმითი ხელები დმერთს ასე გაუჩენია, ან ჩვენ ცხვირები სხვა არაფერისათვის არ ვარგინ და არ არიან გამოსაყენნი. და თუძცა ივან ნიკითურჩიის ცხვირი ცოტა-ოდეთ ქლიავს ემსგავსებოდა, აღათია თუდოსეევენამ მანტ ვი წაკვლო ხელი იმის ამისთანა ცხვირს და თან ისე ატარებდა, როგორც პატარა გოშია მადლს. იმის იქ უფუნაში ივან ნიკითურჩიი შეიცვლიდა ხოლმე თავის სამუდამო ცხვირების ჩვეულობას: ისე დიდხან მზეზე არ იწვა ხოლმე და თუ წამოწკებოდა, არა ბუნებით მდგომარეობაში, ე. ი. არა

დედამთავრად, არამედ მეამ პეანგს და
 იმის ამხანაგ-შალვანს ჩაიტყაძდა ხალხე,
 თუმატა აღაფა თუდოსეკენა ამეების ჩიტას
 სწულად არა თხალად, არცა ბრძანებდა, ის
 'ხრდილობას არ ეწეობდა, და ცუტყმანის
 არ უყვარდა. და რაღა ივან ნიკოფორიჩი
 ციკ-ცხელებით იყო ავით, აღაფის თუდო-
 სეკენა თვით თავის ხელით ძრძით და სვი-
 ჰიდარით, ე. ი. სე-რკინის ნაწვეთით, უხელ-
 და იმის ძთელ ტანს თავით თუხამდის. აღა-
 ფის თუდოსეკენას თავზე უხურა იარახინი,
 ტანთ ეცვა უავს-თური უკითული უკვალებიანი
 კაბატა) და ცხვრზედ შქანდა სპი მუჭეკე-
 ამას ძთელა ტანის მთუვანილობა კასრს უგავ-
 და და იმიტომც იმის წელის ჰაუნა ისე
 ძნელა იყო, რაგონც უხარკეთ ძნელია თა-
 ვის ცხვირის ნახვა. ამას მოკლე თუხეები შქან-
 და, შედგენილი მსგავსად რის ხალიშისა. აღა-
 ფის თუდოსეკენა იყო მუჭორე და დილაობით

(*) კაბატა -- თბილი საქალა ჩასაცმულია.

ქსე-მდა მოხარბულ ჳარხალს და ჩანებულად და კარგათ ილანძებოდა ხალმე; და ამა უო- ველ ჩვეულებრივ საქის ასრულების დრას თავის სახეს და სასუდამო სახის შეხედულობს არას დრას არ შეიკვლიდა ხალმე; ამ გვარო საქმე მარტო დედაკაცებს შეეძლიანო.

რაკი აღმოაჩინებოდა მოვიდა და ჩამოხტა ამის სახლში, საქე სულ უკუდმართად წავიდა: მერ ივან ნაკიოზარჩი, იმას ნუ შეურიგ- დებო და ბოდობის მოტყუებას ნუ სთხოვა: იმას შენი დაღუპვა უნდაო; ის იმისთანა კა- ტიაო! ჳერ შენ კადეკ იმას კარგა არ იტროუო. » ჩაშიჩინა, ჩაშიჩინა ამ წუეელმა დედა-კატმა, და ბოლოს იმდენი ქქინა, რომ ივან ნაკი- თოზრჩის გასაცოხნათაც კა ეჯავრებოდა და ქსბულდა ივან ივანჩის სახელას ხსენება.

სულ უოველაოფერი სხვა ნაიჩად და სხვა თრჩივ შეიტყვალა. თუ ვინიციება იყო, მეზობ- ლს ძალლი შევარდებოდა ხალმე ქიოშა, რად კი ხელში მოხვდებოდათ დაუშენდენ და სიტემ- დენ ხალმე; ბიჭ-ბუჭები რაკი რომელიც

ღობეზედ გადაძვრებოდნენ, ტიწილით და
 ჩხაკილით, ზეჩანგებ წამოწეული და უკან-
 ტანზე ნატემ-ნატყუების ნიშნებით დაბრუნდებო-
 დნენ ხალძე; თვით მოახლე ბებერი დედაკა-
 ტი, როცა ივან ივანიჩს უნდოდა რაღაცა
 ეკითხა იმისთვის, ისე უძარტებულად მოექცა,
 რომ ივან ივანიჩმა, რომელიც მეტის-მეტად
 თავაზიანი და ზრდილი იყო, გაათურებდა და
 ძარტო ესა სთქვა:

— «რა საძაგელი დედა-კაცია! თავის ბა-
 ტონზედ უარესია!»

ბოლოს, დასასრულებლად ყოველისა გამ-
 წარებისა, მძულვარე მტერმა შეზობელმა იმის
 პირ-დაპირ, სადედამაც მუდამ ღობეზე გადასა-
 სულელი და გადასაძვრენი იყო, აუშენა საბატო
 გომური, თითქო განგებ დასაძახსოვრებლად,
 შერიცხებისა, რათა უმეტესი გამწარება და
 გაუზატყურება მიეყენებინა. ეს ივან ივანიჩი-
 სათვის სახიზლარა საბატო სრულად აშენდა,
 გასაოცარი ეშმაკეულის სისწრაფით, — უცებ ერთ
 დღეში.

ამ გარემოებამ ივანე ივანიჩის აღუძრს და ზემოთ სიავე და სიბოროტე და ჯიბრით ჯავრის ამოყრის მოინდომა. ამან სრულად ჩრტი შეიძინა და არ დაანახვა თავის გულ-ნაკლულებს და წყენა, თუმცა კი სასატე-გომურის ამენებით ხმის მიწის, ე. ი. მამულის პატრონი ადგილი თითქმის დაიჩუმა და თავისკენ მიიგდო, მაგრამ გული ისე უტემა და ურწკრკებდა, რომ თავს ძლივლად იკავებდა და გაჯავრებას მაინც არ იტევდა.

ისე გაატარა ეს დღე. დაღამდა... ოჸ! მე რომ მხატავი ვუოფილიყავ, ჩინებულად გაძოვხატავდი იმ ღამის უოკელთერ შეენიერებას! მე გამოვხატავდი რა ნაირ მასკენებაში და მიღში იყო ქალაქი მარღოროდი; როგორ უძრავად დაჭყურებდნენ იმას უთვალავნი ვარსკვლავნი; იმ ჩუმობაში და მუუდროებაში ახლას და შორს ძაღლების უეოვა როგორ ხმას ამოევდა; იმათ ახლო როგორ გარბის და მიემურება ტრთიანლებით ავსილი, გაარშიყუბული დიაკვანი და გმირსავით უშიშრად გადა-

დის დაბეჭედ და გამკრება. სხსლების და
 შენობების თეთრი კედლები მთვარის შუქ
 დაჯერებულ როგორ თან და თან სპეციალ-
 ბიან, იმთით დაძირდილებელი ხეები უფრო
 მოშავად მოჩანან, ხეების ჩრდილი უფრო
 შავად ეტება ყვავილებს და მდუმარედ მიუჩუ-
 ებულ ბაღასს უფრო სუნნელებს აქვს, და
 ჭრაჭინები, დაუწყნარებელი კმირნი ღამისა,
 უკვლავ კუთხიდან უფრო მეგობრულად და თან-
 ხრობით იუწყობენ თავიანთ სიმღერებს, გააქვთ
 და გაუდაით ჭიჭინი. მე გამოვსახავდი, რო-
 გორ ერთ ამ დაბად და ტალახით აშენე-
 ბულ ჰატარა სხსლში, გამხლართულ და გაღე-
 დილ მწლარე ტალკე ქემსისაგებში ერთ
 მოქალაქის შავთვალ-წარბიან ასულს, რომელ-
 საც სავსე, თანთანა ბუბუება უთროდნენ,
 საზმარში ხედავს ღუსარის ულვანს და
 დებსებს, და მთვარის შუქი კი ზედ დაწვებზე
 დაღიმის ამ ქალს. მე გამოვსახავდი, რო-
 გორ მათეთრო გზაზედ გამოკრთებოდა და
 მოჩინდა მოშავოთ ღამულის ჩრდილი რომე-

ლიტ დათრინავდა და ბოლოს ბანზე დაჯდა
 ტარტკ წასმულ ბუხრას თავზედა... მაგრამ არა
 მგონია და მსელად თუ მე შემძლებოდა გა-
 მოსახვას ივან ივანიჩის, რომელსაც ხერხი
 ეჭირს ხელში და ამისთანა ღამეში გამოვიდა:
 ამას სახეზედ რავდგინი სხვა და სხვა გრძნო-
 ბა და რაიმე არ ეწერა და არ ეცნეოდა! უჩუ-
 მრად, თუბ-ხკრეოთით გაიარა, საბატკეს მარ-
 ში მიიქრა, მიეჭრა. ივან ნაკიოფორიჩის ძაღ-
 ლებმა ჯერ კიდევ არათუერი არ იტოდნენ, რომ
 იმათ ბატონს და იმას ერთმან-ერთში ჩხუბი
 მოუვიდათ, და ამიტომაც ნება მისცეს იმას,
 როგორცაც ძველ მეგობარს და მიუშვეს სა-
 ბატკესთან, რომელიც მთლად ფთხ მუხას რო-
 ძეხვედ იყო დაარსებული და იდგა; რაკი პირ-
 ველ მახლობელ მუხას ბოძთან მიეჭარა, ხერ-
 ხი აიღო, იმ ბოძს მიადგა და დაუწყო მო-
 ხერხვა. ხერხვის ხმურობა აშინებდა და ამის
 გამო ძალ-ძალა ქუჩა-ქუჩით იხედებოდა; მაგრამ
 რაკი თავის შეუჩინებლობას და გაუბატონებლობას
 აგონებდა და ხოლმე ისევ მხნეობა ეძლეოდა.

ზირველი საბატის მუხის ბოძი მოხერხა, ივან
 ივანჩი მეორეს მანდა და ბოძს მიჭყო ხელი.
 თვალები აჩეული ჭქონდა, ეწოდა და შიშით
 აჩხუბებს აჩხ ხელდა. ივან ივანჩიმ უტებ
 დაიკივლა, აინა და შეკრია: თვალ-წინ მტხე-
 დარი მოეჩვენა, მანკამ ისევ მალე გონებას
 მოეგნა, დაშვიდდა, დაწმუნდა რომ მტხე-
 დარი კი არ იყო, თურმე საბატედამ ერთმა
 ბატამ თავი აიღო და კისერი წამოაწია. გა-
 ჯაკრებულმა ივან ივანჩიმ გაათურთხა
 და ისევ თავის საქმეს შეუდგა. მეორე
 ბოძიც მოხერხა, საბატის მთელი შე-
 ნობა შეიძრა. როცა ივან ივანჩიმ შესამე
 ბოძს ხელი მიჭყო და დაუწყო ხერხვა, იმას
 ისეთი საშინელი გულის თრიალი დაემარ-
 თა, რომ რამდენჯერმე შედგა და ხერხვაც
 შესწევოცა. ჯერ ნახევარ ბოძის სისქეზე მეტი
 მოხერხილი, როცა ეს უსათუბლო, აჩხ მკვიდ-
 რი შენობა ძალიან შეიყრა.... ივან ივანჩიმ
 უკან დაიწია და გადახტომს ძლივს და მოასწრო,
 ამ საბატის შენობამ ითქრიალა და ისე უტებ

ჯახა-ჯუხით ჩამოწვა. ივან ივანაჩმა ხერხს დასტაცა, ჩაავლო ხელი, — საზარლად შეშინებული და გულ გახეთქილი შინ მოკანდა ის, თავის სახლში, საწოლს ეტა და ქვეშ-საგებში ჩაწვა; თათქძის იმადენი ჭარქათიც არა ჰქონდა, რომ თანჯრიდამ მხანც გაეხედა და ენახა, თუ ბოლოს როგორ გადიან რა, რით დასრულდა საზარელი საქმე, იმისგნით მოხდენილი. ივან ივანაჩს ისე ეგონა და ეჩვენებოდა, რომ ივან ნიკითუარჩაჩის მთელი სახლი თუხზე ადგა და ეხრში მოგროვდნენ: ბებერი მოახლე დედა-კაცი, ივან ნიკითუარჩაჩა, პატარა ბიჭა განუჩომელ და დაუსაბამ სერთუკაბანშია, — ყველას დიდრინი კეტები უჭარკოსთა: წინ მოუძღვის აღათუა თუდოსევენაო, მიდიანო იმის სახლის დასაქცევათ, დასანგრევათ და ასაკლებლათაო.

ივან ივანაჩმა მთელი მუარე დღე ისე გაატარა, თათქო აცხიებსო და სიტხემიაო. იმას სულ ებლანდებოდა, რომ შეძლებული იმის მტერი მერბული, ამის მაგიერ ჯავრის ამო-

საერელად, სულ-ტოტა, მაინც ტეტხლს წაუკი-
 დებს ამის სახლს და გადასწვამს; და ამ თუქ-
 რითაც ივან ივანიჩმა ღაჰკას უბრძანა და და-
 ზრიგა, რომ მუდამ წაის მთელ სახლში
 უაუკელგან დაეთვანრიელებინა: სახლის გადასა-
 წკლად ხომ სადმე ტეტხლ-მოკიდებული ხმე-
 ლი ბაღახი არ ამოუდვიათ. ბოლოს, რომ
 ივან ნიკოთორიჩმა არ დამასწროსო, ივან
 ივან: ჩმა გაბედა, მატრეკვეტურად, კურდღელ-
 სავით წინ გაკარდნა და მიწღობადის მახრის
 სასსჯავროში ივან ნიკოთორიჩსე საჩივარი
 შეიტანა. რაში რღობამარეობდა საჩივარი იგი,
 ამის შეტყობა შედეგი თავიდან შეიძლება. —

გ. ჩიქოანა.

ჩ. ...სახ.

უცხო თემის ყაჩიბ მოქმედსა
რათ აღმიგონენ სიუვარული?...
ლამის, ტურთავ, შენს ტრფობაში
მე შთავსწურთ სრულად გული!*

ერთხელ შითსრფ: «ცხოველ ქვეყნის
«ივერის შობილი სარფ;
«მალაღ მთების ქარიშხალით,
«ელვით, ჭკპით გასდილი სარფ.

«მე ჩადილეთის ველზედ ვჩუვავი,
«წამთრის სუსნით დაჩაგრული;
«შენს მსურვალს გულს ვითა გასცემს
«ზახუსს ჩემი ცივი გული!»

ტურთავმ ეგრეთ განირიდა,
ჩემი წმინდა სიუვარული!
სსჩანს, ოდითვე დანიშნულა
უზახუსთ ჩემი გული!...

***

*

* *

ახ! სად არიან, სიჭახუკე, სიტკბონი შენნი?
 სად არს აღმტაცის სიუგარულის ტანკვა, სამოთხე?
 განტრცხნილვარ გრძნობით, უდროთა მეკვეთენ
 ფრთენი,
 გასაფხულია, მეკი ვსდგევარ, ვით უფოთლოთ სე.

აღმეხზენ იგი სალცარნი ყრმობის სინძარნი,
 გულმა დაჭკარვა იმ სინძარების საწმუნოება,
 თვალ წინ მიყრია უკეთესნი ყვავიანი მტკენარნი;
 მომიგვდა ეჭვ ქვეშ მაცხლვარნი თვით სასოება.

ჭკვამ მოჭკვეთა ფრთა ჩემ ჭახუკ დღის ლალ-
 სა გრძნობასა,
 რივით დააჩქვა «ფუჭი აღი» ღვთიურ ტრფობასა;
 მან დამინგრია წმინდა გრძნობის წმინდა ტაძარი,
 ვაი მას, ვინცა ჭახუკობას ჭახუკ არ არი!...

***

ჩვენი სწავლადობა

ხ ა უ ბ ა რ ი მ კ ი თ ხ ვ ე ლ თ ა ნ

ნ. სკანდელისა

თუ ან დაგზანდობა, მკითხველთ, და ჩვენი სწავლადობის მდგომარეობას განხილვებ ამ ათი-თუთხმეტი წლის წინათ, ადვილათ და-მეთანხმები, რომ ეს მდგომარეობა მეტის მე-ტათ შეუხარბეული იყო.

მასწინდელ ჩვენ სწავლადობას შეადგენდა ხალხი და თავად-აზნაურობა. ხალხზე, ესე იგი გლეხ-კაცობაზე, ბევრი ლაჰარაკი ან სჭირის კაცს: ის თავს ძლივს იჩინდა, ძლივს მო-უღობდა იმოდენ მოსაუკალს, რომ თავისი თავი და რჯახი შიმშილს და სიცივეს აეცი-ლებინა. «მადალი სწავლადობა,» ესე იგი თავად-აზნაურობა, — სწავლადობა რომ თქვას კაცმა — გლეხობაზე უკეთესს მდგომარეობაში

ან უფიქროს, ამიტომ რომ ჩვენში ეს საზოგადოება ძლიერ ბევრი წევრებიდგან არის შეძგინი, და რაც უფრო მეტი მადლი სწავლებას წევრების რიცხვი, მით უფრო ნაკლებია თვითაუული მათგანის ქონება და ძალა. მართალია, გლეხ-კაცობა ამ მადლ სწავლებას უხვად აძლევდა ჰერ-ღვინოს, უხვად ემსახურებოდა და თავის მოსაკვალს უყოფდა. მაგრამ ეს ჰერ-ღვინო და მოსაკვალი—საზოგადო უმეტრების გამო—სრულიად უბაჩქათ ინარჩუნებდა, ისე რომ ამ ხარჯს არავისთვის ხეირი არ მოქმენდა. ბევრით, მონადეებით და შინაუბებით მოწეულ ჰერ-ღვინოს სჯამდა ბატონის სახლში უსარგებლო და უხეირო მსლებლების და მოსამსახურების გროვა. ას-ასი სავნობით რომ შესულადა მებატონეს წელიწადში ჰერ-ღვინო და სხვა მონაწევი, ეს სიმდიდრე მის ამბრებში და მარნებში თუჯად უნდა წამხდაჩყო, — ამიტომ რომ არც მუიდეული მოიძებნებოდა ახლო-მხლო, არც შორ წლებას საშუალება, არც

ხუარჩიანათ მოხმარების ღონისძიებს. ცრუ-
 მოწმუნეობის და სასოგადო უმეტრების გამო,
 მებატონეს ამ სიმდიდრის გაყიდვა ან სხვა
 ნაირათ სახეიროთ მოხმარება უზატეოსნო, წამ-
 ბილწველ საქმეთ მიანინდა; და სა'ხოგადო გო-
 ნებს იქაძდის დასშული იყო, რომ სიმდიდრის
 თვანტვა მწევარ-მეტებრებში და ლოთობაში
 საქებაჩ საქმეთ ითვლებოდა!....

იმ დროს საღარბე სასოგადო სე-
 ნი იყო. დიდს და ზატანს, თავადს და
 ვლეს რამდენიმე თუმნის ვი არა, თრიოდე
 მანეთის მოხერხება უჭირდა. ყველა ტუდ სახ-
 ლებში იდგა, გაჭირვებით ცხოვრებდა, ბევრ
 საჭირთ მოთხოვნილებას ვერ აკმაყოფილებ-
 და, შეუძლებლობას გამო. არავის შეძლება ვი
 არა, გაგებაც არ ჭქონია სახეიროთ და გო-
 ნიერათ გამოყენებანათ თავიანთთვის და ქვე-
 ენისთვის ის ბუნებითნი სიმდიდრენი, რა-
 მელნიც ჩვენ ქვეყანაში ყოველთვის ბლომათ
 იყვნენ.

სახოგადო ახრს ეძინა. ტვინის განძრევას, გაუმჯობესობას, შემუშავება აჩავის საჭირო საექმედ არ მიანდა, და თუნდ კიდეტ მიინეოდა, თითქმის აჩავის არ ჭქონდა ხეირიანად სწავლის და გონების შემუშავების საშუალება. ბნელი სიღარიბე დასაწყისშივე ბოლას უღებდა ყოველ სწავლის გაუმჯობესობის სურვილს, და ამნაირათ გაგრძელებული უმეტრება, თავისი მხრით, უფრო და უფრო ადიდებდა და ამნელებდა სიღარიბეს.

∴

ერთი სიტყვით, როგორც ხალხს, ეგრეთვე თავად-ახნაურობას, ჩვენში სიღარიბე და უმეტრება ჭკლავდა. სახოგადო წარმატებას, ყოველ კეთილ ახრს, ყოველ ნათელ განზრახვას, უსათუოთ და ყოველგან ეს რჩი მტერი ხედებოდა და ბოლას უღებდა...

∴

ადვილათ შესაძლებელია წარმოიდგინოს კაცმა, რა ნაირი ზნეობითი ცხოვრება უნდა ჭქონოდა ამ ნაირ მდგომარეობაში მყოფს სახო-

გადმოებს და რა ჩვეულებები უნდა სჩვეოდეს მის წევრებს. შიმშილი და სიღატაკი გონების ებნელებს და აზრებს ურევს, რთობრტ კერძო ზირებს, ეგრეთვე მთელ საზოგადოებასაც. ჩვენშიაც, ამ მიხედვით, საზოგადო აზრი მეტისმეტათ აწეული, გაურკვეველი და გადახვეული იყო.

ასე, მაგალითად, საზოგადო აზრში დაკარგულიყო ნათელი განკვევა კუთილსა და ბოლო რთს შუა. რთობრტ მშიერი ადამიანი იმისმეტს აჩას დაემებს, საჭმელის რამელიმე საგანი თუ აჩა, და მის სალამაზეს და სისწორეს არ დასდევს, ისე ჩვენი ღატობი საზოგადოება გამდიდრების მეტს აჩას თქმობდა, და თავისი უმეტრების გამა ამ გამდიდრების სურვილს მახინჯურათ ზდიდა.

∴

მის გონებაში სულ ერთი იყო, რა გზით და რა საშუალებით ჰყოლობდა კაცია შეძლებას და ქონებას, — თღონდ კი უმრვა ეს რტი მკირთასი საგანი. მის თვალში ჰატროსანი, გულწრთელი და საზოგადოებისთვის სასარ-

გებლთ შრომით ამაღლებული კაცია ერთი თვის-
 რზე იდგა იმისთანა პირთან, რომლის ამაღლე-
 ბის და გამდიდრების მიზნები იქნება სულ-
 ძდაბალი ან უწმიდური ანგარება იყო... ქონე-
 ბის და გავლენის შესაძენათ, მისი აზრით,
 კაცს უკვლავ უნდა აეღო, ნათე-
 სავსე და მეგობრებსე, თუ არა კი რამე სე-
 შუალებით კაცია თავის სიღატაკიდან გათავი-
 სუფლებულიყო და თავისი დამამტირებელი
 მდგომარეობიდან გამოსულიყო.

∴

ამ გვარმა საზოგადო აზრის მიმართულე-
 ბამ უიკრთ მეტათ დაახნელა ჩვენი ცხოვრება,
 რომელსაც უიძისათაც საკმაოთ ახნელებდა
 სიღატაკე და უძეტრება. ჩვენი საზოგადო
 ხასიათი დაჩბილდა, დაღბა; იმან თრპირთ-
 ბას, თაღლითობას ხელი მიჭყო, და ჩვენ სა-
 ზოგადობაში თან და თან უიკრთ და უიკრთ
 გამრავლდენ ისეთი პირები, რომელთაც
 შეძლების და ქონების მეტი ღმერთი არ ჰყო-
 ლიანთ არც ქვეყნასზე, არც ზეტას...

დაუმტკოთ ამ ბნელ და სამწუნარო სურათს, რომ იმ დროს საზოგადოებაში სრულიად წარსმობდა გაუმჯობესების, საზოგადო განახლების და ზნეობითი განათლების სურვილი და ხმს, დაუმტკოთ საზოგადო ზნეობითი მიძინება და ჩვენ შეგვეძლება მაშინ წარმოვიდგინოთ ჩვენი საზოგადოების მკრთალი სურათი ამ ათი-თხუთმეტის წლის წინათ.

∴

ამ ნაიკ ზნეობით მიძინებულს სრულიად შექმლო დაედუბა ჩვენი საზოგადოება, საბუდამოთ მიეძინებია, ისე, როგორც დადუბულან და მიძინებულან ასი და ათასი ხალხები, რომელთაც უწინდელ დროს ისტორიაში თავიანთი ცხოვრება ჩაუწერიათ. ამ გვარ მიძინებულს რომ საზოგადოებას დაემოწინებუბა, მარტო მისი ხასიათი კი არა, მისი ტვიხის და სისხლის ძალაც, მისი გამჭრიახობა და მესხიერებაც იკარგება, და ხალხი ხან დროებით, და უფრო ხშირათ კი საბუდამოთ სუსტდება, კვდება...

⋮

ესრეთი იყო ჩვენი საზოგადოების მდგომარეობა ამ ათი-თუთხმეტე წლის წინათ და ამ წინააღმდეგობის მომავალი ელფად იმას შემდეგისთვის, როცა მის ცხაკრებაში რჩევილი იქნა მონაღ, რომელსაც მის ბედზე დიდი, გაუმრძავი გავლენა უნდა ჰქონოდა. ერთი ამ ცვლილებებისგან გლესკაცების განთავისუფლება იყო და მეორე—ჩვენებური უმწვილების სახელმწიფო ხარჯით გაგზავნა განსანათლებლათ რუსეთში.

ამ რეგამებას, როგორც წელან ვთქვი, დიდი გავლენა უნდა ჰქონოდა. გლესების განთავისუფლებასე და საზოგადოთ გლესკაცებისე ჩვენ კიდევ გვექნება მალაზარაკების დრო, დღეს კი ჩვენი ურადლება მეორე გარემოებაზე უნდა მივაქციოთ და გავმინჯოთ, თუ რა შეეძლო, რა უნდა ექნა ჩვენ განათლებულ ახალგაზდობას, და რა მოახდინა იმან თავისწრეში და საზოგადოებაში.

⋮

რამდენიმე ბედნიერი საზღვარდას სხვა და სხვა განკმობამ ამ ბნელ ცხოვრებას მოაშორა, და უძჯობის საზოგადოებაში, უძჯობის წრეში ასაზღულათ, გასანათლებლათ გაგზავნა.

ეს სხვა საზოგადოება დიდი ხანია გონების გამხსნელ შრომას და აზროვნან ცხოვრებას შესდგომია. მასში ხშირათ იხიებიან ამისთანა ჰარები, რომელნიც მარტო თავის საკუთარ ჰერანგზე და ჯიბეზე კი არ ზრუნავენ, და თუნდა კიდევ ზრუნავდენ, თავს და სინდისს რადი დაიმდაბლებენ ჯიბის ან ჰერანგის გასაუძჯობესებლათ.—ამ სხვა საზოგადოებაში—მართალია—უმეტესებიც, ღარიბებიც და უგრურებიც ბევრი იყვნენ და არიან. მაგრამ მასში გონიერი და ჰატიოსანი ჰარების აზრი და მეტადინეობა დიდი ხანია მარტო იმანება მაქცეულა, თუ რა გზით და რა საშუალებით შეიძლება ამ რი სენის მოსვობა მთელ საზოგადოებაში და რა იურათ მოსახერხებელის საზოგადოების წევრების გაჯიბრებადგან დახსნა და სწავლით და ჰატი-

ოსრებით განათლება. და ამ ნაირათ მეტად
 დინე ჰირების ხმა, ამ სხვა საზოგადოებაში
 ძღაღადებლის ხმათ რადი რჩება უდაბნოში.
 ანა, მას უერს უგდებენ გონიერი და გულკუ-
 თილი ჰირები, რომელნიც მარტო უერის დაგ-
 დებსსაც არ სჯერდებიან: ისინი გამათქმული
 აზრის, მოძებნილი საშუალების ასრულებაში
 მოყვანას ცდილობენ, იწეებენ და ხშირათ
 ანაიერ დონისძაებას არ ზოგვენ ამ მშვენიე-
 რი და ღვთის და კაცის სასიამოვნო საქმის
 წარსამტებლათ...

∴

რადგანც ამ საზოგადოების გონების გან-
 სნაში დიდი გავლენა ჰქონია ამისთანა ჰირე-
 ბის აზრს და მოქმედებას, საზოგადოება მათ
 დარიგებას, მათ სიტყვებს განონსავით იღებს,
 და თავისი მოქმედების ხელმძღვანელათ იბ-
 დის. ამ მიზეზით საზოგადოების ზნეობით
 მიმართულებაში და ზნეობით განონებში წელან
 ნახსენები ჰირების აზრს დიდი ადგილი უჭირავს
 და საზოგადოების ზნეობითი შეხედულებაც

სასიამოვნო, გულის და გონებას ამამაღლებელ სანახავს წარმოუდგენს კაცს.

:|:

ისეც კი მართალია, რომ უფულ სწავლა-გადგებაში და განსაკუთრებით რუსულში უმრავლესს რიტხვს ისეთი პირები შეადგენენ, რომელნიც ეხლანდელი ცხოვრების უწესობას არ ნიშნავენ და სათულავაძლი დაწმუნებულნი რჩეიან, რომ ქვეყანა ჩინებულათ განწყობილს და უმჯობესად მისი განწყობა შეუძლებელი რამ არის. მაგრამ ერთი ეს, რომ ჩვენი ახალგაზდობა რუსეთში სასწავლებლათ იგზავნებოდა, და მამასადაძე მოსწავლე და მასწავლებელ წრეში უნდა გარეულიყო. და ამ წრეში, ხომ, უძეტეს რიტხვს ისეთი პირები შეადგენენ, რომელნიც თავიანთი გონებით და სწავლით მთელ საზოგადოებაზე ბევრათ მაღლა დგანან და სრულიანდც არ ივიქრობენ, რომ ეხლანდელი წესები და ჩვეულებები შეუწყვეკელი უნდა დარჩენ... მეორეც, სწავლის დროს ჩვენ ახალგაზდებს სჯიმე მარტო ცო-

ცხალ კაცებთან კი არ აქვთ: წიგნების, თხზულებების საშუალებით, ისინი გამომიკვლევენ უმჯობესი და უგონიერესი ზიარების აზრს, რომელიც კი რადისმე უფთუილან დედა მიწაზე, ემუსაიუების ამ ზიარებს, მათ აზრებს ერთმანერთთან ადარებენ, და ამ რიგათ თითქმის სცხვრებენ გონიერობის გმირების საზოგადოებაში.

∴

უნდა იტყვოდეთ, რა მიზანი, რა უმთავრესი ზიარებულება აქვს ამ გმირების აზრს და ნაწილს. ამას ჩვენ უკვლავზე უკეთ მაშინ დავინახავთ, როცა უუჩადლებს მივაქტევთ იმ მნიშვნელობას, რომელიც ამ გმირებს კაცობრიობის ცხვრებაში ქმნიათ, და იმ საჩუკებლობას, რომელიც იმათ კაცობრიობისთვის მრუტნიათ.

უწინდელ დროში, ღრმა და ბნელ ძველობაში, კაცს უფველი საგანი, უფველი საქმე საზუდამით, შეურყევლათ, საკვირველ-მრქმუდათ, თითქმის, დმერთად მიაჩნდა. იმას უკე-

ლათურის ეშინოდან, უკელასი ერიდებოდან, და მისი შეშინებული გონება ვერას დროს ვერ ბელავდა, რამე გაუმჯობესობის შემოდებას, რომ ამითი თავისი სიტყვების სიმძულე შეესებებინა. ესეა ჩვენ ძლიერ ადვილ საქმეთ მიგვაჩნია, მაგალითად, ტეცხლას ან სანთლის ანთებას. მაგრამ რამდენიმე საუკუნეს ისე გაუვლია კაცის ცხოვრებაში, რომ იმას ტეცხლის ანთება არ სტოდნია, და რამდენიმე სხვა საუკუნეს ისე გაუვლია, რომ კაცს მუხით ტეცხლ-მოკიდებულ ხიდვან ტეცხლის ალება ვერ გაუბედა, რომ შინ თვითონ ტეცხლი აენთო. რისთვის, თუ იცით? იმისთვის, რომ იმას ცოდვით მიანდნა «ზეციდან ჩამოსული», მაშასადამე «ღვთიური» ტეცხლის ალება და გადატანა!... ამისთანა მაგალითი ათი ათასობით არის ჩაწერილი კაცობრიობის გათავისუფლების ისტორიაში.

⋮

საზოგადოთ, კაცს ერთი უბედურება აკაკებს მუდამ და მის წარმატებას აბრკოლებს: გაუ-

ბედველთა, თავისი ძალის ან თავის უიქედლ-
ბა. თითქმის მუდამ თავზედი, გამბედავი კაცო
ისეთ საქმეებს ხეწებს, რომელნიც «დამჯ-
დაწ» კაცის გონებას აზრშიაღ ან მოუვიდოდან...

კაცობრიობის ისტორიაში ამ ნაირი გამ-
ბედაობა გონიერ და ღრმა გონების კაცებს
უქნიათ. იმათ მოუწიებიათ, მაგალითად, რომ
მესით ცუცხლ-მოკიდებულ ხიდგან ცუცხლის
გადატანა იქნება ღმერთების წინააღმდე-
გი საქმე ან იუფსა და თავი გამომეტყულებათ
დაუწყიათ ამ აზრის სახალხლო დამტკიცება.
რასაკვირველია, რომ იმათ ბევრი წინააღმ-
დეგები ასტყებიათ. — როგორ, თქვენ ღმერთები
ან გწამთ, საღმთო წესს ან იცავთ, რჯული აწა-
თრწათ მიგაჩნიათ, ზეცითამ ღვთის გამგზავნილ
ცუცხლს წაბილწული წვადის შესწველათ და ხარ-
შის მოსამზადებლად ხმარობთ. თქვენ მამა-პაპე-
რი სარწმუნოების გამრყენელი ხართ... და სხვა
და სხვა. ბევრი ამისთანა გამბედავი პირები
ქვით წაუქოლავთ, ბევრისთვის თავი წაუწყვე-
ტიათ, ბევრი დაურჩვიათ, უფრო მეტი საზო-

გადგებიდან გაუძტევით და მასხარად აუკლიათ.

სწორეთ ამ ნაირი ბედი დამატების თითქმის ყოველ ხანა ახრის, ხანა გაუმჯობესების შემთხვევებს. — მაგრამ ამ წინასაღმდეგობას და ამ დევნას მანტ ვერ დაუშანებია გამბედავი ჰირები: იმათ მანტ გაურგძელებიათ თავიანთი ღვაწლი, და ერთი მეორეს შემდეგ გადაუდგმევინებიათ თუნი კატობრიობისთვის, გაუმჯობესების და განათლების გზაზე.

∴

რადგან კაცს ყველაზე უწინ და ყველაზე უფრო მისივე საკუთარი უმეტებისგან და გაუბედველობისგან გათავისუფლება სჭირია, ამ ჰირებმა თან-და-თან, ერთი მეორის შემდეგ, დაანახეს კაცს, რომ უმეტესი ნაწილი მისი «რწმუნებებისა» მისივე საკუთარი ღაწის ტანის ნაყოფი იყო, მაგალითად, ის რწმუნება, ვითომ მესს ღმერთები ისკრიან, და ბევრი სხვები, ამ გვარათვე დაანახეს ამ ჰირებმა საზოგადოებას, რომ მისი ჩვეულებისა და გაწყობილების უმეტესი ნაწილი, მასთ

კანონები და საქციელი, ღმერთებისგან და-
 იუძნებული და სამუდამოთ დაწესებული კი
 არ იუკნენ,—ისინი მის ცრუ-მოწმუნებას და
 უმეტრებას მოიგონა და დააწესა, მანძასადამე
 მათი შეტყვას შესაძლებელი და სსსარგებლო
 საქმეათ. ამ გვარათ განხილულია ამ გონების
 გმირებას თხზულებასში კაცის უოკელ ნაირი
 აზრები, მოქმედებაები, წმუნება, ჩვეულება
 და განწყობილება, და ამ განხილვასთან, მი-
 სივე გვერდით, აწერილია უოკელითვერი, რაც
 კი უსაზღვრო, გამბედავ გონიერებას შეეძლო
 წარმოედგინა უკეთესი, აზრში ვარ, თუ მოქ-
 მედებაში, თუ წმუნებაში და ჩვეულებაში, თუ
 საზოგადო განწყობილებაში....

კაცა რომ ამ თხზულებასში გაერთვება,
 მათი აზრით აღიკება და მათ მიზანს შეუ-
 დება, მისი გრძნობა და ხასიათი ისეთ რი-
 გათ მაღლდება და უმჯობესდება, მისი სი-
 ცოცხლე ისეთ რიგათ ნათლდება, რომ ვერა-
 თვერი დევნა, კაცის უსამართლობა, დაბრკო-

ლებს და მარტოვობას ამისთანა კაცს ვერაფერს უნამს, და მის მაღალ მიზანს ვერ დაავიწყებინებს. მის მოქმედებას ისეთი სწორი, მარჯვე და სათუძუკლიანი ხასიათი ეძლევა, მის სჯას და უოფაქტეკას ისეთი მშვიდი, ზიარა-ზიარი გამჭვირვებობა და აუჩქარებელი გაბედულებს, რომ ამისთანა კაცების ცხოვრებას ბევრს და თვითონ ამათაც ნეცხრებათ მიაჩნიათ, თუძე ძლიერ ხშირათ ეს ცხოვრებას ბევრი ბნელი ღრუბლებითაა დაბნელებული...

∴

რაკი ჩვენ გაკვრით ვსთქვით, რა საზოგადოებას სცაღდებოდა ჩვენი ახალგაზღვრა, და რა ნაირ საზოგადოებაში, რა ზნეობით ჭაერში იწყებდა ის თავის ახალ ცხოვრებას, დაუბრუნდეთ ესლს თვითონ იმას და კნახოთ, რა რიგათ და რა-ნაირათ სუნთქამდა ის ამ ახალ ჭაერს, რა მოქმენდა იმას უკან თავის სამშობლო საზოგადოებაში, რა ნათელი გადმოქონდა იმას იმ მშვენიერ და აღმტაცებელ აზრის მოედნიდან, სადაც ვარჯიშობდენ და ვარჯიშობენ კადეკ

კატობრიობის უძლიერესი და უპატიოსნესი მოაზრენი.

∴

რადა თქმა უნდა, რომ წელან აწერილი ძველი საზოგადოების შვილებს დედის ძუძუთივე უნდა მოეწოვათ ჩვენი უწინდელი ცხოვრების უსერიო მხარეები. რადა თქმა უნდა, რომ პრინციპი, კუდაბნიკა, გარეგანი შინაგანადრეული და შინაგან ღირსებისთვის და პატიოსნებისთვის გულგრილი დედამამები თავათ შვილებსაც ამ თვისებისაც საგნლათ გაატანდენ, რატა სასწავლებლათ განსტუმრებდენ?...

მართლაც, პირველი საქმე, რომელსაც ეტყობოდენ რუსეთში ჩვენა ხალგაზნდები, იყო გარეგანი შინა. პირველი ღირსება, რომლითაც იმათ ჩვენი საზოგადოების პატივის დამსახურება უნდადეთ, იყო «სწავლული, მეტნიერი სახის» მიღება, და პირველი მიზანი რომელიც იმათ ცხოვრების დასაწყისშივე აღმოაჩინდათ, იყო დიდი შუქლების მოპოება

რ ა გ ზ ი თ ა ტ უ რ თ ი ლ ი უ რ , კ ა რ გ ი თ ,
თ უ ა ვ ი თ ...

⋈

ვინ დაიჯერებს, ნეტავი, რომ უთხრა ესლს
მკითხველს, რომ თვრანძეტი წლის სახლგანდა,
რომელსაც ნეტარება ეღიწის და სასწავლებ-
ლათ რუსეთში გაიგზავნა, სადაც იმის შეუძ-
ლია ოთხი თუ ხუთი წლის გატარება მონა-
რე, სწავლული და პატიოსანი პირების სა-
ზოგადოებაში, სადაც ის მოტილებულია ცხოვ-
რების ბინძურ მხარეს და შეუძლია წმინდა
ჭკერით სუნთქვა—ვინ დაიჯერებს, ვამბობ
ქე, რომ ამისთანა ბედნიერებას მოსწრებული
სახლგანდა ოთხ წელიწადს ქერა-ქერა გამა-
ზრანჭულ სიარულში, ლანდანდაცობაში, «რასწო-
და უმრქმედა» ცხოვრებაში ატარებს. ვინ დაი-
ჯერებს, ვიდეკ რომ ვთქვა, რომ იმ სახლგანდას,
რომელსაც წინ უმჯობესი ლიტერატურების
თხზულებები უწევია, რომელსაც შეუძლია მათი
გაცნობა, მათი შრომის გარკვევა და მათი გრძნ-
ობით აღვსება, და რომელსაც—მაშასადამე—

წმინდა ალტარებით და დაულაღავი ენერგიით აღვსილი უნდა იყოს,—ვინ დამიჯერებს მეტ-ქი, რომ ამისთანა ახალგაზდას ევროპიელა მოაზრებების გრძნობის და მანის მკვირათ ერთი გრძნობა და ერთი მიზანი უღვივის გულში: საზოგადოების წინ ბრწყინვა, და ამ ბრწყინვის საშუალებათ—დიდძალი იუგლის მოკნა, რა გზითაც იყოს, კარგით თუ ავით?..

∴

უნივერსიტეტი ისეთი სასწავლებელია, სადაც უოკელ ახალგაზდას სწავლის ასპარეზი ეხსნება. ის სრულიადაც არ ჩამოგავს სხვა სასწავლებლებს, ამიტომ რომ შიგ კი არ ასწავლიან, სწავლის ასპარეზს აჩვენებენ. იქ ეკელა მოსწავლემ თვითონ უნდა იშრომოს, გზა ეძიოს, იწვალოს: მარტო მოსწავლელის სიტყვებით ის არ უნდა დაკმაყოფილდეს და თვითონ სწავლის წყაროებს უნდა მიადგეს. მხოლოდ მაშინ იქნება მოსწავლესთვის სასარგებლო უნივერსიტეტის სწავლა, როცა ის თვითონ წიგნებიდან და აზრიან ჰიკების თხზუ-

ლებებიდან ავსებს, დასრულებს თავისი მსწავლეობის სიტყვებს, და მითშრომისადაც ერეკვას, მოაზრებასადაც და მეცნიერების სწორე შეხედულობასადაც...

საუბედროთ, ბევრი ახალგაზდა, და განსაკუთრებით ჩვენები, სულ სხვა თვალებით ეუყრებენ უნივერსიტეტის სწავლას: მათთვის უნივერსიტეტის სწავლას ერთი მიზანი აქვს— ეგზამენი და დიპლომის აღება... ამის გამომისინი მხოლოდ იმოდენათ უგდებენ უერს უნივერსიტეტის სწავლას, რამოდენათაც ეს მეტის მეტი ადვილი ეგზამენისთვის აუტილებლათ საჭიროა.—უნდა თუ არა ამ სწავლას სხვა გზით და სხვა მიზნისთვის შევსება, ამაზე ძლიერ ცოტა ფიქრობს...

∴

და რადგანც ეგზამენი მხოლოდ იმაში მდგომარეობს, რომ ერთბაშათ, რამდენიმე საათის განმავლობაში, გაახსენებინონ ახალგაზდა კაცს ნასწავლი, ან უთქონ სწორეთ ვთქვათ, სსსწავლი საგნების სახელები და ერთმანეთს შეაკავშირო, ჩვენი ახალგაზდები დიდი გაცო-

დვილებით იხევირებენ ამ სხელებს, უმეტეს-
სი ჯაბით იმასსოვრებენ ამ კაკშირის ზოგი-
ერთ ნაწილებს, და ბრუნდებიან შინ ჩანებუ-
ლი ტანისამოსით გაცენილი ზანდუკით და
რახარხიანი სხელებით ავსებული თავით.....

†:

ეს არის ის სიძლიდრე, რომელიც შემო-
ჰქვთ ჩვენ ბნელ და ღარიბ საზოგადოებაში
იმ ბედნიერ ახალგაზრდებს, რომელნიც ეღარ-
სნენ ეხლანდელი ევროპიული საზოგადოების
ახლა დანახვას და ეხლანდელი მოაზრებების
თხზულებების გაცნობას, რომელნიც ისე ახ-
ლა იდგენ სწავლის მადანთან!....

დაბრუნდებოდნენ ისინი თუ არა, მაშინვე
ტყუდობდა მათ და ჩვენი საზოგადოებას შუა
გამწარებული ბრძოლა. რა დაუშავებიათ ერთი
მეორესთვის ამ რამ მოწინააღმდეგეს, რა ჭქონ-
დათ იმათ გასაყოფი, რა აზრის და მიზნის
ჰიზრდაჰარობა ამოტყუდათ იმათ ერთს მეორეს-
გან და მათ შუა რამის თხრიდა? რითა განი-
რჩეოდნენ ისინი ერთმანეთიდგან?...

ჩვენდა სამწუხაროთ, სიძარტლის დასაცველათ, აქ ჩვენ უნდა ვთქვათ, რომ ამ ორ მთავარ-დაზარეს, რომელთ შუა დღესაც არ მოსპობილა ბრძოლა, მხოლოდ გაჩეკანი თვისებები აშორებენ, ტანისამოსი და სიტყვები. გრძნობით, მიზნით, ხასიათით ორნივე ერთმანეროს ღირს და ერთმანეროს ემსგავსებიან ასე რომ ჩვენ საზოგადოებას, ხუმრობა გაშვებით, სრული სიძარტლე და სათუძველი აქვს თქვას თავის წვერულვაშიან, გამაჭიბულ შვილებზე: «ესე არს ძვალი ძვალთა ჩემთაგან!..»

∴

ჭკვიანი კაცი ბრევიდან მით გაიჩიევს, რომ გაგონილ სიტყვას მხოლოდ უურადგობაში იღებს; და ნამდვილ მნიშვნელობას, კაცის ხასიათის დათვისების დროს, მხოლოდ იმ კაცის მოქმედებებს და ცხოვრებებს აძლევს, მერმე ისეთ მოქმედებებს, რომელნიც ამ კაცს დაუძნალებლათ, უეცრათ, გაჭირვებულ დროს მოუხდენია. ჭკვიანი კაციები აძობენ, ამ ნაირ მოქმედებებში სრულიად

ერთბაშათ სჩნდება კაცის ხასიათით, სიტყვები
 კი ქარს გააქვს გამოაქვსო...

მოდით ეხლა, ჩვენც ამ ჭკვიანი კაცების
 მაგალითს ავუკეთ, ცოტა ხნით ჩვენი ახალ-
 გაზდების სიტყვები დავივიწყოთ და გაეშინ-
 ჯოთ, რა ხასიათი სჩანს მათ საქციელში და
 მოქმედებაში.

⋈

რადეი ჩვენ ამის გამოკვლევას შეუდგებით,
 ჰირველ ჩვენ ნაბიჯათ შემდეგი კითხვა უნდა
 გამოვთქვათ: რა მიზანი აქვთ ამ ჩვენ ახალ-
 გაზდებს და რა რიგათ აწურობენ ისინი თა-
 ვიანთ ცხოვრებას?

დაახ. ეს კითხვა აუცილებელი საგანია,
 რომელიც უნდა იხმაროს კაცმა ვისმე ხასია-
 თის გასაშინჯავათ: რა ჰსურს კაცს, — რას ას-
 რულებს?

და რადეი ჩვენ ამ კითხვით ჩვენებურს ახა-
 ლგაზდებს მიუყახლოვდებით, ჩვენ შემდეგ ზა-
 სუხს მივიღებთ.

⋈

ჩვენებური სახლგაზღობა კაცია ბრუნდება სსს-
წაკლებლიდან და ცხოვრებაში თუქს ადგამს
უმიზნოთ, უზნოთ. იმას ან უკითხავს თავის
თავისთვის, რა მოქმედებით, რა საქმის გა-
რიგებით, რა სარგებლობის მოტანით, ერ-
თი სიტყვით რა მიზნის მიღწევით უნდა
შთაბეჭდოს იმან თავისი სახელი საზოგადო
ცხოვრებაში, რითი და როგორ დაიმსახუროს
თავის საკუთარ თვალში ის თავის, მადრიელობა
ურთმლისათა ც გონიერი კაცის ცხოვრება ნია-
დავი და დაუცხრომელი წვალებას...

ამ კითხვით თავის მტრეკის მაგიერათ, ის,
უდაწდელოთ, დიმილით შედის ცხოვრებაში,
მის ცალღას იძავს აძლეკს, იმ ამუდით სავსე,
რომ თვითონ ცხოვრება მას რამე მიზანს
უზრავს, საქმეს აუჩენს და მხიარულათ, შეუ-
ნიშნავათ სიტოცხლეს გაატარებინებს.

მაგრამ ცხოვრება ისეთი კეთილი ჰატრო-
ნი როდია, რომ თვითოეულს კეთილი ადგი-
ლი და სასარგებლო, ჰატროსანი ახზარეზი
აუჩინოს. ცხოვრება თავს ანებებს და აძდაბ-

ლებს იმას, ვინც თავისი საკუთარი ღონით თავისი გონებით მას ადგილს არ გამოტაცებს და თავის ნებაზე არ გადააკეთებს. ამის გამო ჩვენი ახალგაზრდების ჰარკელი ნაბაჟენი პრაქტიკულ ცხოვრებაში ეკლით და განსაცდელით სავსე არიან.

მათ განაზებულ ბუნებას და ხასიათს ამ განსაცდელის და ეკლების ატანა რომ შეეძლოს, ეს განსაცდელი, ხასიათის დამტკვრევის მაგიერათ, აამაღლებდა და გააძლიერებდა ჩვენ ახალგაზრდებს. მოთმინებით, დაუღალავი შრომით, მახერხებით და გამბედავობით იმათ ახალი გზის გაკაფვა, ახალი საშუალებების გამოძებნა რომ შეეძლოს, ცხოვრება ადრეთუ გვიან ერთიანათ დაემარჩილებოდა მათ შეერთებულ ძალას, და ისე გაიწყობოდა, როგორც ახალგაზრდებს ბუნება და გონება მოითხოვდა.

მათდა საუბედროთ, ჰარკელივე ეკალი სრულებით აუძლურებს მათ ჩივილ და უღონო სიუფლს. ისინი ჰარკელივე განსაცდელის წინ

მკლს იდრეკენ, და უძლეურათ გამკლელ გამომკლელს დახმარებას ეკედრებან... რა გინდ გულკეთილი იყოს მათი განსაცდელის დამსწრე, რომელიც ამას წინათ მათ ტრახასული სიამაყის და ქაღილის მოწამე იყო, იმას არ შეუძლია შეუჩინებლად არ მოექცეს და ორი-ოდე წიხლი არ ჩააზილოს სულმოკლე დატემულს...

∴

რაში მდგომარეობს ეს დაცემა!

იმაში, უმეტეს ნაწილათ, რომ ახალგაზღვრებში ცხოვრებაში თუხის შედგმის დროს, გაზეპირებულ სიტყვების იხსენებს, და ამბობს—ვთქვას—რომ უპატრონობა ის კაცია, ვინც თავის საკუთარ დირსებას ივიწყებს, საზღვრობის გულისათვის.—მაგრამ, ცოცხალი ხნის შემდეგ, როცა თვითონ ამ ახალგაზღვრებს კაცს ცხოვრებას უძნელდება, და უღატკობათ საცხოვრებელი საშუალება ელევს, ის ნელნელა წელის ხვრას ეჩვენებს იმისთანა ზიარებას წინ, რომელზედაც საშუალების მიტემა და მოკიდებული... წელის

ხვრას მოსდევს ამ ჰირობის ნებაზე სიარული, მათა სსსიამოვნოთ ისეთი მოქმედება, რომელზედაც უარს ამბობდა უწინ ახალგაზდას სინდისი.—როცა ახალგაზდას ეს უკანასკნელი გარემოება ახსენდება, ის თავის სინდისს იმ სიტყვებით ამშვიდებს, რომ «კაცმა როგორმე თავი უნდა იჩინოსო,» და რაკი ეს აზრი ერთხელ მის ტვინში ჩაინერგა, ახალგაზდა უფრო და უფრო სტოპავს თავის ახალ მოქმედებებში...

‡

მაშინ ძველი საზოგადოება თავს მძლავრად იღებს და ამაჟი სახით ამისთანა ახალგაზდას მიათითებს. — «დახედეთ, ამბობს ის, როგორ მალე მოტყდა ემაწვილი! ამისთანა საფუძვლიანი არიან უკელა ეს ბატონები!...»

და როცა ჯერ კიდევ მოუმტყდარი ახალგაზდები მომტყდარს შეურაცყოფის სიტყვას ესკრიან, გაბრაზებული ახალგაზდა ერთბაშით ივიწყებს თავისს უწინდელ სიტყვებს; და

ეწიბაშათ შექმენი, მიფორთხველი და მლო-
კველი ხდება...

:|:

მაშინ იწყებს ახალ ნაირი მოქმედება:
რაც ახალგაზღვა კაცისთვის სწავლას, გამოც-
დილებას, უცხო ქვეყნების ნახვას და სწო-
გადო მდგომარეობას ღონის ძიება და ძალა
მიუტია, ყველას ის იმ სწოგადობების და
ხალხის სავნებლათ ხმარობს, რომლისგანაც
ის თვითონ გამოსულა. ის იწყებს იმ ბნელ
ხალხის მოტყუებას, რომელსაც არც თავის
დაცვის, არც სძაგეირო გადახდეკინების საშუა-
ლება აქვს. სწავლაში გაწვრთნილი გონება,
გამოცდილებით გაძლიერებული ხასიათი ებრ-
ძვის გამოუცდეელ, ბნელ ხალხს, იმ განზრახ-
ვით, რომ მის ხმელ და სუსტ სწრდოს რა-
მე ნაწილი ჩამოაკლოს თავისი ჩიფუნთრეშე-
ბული, განაზებული სხეულის სსსარგებლოთ...

:|:

ამ ძველებური საქმის წარმოებაში, ისინი
ყოველთვის ძველებურ ჩვენ მამაჩვენს საშუა-

ლებს ხმარობენ, ან და, თუ ამ გაცემებში
გზას სცილდებიან, იმ მიზნით შერბიან
ამას, რომ დაძველებული, გათადლითებული
და დაუძლიერებული საშუალების მაგიერათ,
ხალხის დასამორჩილებლათ და გასაკნეჭათ,
მათ ახალი, ემჯობესი ღონისძიება მოუაზ-
რებიათ...

⋈

როგორც უწინ ხალხის მკრეჭლები თავი-
ანთ ძალას სხვა და სხვა ზილების გაცალ-
ცალკავებაზე, ზოგას დამორჩილებაზე, ზო-
გის წინ დამცირებაზე, ათუქმნებდენ, სწორეთ-
ქლაც იმნაირათვე მოქმედებენ ჩვენი ახალ-
გაზდები. მ შინ, როდესაც ეხლანდელ სწავ-
ლას ერთი მიზანი უძევს—უკელას სარგებლო-
ბის დათანხმება, უკელასი შუერთება, დაამს-
ნაგება, როცა ახალგაზდა მთელი თავის ღონ-
ის ძიებას ამ გვარ შეერთებას უნდა ალეკ-
დეს, ის უწინდელურათ განხეთქილებას სთესს,
და სწოგადობის გაცალცალკავებაში თავის
სარგებლობას ეძებს!

†

როგორც უწინ გაცხილ ჰორებს სალამა-
რაკოთ, საქადგოთ ტკბილი სიტყვები მქო-
ნდათ აქსადებელი, და ცხოვრებაში ჯი თსი-
ნა ამ სიტყვების წინააღმდეგ თ იქტეოდენ;
ისე ეს ახალგაზრდები ქადგობენ ზეტოას-
ნების დაცვას, და თავის გონებას რძდენიმე
თუმნათ აქარავებენ, ქადგობენ უჩინარებას,
და ბოელ სიტყვებს მდიდარი საცოლოს
ძებნაში ლევენ, ქადგობენ მდაბალ ხალ-
ხის სიუვარულს და მასზე გაცემულ მიწაში
მამასისხლის ივასს დალათ ახდევინებენ, — ქა-
დაგობენ თავისთულების სიუვარულს, და
თვითონვე თეხქვეშ უგონდებიან ეკელას, ვი-
სიტ ჯი ერთი ნამტეცა მალა და გავლენა აქეს,
ერთი სიტყვით, ურველთვის და უკუდათერში
მათი მოქმედება მათ დასათიან სიტყვებს
გწინააღმდეგება და არდევს...

†

ეს ჩემი სიტყვები რომ ამისთანა ახალგა-
ზრდას გააგონათ, ის მამინვე უჩუბებში თა-

თებს დაიტყვის, და გელ-მწარემ გეტყვის,
— ტყუელია, მე ჩემი სინიდისის წინააღმდეგ
არ შიშობქმედიანო...

— არ გეგონოს, მკითხველად, რომ ის ტყუ-
ვის, რატომ ამ სიტყვებს ამბობს; არა, ის მართლაც
შტკვიტვით დარწმუნებულა, რომ თუ თავის დღე-
ში არ უთქვამს «ღალას გამართმევა უსამართ-
ლობაზე», ნება აქვს ატყუავოს მიწის მქა-
რავებელი გლეხი, რომელსაც მის გარდა იქები
მოსატყუელი არა აქვს...

⋮

მიბრძანდით, და აუხსენით ამ ხალგაზრდას,
რომ ის კაცია, რომელიც სხვას უმტკიონობა
მოქმედებაში ამტყუენებს, და ჰტკიონს, სინი-
დისიან მოქმედებას უჩივებს, ის კაცია მეთქი
კალდებელი უნდა იყოს თავისი სინიდისის
წინ ნიადაგ იმ დარბეებას სდეკდეს, რომელ-
საც თუთონ სხვას ამლევდა. — მიბრძანდით,
და აუხსენით ამ ხალგაზრდას, რომ იმ კაცს,
რომელიც ბატონ უმობის მოსმობას ქადა-
გობდა და ჩვენ ნაბატონარებს შაკი ქვით

ქოლავდა, მათი სარგებლობის დატვის გულის-
 თვის, იმ კაცს სინადისი გათავისუფლებუ-
 ლი გლეხების სულ ახლავ ბატონებურ მდგო-
 მარეობაში ჩაყენების ნებას როდი უნდა აძლე-
 ვდეს. მოდით, და აუხსენით ამ ახალგაზდას,
 რომ იმან თვითონ სწორეთ ისე უნდა მოე-
 მყოს მისი მიწის მოქირავე გლეხს, რო-
 გორც ის თვითონ თხოულობდა, რომ მება-
 ტონე თავის უახსნს მოქცეოდა.—ის არც კი
 დაგიჯერებს, რომ ამ რა მდგომარეობას შუა
 რაბე კავშირა და მსგავსობა იყოს. ის დარწ-
 მუნებულა, რომ რაკი იმას მებატონეს მა-
 გიერათ სასულათ მიწის ბატონი დაერქვას,
 იმას აღარათყერი მარიდება და ხათრი აღარ
 მართებს გლეხ-კაცის წინ, მაშასადამე იმას
 შეუძლიან დამშვიდებული სინადისით ამ გლეხ-
 კაცის შევიწროება და გაკნაჭა, თუცა ამ
 გლეხს მის მეტი გზა არსაიდა აქვს...

⋮

თუ მოხდა როგორმე სასწაული, და ახალ-
 გაზდა დარწმუნდა როგორმე თავის მსგავსობა

ბაში უწინდელ მებატონესთან, ის მაშინვე იმას გეტყვის: არა უნდა ვქნა, რითა ვინჩინო თავი,—ხომ იცი, კატს თავის რჩენა უნდა, განსაკუთრებით რაღაც რაჯანი და ნბთელისკები უავს... ჩვენში სხვა რიგათ თავის რჩენა შეუძლებელია. ან უნდა შევიდე სამსახურში.... ან და რაღაც მიწა წყალი და ტყე დამჩრჩინოს, ის მიწა უნდა ვასარგებლო...»

სეთიოდე ამისთანა ხალგაზდას უერი რომ დაუგდო, დარწმუნდები, რომ ჩვენ ქვეყანაში კაცი მუდამ უფლებად ხელ დაკრეოილი უნდა იქდოს, ამიტომ, ვითომ, რომ ჩვენში არც სექმეს ხეირიანი, არც შრომა შესაძლებელი და დამაჯილდოებელი, არც ღონისძაებას,—უღესებას შეიწროების და სანახურში შესვლის გარდა...

მარათალია ეს?

:f:

ვინც ერთი წუთის ვადით ჩვენს მამულს დაუკვირდება და ჩვენს ელანდელ მდგომარეობას გახსენებს, მაშინვე დაინახავს, რომ ჩვენში ღუთის მადლით, უკუდავიერში სიუხვე,

მტოდნე კაცების და მოხერხების განდა-
სათაც უნდა მიახედოს კაცმა, უკელა
მხრით დაუწყებელი, ჩინებელი, გამოსადეგი,
საქე სჩინს, ისეთი, რომ მისი შესრულება
აიხსჯერ უფრო მეტ ხერხს მისცეს კაცს,
მანემ გლეხების შევიწროება, და თან მთელ
სახოგადობებსაც სასარგებლოთ დარჩება. სა-
იდაც უნდა მიახედოს, უკელა მხრიდან ჩვენი
მაძულის ბუნება მტოდნე მოძულელის ხელს
ელის ზგერ რამდენი საუკუნეა, და კერას ედი-
რისება, ყოველგან სჩინს ხელ მოუკიდებელი სიმ-
დიდრე, გამოუყენებელი ძალა, და არსაიდან
კაცი არ ჩნდება, რომელმაც ეს სიმდიდრე და
ძალა შესძინოს ქვეყანას...

⋮

ჩვენში, რაგინდ მტკიცე და შეურყეველი
ჯემპარიტება გამოთქვას კაცმა, თუ ეს ჯემ-
ძარიტება მაგალითით არ გამოხატა და ხელის
მითათებით არ გამოთქვა, მას სიტყვებს არა-
თკერი გავლენა არ ექნება. ახრი ჩვენში უსა-
თუოთ მაგალითით, ზღაპრით უნდა გამოი-

თქვას, თორემ იმას კერძო გავიგებ. — აქედან
მე ორიოდე მაგალითი რომ არ მოვიყვანე,
უიშისათი არავან დაძაბულებს, რომ ჩვენ ქვე-
ყანაში ახალგაზდობას რისმე გარიგება და რა-
მე სარგებლობას მოგვანა შეეძლოს.

∴

ავიღოთ, მაგალითად, რაჭახობა, მეურნეობა.
ბა. არც ერთ ქვეყანაში ეს საგანი ისეთ და-
ცემულ მდგომარეობაში არ არის, როგორც
ჩვენში. მეცხრამეტე საუკუნეში, ჩვენ სწორეთ
იმ იარაღს ვხმარობთ მეურნეობაში, რომელიც
ნათესა წარღვნას დროს თავის კიდობანში გადურ-
ჩენია, და იმავე წესით ვხმარებთ, ვთვით, მოსა-
კალს ვიყვანთ, როგორც ნათესა დროს. იმსაქმეს,
რომელსაც ეხლა ეკრძაში და რუსეთში ორი
კაცი უნდა, ჩვენში — ზოგი უთულობის და უთ-
რო მეტი უმეცრების გამო — ოცი და ოცდა-
ათი კაცი ჰკვდება; იმ მიწიდან, რომელიდგა-
ნაც ხეივანი შემამულე რუსეთში და სამ-
ზღვარს გარეთ ათ სანჯე დვინოს ან ზურს
მოიყვანდა, და თან ბალახითაც ისარგებლებ-

და ან სხვა წვრალმანი საგნებით, ჩვენში მეოთხედ სახანეს ძლივს იღებენ. რა მიზეზით?—იმით რომ ჩვენა მეოჯახენა უმეტრები არიან, და უკეთესი საქმის გაწეობილებს არ უნახავთ.—მაგრამ რათ არ უნახავს ეს გაწეობილებს ჩვენ ახალგაზდობას, რათ არ ბიუტჯეტის იმას უურადღებს ამოდენა ჯახის და სიმდიდრის კარგვისთვის, რათ არ შეუგონებია იმას მამულის მეპატრონესთვის გაუმჯობესობის, ახალი წესის და იარაღების სარგებლობა?

ამბობენ, ჩვენში იფული, შეძლებს არ არის, რომ ახალი იარაღი შემოიღოს კაცმა.— ღებერთა, რა უხეირა და უსათუქლო აზრია ეს, და რამდენი ხანია იმეორებს ამას ჩვენი საზოგადოება ისე, რომ არავის მისი შემოწმების განხრახვას თაკმა არ მოსვლია.— მიბრძანდით, ახა, იფითის დამოქნაში, ან იფითის და თფილისის ტრანსპორტების და კამისიონრების კანტარებში, და იკითხეთ, რამდენი აბრეშუმეულობა, ბეწვეულობა, წმინდა

ნაქსოვრება, პატისტი და წმინდა ტილო, ლქრო, ჟერცხლი, წვრილმანი ნიკოთეულობა, ძვირიასი ქვა და მარგალიტი, ერთი სიტყვით რაძდენი ისეთი საგანი მოდის ჩვენ ქვეყანაში, რომელნიც საზოგადოებისთვის პირველ საჭიროებებს არ შეადგენენ. იანგარიშით, რაღა მოდის ეს საგნები, ვინ იხდის მათში იუულს, და მაშინ მე დიდის სიამოვნებით მოგახსენებ, რომ იმ იუულის მეორესულით რომ ჩვენმა საზოგადოებამ შეიროვნა იარაღი, თესლები და სხვა სამეურნეო კარგობილები გაძლიეროს, და მეორე მეოთხედის ხეიროვნის, ნიჭიერი ყმაწვილების ხეიროვნით ხამეურნეო ნაწილში დასხდელათ მოიხმაროს, ხეიროვნით წლის შემდეგ ჩვენი ქვეყნის სიმდიდრე გაათდებოდეს ძირით, თუ არ გაოცდებოდეს...

ეს, მეორეა, რხადი საქმეა. კარგი, ეხლა ეს მიბრძნეთ, რათ არ იხმარა ჩვენმა ხალხმა რაღა რაღა ღონისძიება, რომ ჩვენ საზოგადოებაში ესაჩვენებოდეს, მიმბრძნეთ პრინ-

ჭიბობს მოესპო ან და შეემტირებინა, და სასარგებლო საქმეზე მოეხმარებინა ის იყოფი, რომელიც დღეს ესარგებლათ ჭინჭებშია და სხვა ამხვე გვარ საზნებში იგარეგება. აუხსმარია რომდისმე ჩვენ ახალგაზრდობას ერთი მძინტე საძმუალებს, ენა უაურძრევე ა მძინტე ამ მიზნის მისაღწევლათ? — ანაიდან სად! ამის მჭვიერათ, იმას თავისი საკუთარი ქანგბა, თავისი დედამის და ცოლ შვილის შეძლება გადაეღევინა მაგნიანოვე ბრთიუველ და მიმბამკე პრანჭიბობაზე....

⋮

ავიღოთ ეხლს, მუყრნეობის მაგდერათ, ვააჭრება, და ვნახოთ, რისი განრიგებს შეუძლოა ამ საქმეში ჩვენ ახალგაზრდობას და რა უნდა ექნა იმას ამ ასპარესზე.

ჩვენში «ვაჭრობა» თითქმის არც კია ჯერ დათუემკნებული. გამოდის სრულიად უმეცარი კაცი, რომელსაც ათი წელიწადი დუქანში გაუტარებია და მარტო ბაზრული ხეხილი უსწავლია, გამოდის ამასთანავე კაცი, სამოცნი, სამოცნდართ

თუმცათ, რომელიც იმას გრამობით შეუგ-
როკებია (მაღალმა ღმერთმა იცის რა გზათ!)
და მანთავს თავის საკუთარ ღუქანს, ვაჭრო-
ბას, «აღებ-მიცემლობას.» ვითხეთ, აბა, რა
არის აღებ-მიცემლობათქო, და ხელს მოვი-
ჭრი, თუ არ გიპასუხებს: «თუელს ავიღებ,
საქონელს მივცემ,—აი, აღებ-მიცემლობაც
ეს არისო.» შატერელზე შეაგროვებს ის მრავალი-
ადე ან მეტ იუმანს, ზოგ ნასესხს, ზოგს
ნამზითვს, და მიდის «მკაჩრისა», საიდანაც
მოაქვს საქონელი, ზოგი ნაღდ თუელათ, ზო-
გი ნისიათ. ამ საქონელს ის ჩვენში ნასუი-
ლობაზე ერთი მრათ უიღის, ან მეტ ნაკ-
ლებათ,—და გაყიდვის დროს მხოლოდ იმას
ცდილობს, თუ რა გზით, როგორ წაადლი-
ტოს მუიდველს მრითადე ჩამეტანი გრამი.
—ამას ჩვენში ვაჭრობას ეძახიან.

∴

ეხლა მიბრძანეთ, რატომ არ იცის ჩვენმა
ხალკანდობამ, რომ ეს ვაჭრობა ვი არა,
ღმერთმა იცის, რაა? როგორ არ იცის იმან,

რომ ვაჭრობა იმაში მდგომარეობს, რომ მოხერხებული, აზრიანი, პრაქტიკოსი კაცი ცდილობს შეიტყოს, რა ადგილს იშვებებს იასთან რომელიმე საგანი, რა გზით უფრო სხეიროს ამ საგნის გადატანა, და რა საშუალებით შესაძლებელია ამ საგნის საჩქაროთ გასაღება, რომ მასში გატეხული თუელი ძალე უკან დაბრუნდეს, და ხელმოკრეთ ახალი საგნის მოპოებაში და მოტანაში გამოსადგეს? რატომ არ იცის ჩვენმა ახალგაზდობამ, რომ ვაჭრობა იმასაც კი უნდა ცდილობდეს, რომ ჩვენი ქვეყნიდან, ნაღდი თუელის მაგიერათ, ისეთი საგნები გაჰქონდეს, რომელთაც ჩვენში გასაყვანი არა აქვთ, მაგრამ სხვა ადგილებში კი კარგი ფასი ადევთ? რატომ არ იცის ამ ახალგაზდობამ, რომ ჩვენში ამისთანა საგნები ძალიერ ბევრია, და ჩვენი ქვეყნის სიკეთე იმას ითხოვს, რომ ამ საგნების გასასაღებელი ადგილი და გზა მოძებნოს ვაჭრობამ?

რადღაც დაბნელები უნდა, რომ ეს დაბნელები ჩვენი კაჭრები ამ დაბნელებებს ვერ ხასრულებენ, ამიტომ რომ მათი აზრით ქვეყანაზე თბილისის და მკარხის მეტი ადგილი არ არის, და ვინც მათგანმა მოსუფის და «მხრელების» ან «მაჩესტერის» სახელი იცის, — ის ხომ ღვთისგან გახედნიერებული კაცი. — უეჭველია, რომ ამ დაბნელებების ასრულებისთვის აუცილებლათ საჭიროა, რომ კაჭრებს ხელი მოჰკიდონ ხეირიანმა, გონიერმა და ხასწავლმა აზრებმა, მაგრამ რათა არ მოუვიდეს ამ საქმისთვის ხელი ჩვენ ახადგანდობის? განა ეს გზა ნაკლებათ დააჩვენდა იმათ, მინემ სძმსახური? განა ამის გარეგება მხელი იყო?... არა, აქ არც სიძნელე უშლიდა იმათ, არც საშუალების უქონლობა: ისინი გატნობილნი არ იყენენ პრაქტიკულ ცხოვრებასთან, და იმოდენი ხასიათი არა აქვთ, რომ ბრიუკების დატინვას და შეურაცყოფას უერი არ უგდონ, და ხეირიანი მოქმედებით და სარგებლობის მოტანით აამაღლონ

ის საქმე, რომელიც ეხლა დაცემულია უკაცობისაგან და უბეტარი ჰარების ხელში ჩაკვადნისაგან.

⋮

მე მოვიუვანე ორი მაგალითი; ადგილი რომ ძქონდეს, ათ ამდენს კადეკ მოვიუვანდა, და უკელსაგან ერთი აზრი ნათლად დამტკიცდებოდა: მოხერხებულ და გონიერ ახალგაზდებს ჩვენში ბევრი საქმის გარიგება შეუძლია, და კიდევ უნდა გაეროებია. და თუ ჩვენ ახალგაზდობას ამ საქმეებისთვის ხელიც არ მოუკიდია და არც კი შეუნიშნავს მათი არსებობა, ეს იმას ამტკიცებს, რომ ეს ახალგაზდობა გაუნათლებელი და უნიჭო, უხასიათო ჰარებიდან იყო შემდგარი...

⋮

ამ საუბარს რომ თვალი გადავაკლე, ერთი კიდევ რამ გამახსენდა: უოკელ საზოგადოებაში თვითოეულ თაობას თავის საკუთარი ცვირთი აწევს, და ისტორიულ ცხოვრებაში უოკელ თაობას უნდა შეუძლოს თქმა: ჩემი

მხრით, მე ეს ახალი სასარგებლო მთავრად
 ჩემ ხალხს, ეს ახალი სინათლე ვაჩვენე; ახა-
 ლი მალა შეესძინე და ახალი გზა გაუხსენი
 უკეთესი ცხოვრებისკენ.— შეუძლია ჩვენ ახალ-
 განდობას გულზე ხელი დაიდვას, და თქვას;
 ეს სიტყვები? მე დარწმუნებული ვარ, რომ არა.
 მაშ რუ დავიკვირებთ, რომ იმ თაობას, რომე-
 ლსაც ამ სიტყვებს თქმის უფლება არა
 აქვს, ისტორიის სწორეთ იმგვანათ თვლის,
 როგორც ცხოველების ჯგუფს—რომელიც მხო-
 ლად მით ასარგებლებს ქვეყანას, რომ მთ-
 მოკვებულ მანდორზე ნაკელს ურის.

მკვარის წერილებიდან

I

.....

II

ამ ყოფით განუმორღი ვლადიკავკასს და პირი
ჩემის ქვეყნისაკენ ვქენი. თერგის სიღრმედ ისე გა-
მოვიარე, რომ, არამც თუ წყალი დამელიოს, თვა-
ლიც არ ამიხილებია. მეშინოდა, რომ თერგ-დალე-
ულობა არ დამწამონ მეთქი. თერგ-დალეულები
ჩვენს ქართველს კაცს როგორღაც არ ეჭაშნიკება &
არ მოსწონს. ამასეღ ფრინად საფუძვლიანი საბუთი
აქვით: პირველი, იმიტომ არ მოსწონთ, რომ თერგ-
დალეულები მართლა & თერგ-დალეულები არიან,
მეორე, იმიტომ.... იმიტომ, რომ მეორეთაც თერგ
დალეულები არიან, მესამე, იმიტომ.... იმიტომ...
იმიტომ, რომ მესამეთაც თერგ დალეულები არიან.
მოდე & ამისთანა ჭკვიანური საბუთი სხვა საბუთით
დაურღვიე ჩვენს დარღვეულს ქართველობას.

ეგ დასაღუშავი თერგი! რა ორზირი ყოფილა!

დასე, როგორ მიმკვდარა. რაკი ზურგი ჩვენკენ უქმნია ჯ ჰირი რუსეთისაკენ, რაკი გაუძინდვრებიან ჯ გაუგანია. როგორღაც ის დეკემბრული სისხისუკვლია. ჩვენი დამთხვეული თურგი ვლადიკავკასთის ის თურგი არ არის, რომელზედაც ჩვენს პროცეს უთქვამს:

«თურგი რის, თურგი ღრიალებს, კლდენი
ბანს ეუბნებია».

იქ ისე დამდოვრებულა, ისე მიმკვდარა, თითქო ან როზუ ქვეშ არის. გატარებულა, ან დიდი ჩინი მიუღიაო. მაგრამ იქნება თურგი იქ კვრე იმიტომ მიჩუბებულა, რომ მოხანე კლდენი კვრდთ არ ახლავს, ის კლდენი, რომლის:

«კლდოვანთა გულთა ღრუბელნი შავთა ზედ
დაწოლიან»

«მრისისხებით ქვეყანას წარღვნითა ეძუქრებია».

მაგრამ მაინც ჯ მაინც ვაი შენ, ჩვენო თურგო! შენ, ჩემო ძმობილო, ზოგიერთ-გაცხავით სხვა მისულსარ, იჭურო ქუდიც დაგვირავს. ცოდვა არ არის შენი ჭექა-ქუხილი, შენი ზარბაზნი სმაურობა, შენი შოთოვა ჯ ფოთოვა, შენი გაუთავებელი ბრძოლა ქა-კლდე-ღრუბთან, თითქო შენი განიერი წოდელი შესს ვიწრო ხაწოლში კერ მოთავსებულაო. ბევრი რამ სავულის ყურთა შენში, ჩვენი დაუძო-

ნაკო თერგ, შესს ძლეკა მოსილს ჳ შეუზოვარს
 დენაშია. აქ კი მიმსკხალხარ დამარცხებულ ჳ ნათ-
 რეკ ლომსაკითა. ცოდო სარ ჳ ცოდვას შერები!...

ჲე, სოიულო, რაშიგან სარ, რას გვებრუნებ, რა
 ზნე გჭირსა? »

შუა დღე იყო, რომ ლარსის სტანციისში მოკე-
 დი. ლარსამდი ჩემმა გულმა კერათერი განსაკუთრე-
 ბითი სიამოვნება ვერა მიიღო რა, გარდა იმისა, რომ
 რამოდენათაც ჩემს სამშობლოს ჭკეყანას ვუახლოვ-
 დებოდი, იმოდენად გარემო ბუნებას ჩემი ჭკეყნის ფე-
 რი ემატებოდა ჳ თერგს შფოთვა ჳ ლელვა.

შეკედი სტანციის ცარიელს ოთახშია. ჩაის და-
 ლეკა მიხდოდა ჳ ამის გამო სამოვარის დადგმა
 შეკუთვრეთ ერთს ფეხმოტეხილს სალდათსა, რომე-
 ლიც ბოდოს სტანციის გუმაგად გამოდვა. შინამ
 სამოვარს შემოიტანდნენ, მივწექ გაფიცრულ-ტახტ-
 ჴედ ჳ თავი ფეჩრებს მიკეცი. ოთხი წელიწადი იყო,
 რაც მე რუსეთში ვიძყოფებოდი ჳ ჩემი ჭკეყანა არ
 მენასა. ოთხი წელიწადი!... იცი, მკითხველო, ეს
 ოთხი წელიწადი რა ოთხი წელიწადია! შირველი,
 რომ მთელი საუკუნეა მისთვის, ვინც თავის ჭკეყა-
 ნას მოშორებია. მეორე, ეგ ოთხი წელიწადი ცხო-
 ვრების სამირკველია, ცხოვრების წყაროს სათავეა,
 ბეწვის ხიდი სიბნელისა ჳ სინათლის შუა, ბედისა

გან გადებულა. მაგრამ უკვლასათვის კი არა. მარტო იმათთვის, ვინც რუსეთში წასულა, რათა ჭკუა აკარეშოს, ტვინსა და გულს მოძრახობა მიჭსტეს, ფეხი აადგმეკინოს. ეს ის ოთხი წელიწადია, რომელიც ჭაბუკის ტვინში და გულში გამოჭკვანძავს ხოლმე ცხოვრების კვირტსა. ეს კვირტი კიდევ ის კვირტია, რომლიდანაც მშვენიერი და ბრწყინვალე მტკვანიც გამოვა და ძალა-უურძენაცა. ჭოი, ძვირფასო ოთხი წელიწადო! ნეტავი იმას, ვისაც შენგან გადებული ბეწვის ხიდი ფეხთან ქვეშ არ ჩაჭსტედომია, ნეტა იმას, ვინც შენ რიგიანად მოგისმარა.

III

რაკი ფლადიკაკვასიდან გამოკვლ და ჩემი ქვეყნის სიომ დაძვრა, გულმა სულ სხვა რიგათ დამიწყო ფეთქა. პოვოსკაში უკეთესთა ფიქრთა ქვეშედ ხათქა-ხეთქი დამიბსეკდა ხოლმე. ახლა კი, როცა სტანდის ოთახის ტახტზედ მამა პაპურად გავიშოტე, ღვთის წყალობა შენა გქონდეს, რომ მე ფიქრს მიკვნი სრული ჩემი გულის ყური და ყურადღება. ჭკუფად მომიგროვდა უკვლათერი რაც კი დამეტოვა ჩემს მშვენიერს პატარძალსავით მოართულს ქვეყანაში, რაც კი შენახა, მეცადნა და მეცნო. მრავალ ხაირი ფიქრები ერთად, რეულად გონების ოკლწინ წარმომიდგინენ, მაგრამ კლვის უძალეს ერ-

თი უიქრი მეორეხედ მეცვლებოდა. ასე, რომ ჩემი გონების თვალი ერთ ღ იგივე სავანხედ ერთს წუთსაც ვერ გავახერე. ერთის სიტყვით, ჩემს ტვინში სრული რეკოლუცია მოხდა: ძირს მილაკებულნი ფიქრები მაღლა მოექცნენ, მაღლა დაღაგებულნი ძირსა ღ მერე აირივნენ ერთმანეთში.

ამ ყოფაში ვიყავ. ბოლოს ჩემთა ფიქრთა ყოველმა თავისი შესაფერი ადგილი დაიჭირა ჩემს გონებაში. მათ შორის ერთი უფრო, ბრწყინვალედ გამოძესტა, იმ ერთს მოჰყვა მეორე, მეორეს მესამე ასე. ანომ ბოლოს სულ ყოველნი ერთად ერთ რთულ ღ ზედ მიყოლილ გრესილად შემექმნენ. როგორ შეკეურები მე ჩემს ქვეყანას ღ როგორ შემეურება იგი მე, ვიფიქრე: რას ვიტყვი მე ჩემს ქვეყანას ახალს ღ რას მეტყვის იგი მე? გინ იცის: იქნება მე ჩემმა ქვეყანამ ზურგი შემაქციოს, როგორც უცხო ნიადაგზედ გადარგულსა ღ აღზდილსა; იქნება ზურგიც არ შემაქციოს, იქნება მიმიტვისოს კიდევ, რადგანაც ჩემში მაინც ღ მაინც ჩემის ქვეყნის ღვრიტაა დადებული, მაგრამ მაშინ რა ვქმნა, რომ ჩემმა ქვეყანამ მაძიულოს ღ მაძიბოს თავის აშაგი ღ მე კი, მის ენას გადაჩვეულმა, ვერ ვავიგო მისი ენა, მისი სიტყვა? იქნება მიმიღოს კიდევ ღ როგორც თავისი შვილი გულზედაც მიმიგრას ღ

ხარბად და მიგდოს უერი, მაგრამ მე შევიძლებკი, რომ მას ღვიძლი სიტყვა ვუთხრა და იმ სიტყვით უნუგეშოს ნუგეში მოვიყინო, მტრადს ცრემლი მოვწმინდო, მეშაკს შრომა გავუადვილო და ის თვითვეული ნაპერწკალი, რომელიც არ შეიძლება, რომ ფოკელს კაცში არა ფოლავდეს, ერთად შევკავრო. შევიძლებ კი? შევიძლებ გასაკონის ღვიძლის სიტყვის თქმასა? გადავწყვიტე, რომ ჩემი ქვეყანა მიმიღებს და მიმითვისებს კიდევ, იმიტომ რომ იმისი სისხლი და ხორცი ვარ; იმის სიტყვასაც და ენასაც გავიგებ, იმიტომ რომ მამულის სიტყვას მამულის შვილი უურს უგდებს, განა მარტო უერთია, გუღითაცა, რომლისათვისაც დუმილიც გასაკონია; ჩემს სიტყვასაც გავაგებინებ იმიტომ რომ შვილის სიტყვა — მშობელს ფოკელთის ესმის, მაგრამ ამას სულ სიტყვაზედ ვლავარაკობ, საქმე კა საქმეშია. შენმა ქვეყანამ საქმე რომ მოგთხოვოს, მაშინ რასა იქ? ვკითხე მე ჩემს თავს და ვაკერდი კიდევ, ვიგრძენ, რომ ამ კითხვამ შექსწყვიტა ის შემოხსენებული ჩემი ფიქრების ფეხი და გრესილი.

— მართლა და რა უნდა ვქნა, ვკითხე ჩემს თავს ხმა მალლივ.

— ჩაი უნდა მიირთოვო, მიმასუხა სტანციის გუშაგმა, რომელმაც ამ დროს შემოიტანა სამოვა-

— ღი და ჩემს სტოლზე დადგა.

— ჩაი... .

— სამოკარი იმისთვის არ მიბძახეთ, მიმასხეს სულელმა გუშავმა და გავიდა გარეთ. არ გასულა ამის შემდეგ რამდენიმე წუთი, რომ კარი ისევ გაიღო და ერთმა აფიცერმა შემოიყვანა თავი. იმისი სახის მეტყველება ამეღაჟებდა, რომ ღვინობა და არაყის ძალიან დაახლოებით იცნობდა. თვალად ერთი ოცდაათის წლისას ჰგავდა, ზედ ეტყობოდა, რომ მკვლავრი არ იყო.

— ნება მომეცით, მითხრა მან რუსულად, გაცნოდ ჩემი თავი: მე გახლავართ შოტლანდიელი №, აქ ლარსში ვდგეკარ, როტა მახარია.

— ძალიან მოხარული ვარ, ვუძახეს მე, რუსულად წამოკუდრე და ჩამოკართვი გამოწვდილი ხელი.

— საიღამ მობძახდებით?

— მეტერბურგადამ.

— ფრიად სასიამოვნოა. ამ უდაბურს და კერძა ადგილას ერთი ეკ სიამოვნება მაქვს, რომ შეკვებები ხოლმე მკვლავრს განათლებულის ქვეყნიდამა. გაცნა, რომელიც გონებითა ესცხრობს, მოკალეს ღვთისა და ქვეყნის წინაშე, რომ შეკვდეს განათლებულს კაცს საბაასოდ გონების გასათხიზლებლად. დიდად მოხარული ვარ. ბასი ჰგვის საზღოა.

მიიხრა ეს ჭ კიდევ გამოძიწოდა ხელი, მკ
ხელმეორედ ხელი ჩამოკართვი.

— თქვენ ვინა ბძანდებით, შეითხა მან.

— მე გახლავარ ერთის სომხის სოკდაგრის და-
სლდარი.

— დასლდარიო!... თქვა ჭ ტუხეძი აიბრუწა.

— დიას, ბატონო!

ჩემმა ახალმა ნაცნობმა, რომ ეს გაიგონა, მუი-
მ დიფკაცური სანახაობა მიიღო: მხრები მოიძარ-
ჭვა, ის პირველად მორიდებული ლაშარაკი სსვა
ქანგზედ შეჭსცვალა.

— საიღამ მოდისა-ა-ართ?! შეითხა გაკვირვებით
ღ დაცინებითაცა.

— შეტერბურგიდამა.

— ჭმ, ჩაიცინა აფიცრმა: შეტერბურგიდამ. გა-
ჩგია გლირსებიათ შეტერბურგის ნახვა. შეტერბურ-
გი!... ძალიან კარგი ქალაქია, — თქვა ესა ჭ არსეი-
ნად ჩამოვდა სკამზედ: შეტერბურგი!... ო, ო, დი-
დი ქალაქია. შეტერბურგი!... ვრცელი ქალაქია!..
არა ჭგავს თქვენ წიციან ქალაქსა. აბა რა ქალაქია
თქვენი ქალაქი? ერთ თავიღამ რომ გადააფურთხო,
ფურთხი ქალაქის ბოლოს დაეცემა. შეტერბურგი
კი... ხომ გინახვოთ, შეტერბურგი? რუსეთის გუ-
ლია. მართალია, აჭამდისინ მთელი რუსეთი ფიჭ-

რობდა, რომ მის გული მოსკოვია, მაგრამ მთელს რუსეთს მე განუფანტე ეკ ტრუ ღ უკუნური აზრი. მე მწერალი გასლავართ. გოსიკოთ, რომ მიცნობდეთ. ეგრე კი ნუ მიუერებთ. მე დავამტკიცე, რომ ზეტერბურგია მთელი რუსეთის გული. იზღერის ბალი ხომ გინახავთ?

დაკუგდე კი უერი ამ აფიცარს ღ გულში კა კუფიქრობდი, ხომ არ გაგიუებულა მეთქი, მაგრამ გარდა ამ გადარეულის ლაპარაკისა არა შეკატყერა.

— არა იზღერის ბალი გინახავთ, თუ არა? მკითხა კიდეკ იმან.

— ზეტერბურგის გულობა რით დაამტკიცეთ, კკითხე მე ღ არ მივეცი ჰასუსი მის უკანასკნელს კითხვაზედ.

— არა ჟერ მე მითხარით: იზღერის ბალი გინახავთ, თუ არა. თქვენ აქაურები, სამეკნიერო ლაპარაკს ჩკუდნი არა ხართ, ამიტომაც ერთი სავნიდამ მორეზედ გადახტებით ხოლმე. თქვენ ზედ-მიყოლებითი, რიგინი სჯა არ იცით, ეკ რასაკვირველია, გაუნათლებლობისაგან მოგდინთ. მკონი, თქვენ არც კი იცით რა არის ცივილიზაცია, ასოციაცია, არლუმენტაცია, ინტელიგენცია, კასსაცია ღ ფილოლოლია. მაგრამ ეკ არათერი, წარმავალია. თქვენც გაიწურ-

თსებით, მადლობა ღმერთს აფიცრობა & ჩინოვნი-
კობა ბეკრი მოდის რუსეთიდან თქვენ განახათლე-
ბლათ. არა, კერძო მითხარით, იზღერის ბალი გინა-
სავთ, თუ არა. თუ ეკ არ გინახავთ, პეტერ-
ბურგიც არ გინახავთ.

– მინახავს.

– გინახავთ? მას თქვენ განათლებულეში ფე-
ხი ჩავიდვამთ. ფრიად მოხარული ვარ, ფრიად მო-
ხარული ვარ. იზღერის ბალი? როგორი ბალია, ჰა!
აი ფერებით სავსე სამოსსე ის არის, აი! ფერით-
ბი ხომ იცით რა არის? ეკ სამეცნიერო სიტყვაა,
იქნება არ იცოდეთ. ეკ მდებარედ რომა ვსთარგ-
მნათ, იმასა ნიშნავს, რომ ის ბალი სავსეა ყუყუნა
თვალეებან ქალეებითა. გინდა ერთს ჩაავლე ხელი,
გინდა მეორეს. აი განათლებას რა შეუძლიან. თქვე-
ნი ქალეი კი კაც დანახავენ თუ არა, იმადეებან.
არა, პეტერბურგი... დიდი ქალაქია, ფრიად განათ-
ლებული, & იზღერის ბალი განათლების კვირგვი-
ნია, ასეთი ბალია, რომ «მწუ.»

ამ სიტყვაზედ მეცნიერმა აფიცარმა თითებ-
ზედ იკოცა.

– მე იმედი მაქვს, რომ ეს სამოვარო ამ სტო-
ღზედ თქვენთვის ჰსდგას?

– თქვენმა იმედმა. არ მოგატყუათ თქვენ.

– მე იმედი მაქვს, რომ თქვენ, როგორც გა-

ნათლებულის ქვეყნიდან მოხული კაცი, მკც მითავა-
ზებთ ჩაისა?

— ზაღ მავ იმედს გავიმტყუნებთ.

რომინც, რასაკვირველია, ვკექნება?

— მაგაზედ ვი უკაცრავოთ.

— ეგ კერაფერი სიშანია. თქვენ სომეხი ხართ,
თუ ქართველი?

— ქართველი.

— ძალიან ძიამა, რომ ქართველი ხართ. თუმი-
ცა ჩვენი ლერმონტოვი ვი ამბობს, რომ *он же и
русские евреи*, მაგრამ მაინც ქართველები ქ-
ჯობიან იმ ზოიებსა. შაჰიროზები ვი, რასაკვირვე-
ლია, ვექნებათ.

— გასლავსთ.

— იმედი მაქვს, რომ მითავაზებთ.

— დიდის სიამოვნებით. ინებეთ.

— აბა, მაშ თქვენ ჩაი დაახსით & მერე მოკ-
ვეთ სამეცნიერო დაზარავსა. თუმიცა თქვენთვის
ძნელი იქნება სამეცნიერო დაზარავის გაგება, მაგრამ
მე შიგა & შიგ სამეცნიერო სიტყვებს მდაბიურად
გითარგმნით & ამ რიგათ სამეცნიერო დაზარავის
გაგებას გავიადვილებთ.

მე ჩაი დაახსნი & ერთი ჭიქა იმას დავუდგო, ჩაი

რომ ჰატარა მოსკა, გამოაბოლა ჰაპიროსი ჭ მოჭ-
უკა ლაჰარაკსა.

— თქვენი ქვეყანა, მეცნიერის ენით რომ ვჭს-
თქვა, განათლებული არ არის, ესე იგი, მდაბიურის
ენით რომ ვჭსთქვა, გაუნათლებელია, ხომ გესმით?

— ძალიან კარგად.

— აკი მოგასხსენეთ, გაგიადვილებთ მეტქი სს-
მეცნიერო სიტუკის გაგებასა. ასლა დავიწყეთ იქი-
დამ, რომ თქვენი ქვეყანა განათლებული არ არის,
ესე იგი, გაუნათლებელია. ეს ხაი მოსკოვისა უნდა
იყოს?

— არა, სტავროპოლში ვიყიდე.

— სულ ერთია. ასლა დავიწყეთ, როგორც წი-
ლანა ვსთქვით, იქიდამ, რომ თქვენი ქვეყანა განათ-
ლებული არ არის, ეგ იმასა ნიშნავს, რომ თქვენი
ქვეყანა ბნელია. ხომ გესმით?

— დიახ, კარგად.

— ასლა რაკი იქიდამ დავიწყეთ, რომ თქვენი
ქვეყანა განათლებული არ არის, ისიც უნდა ვსთ-
ქვათ, რომ განათლებს არ არის. მე ამას მაგალი-
თუბით ავისხსნით: წარმოიდგინეთ ბნელი ოთახი,
წარმოიდგინეთ, თუ არა?

— წარმოვიდგინე.

— არა, იქნება სადმე ერთი ფანჯარა ღია და-
გრხათ, ისიც დაკეტეთ.

— დაკეტეთ, გუპასუხე გი ჭ სიცილი მაძივიდა.

— ძალიან კარგი. რაკი ის ფანჯარაც დაკეთეთ,
ფარდაც ჩამოათვარეთ.

— ჩამოვათვარე.

— რაკი ფარდაც ჩამოათვარეთ, ოთახიც დაბნე-
ლდება, ველარა იერს დაინახავთ, უეცრათ შემოი-
ტანეს სახთელი, განათლდა ოთახი. განათლებაც
ეგ არის. სწორედ მოგასსენოთ, არც ეს ჰაპირო-
ბია უწიგო. ჰეტეროურგადამ იქნება?

— სულ ერთია.

— ახლა ხომ გესმით განათლების მნიშვნელო-
ბა?

— ძალიან კარგად.

— ახლა, რადგანაც ჯგისხენით განათლების მნი-
შვნელობა, თქვენ უნდა ერთი რამა გკითხოთ, თქვენ-
ში ცივილიზაცია როგორ მიდის?

— ძაგისას ვერას მოგასსენებთ; დიდი ხანია
ჩემს ჰაყუნაში არა ვყოფილვარ.

— ეგ არა იყრი, მე ესლავ შეკითვობ რე-
გორც მაღის: გენერლები გეყოლებათ თქვენ ქარ-
თკედლებს?

— იქნება ერთი ოცაოდე მოგროვდეს.

— რაო, ოციოდუო!... ო, ო, ეგ დიდი ხაქ-
მკა, — წამოქსოქა დიდის უოფით ჩვესმა მეცნიერმა
აფიგურმა: ოციოდუო!... ამ ერთ მუჭა ხალხში ჭ
ოცი ღეხერალი!... ეგ, ბეტონო, დიდი ცივილიზა-
ცია გქონიათ. გერ უეურეთ. ოციოდუ ღეხერალი.
არა მკერა. იქნება თქვენ, მეცნიერების ერთ რომ
კვსოქვათ, დეისტვიტელნი სტაციის სოვეტიკებსაც
მართალ ღეხერლებშია ქსოვლით, ესე იგი, მდაბი-
ურის ერთ რომ კვსოქვა, იქნება სტაციის ღეხერ-
ლებსა, ანუ, უფრო მდაბიურად რომ კვსოქვა, უეპო-
ლეტო ღეხერლებსა, ანუ, ამასედ უფრო მდაბიურად
რომ კვსოქვა, უელვამო ღეხერლებსაც მართალს
ღეხერლებშია ქსოვლით? უთუოთ ეგრე იქნება.

— არა, თქვენმა მზემ, — დაუფიცე მეც: არა,
თქვენმა მზემ, სულ მართალს ღეხერლებს მოკასხე-
ხებთ.

— ოციოდ მართალი ღეხერალი! ბარაქალა,
მართალ-მადიდებელ რუსეთს! სახელი და დიდება!
ხაცა ფებს შესდგამ, დაამუარებ ხოლმე ცივილიზა-
ციას. სულ რამდენი წელიწადია, რაც რუსეთი
ქ შემოვიდა?

— იქნება სამოცდა ათი.

— შვიდს წელიწადში ორი ღეხერალი! დიდი
ხაქმკა, დიდი ცივილიზაცია არის. მერე როგორი

დენერალა?! მართალი დენერალი! თუ ღვთის ძალით თქვენში ცივილიზაციამ ეგრე იარა, სამოცდაათ წელიწადს უკან კიდევ ოცი დენერალი მოგემსტებათ ჰ სულ ორმოცა შეიქმნება. დიდი საქმეა. მე კვ არ ვაცოდნი. ან საიღამ უნდა შემეტეო? სულ არ იქნება სამი წელიწადი, რაც ამ ქვეყანაში ვარ. სწორედ მოგახსენათ, არც მოცლა მქონდა, რომ თქვენის ქვეყნისათვის მეცნიერი თვალი დამეკვირვებინა. მე ერთს დიდს საოსტატო საგანს გამოვიკვიდე, მრავალი ვიძიე, ისტორიები წავიკითხე ჰ ჩემი დრო სულ ამ სამეცნიერო საქმესედ გადავაკე. მაგრამ ცუდად არ წახდა ჩემი ღვაწლი, შთამომავლობა მოიგონებს ჩემს სახელსაცა.

— რა იმოქმედეთ?

— რა ვიმოქმედე! ადვილა სათქმელია. აი, ბატონო, რუსეთში მესატონეებს ეძეები ჩამოართვეს. მესატონეს ბიჭი აღარ შეჩა. მოქამაგირეს ანახარახ დარჩა. შეწუსდა ქვეყანა, მოქამაგირეებმა დაუწეეს ყოველფერ სახლში ჰარვა. მე, როგორც გულმტკივნეული შვილი, ჩავიფრდი ამ ჩემის ქვეყნის მწუნარებასედ, — ვჭხოქვი: ქვეყანას შველა უნდა-მეთქი. მაღლობა ღმერთს, ვუშველე კიდევ. ასეთი რამ მოვიგონე, რომ მოქამაგირეს სახლში ჰარვა აღარ შეუძლიან. ერთ უბრალო შემთხვევამ კი

მაპოვნინა წამალი. ჩემი დენშჩიკი თრიად დიდი
 ქუჩა იყო. საშაქრეში შაქარს აღარ უშვებდა. გი-
 თიქრე,-ვითიქრე, როგორ ვუშველო ამ საქმეს მეთ-
 ქი. დავიწყე ყუთის დაკეტა, მაგრამ სან დაკეტა
 დამავიწყებოდა სოლმე, სან გასაღები სტოლზედ
 დამჩხებოდა სოლმე ჭ როცა სასლიდამ გავიდოდი,
 დენშჩიკი შაქარს მომშარავდა. ბოლოს ავიღე, ორი
 ბუზი დავიჭირე ჭ ჩავსვი საშაქრეში, თავი დავსუ-
 რე ჭ არ დაკეტა კი. ახლა მკითხავ ჩისთვისა?
 იმისთვისა, ამ თუ დენშჩიკი კიდევ შაქარის მო-
 შარვას დააპირებდა, სომ ყუთი უნდა გაეღო. რაკი
 ყუთს თავს ახდიდა, ბუზები მაშინვე ამოფრინდუ-
 ბოდნენ. მერე როცა შინ მოვიდოდი ავხდიდი ყუთს
 ჭ შიგ რაკი ბუზებს აღარ ვხახავდი, აშკარა იქნე-
 ბოდა, რომ ყუთის თავი აუხდია ვისმეო. ვინ ახ-
 დიდა. თუ არ ჩემი დენშჩიკი. რაკი ეს გამოვიგო-
 ნე. მე დენშჩიკი შაქარს კელარ მშარავს. ესლა 'ყოველ
 დღას ჩაის გავათავებ სოლმე თუ არა, ოთახში
 ბუზებს ვიჭერ. დავიჭერ ბუზებს, ჩავსვამ შაქარის
 ყუთში და მთელი დღე არსეინათ ვარ, ვიცი რომ
 არავინ მომშარავს. როგორ მოგწონთ ჩემი აზრით?

იაფი ჭ ქურდობის უებარი წამალია. ეგ წამალი უკელათერში იხმარება, რასაც კი ჩვენს ოჯახობაში უუთში ვინახავთ ხოლმე. ეს აზრი ჭერ ანაკის-თვის არ გამიძღვანებია, მაგრამ თქვენი ქვეყანა ისე მიუყარს, რომ თქვენ ეგ კაცობით ჭ კთხოვთ თქვენც გაუნათლებელს მებატონეებს აცნობოთ. ერთი ეს არის, რომ არაყის ქურდობას ჭერ კერა უუშველერა. არაყის ბოთლშიაც კი ვცადე ბუჩების ჩასმა, მაგრამ ეგ წუეულები შიგ იხრჩობიან. მაგრამ მაგის წამალსაც მალე მოვიგონებ. არა, როგორ მოგწონთ ჩემი ოსტატობა? ფრანციელებსაც იციან ხოლმე მაგისთანა ეშმაკობების მოგონება, მაგრამ იმათი მამინების უიდვა ძვირია. ეს ჩემი ოსტატობა კი გროშიც არ დაჟდება. აბა რა არის ორი ბუჩის დაჭერა ჭ უუთში ჩასმა? დიდი არაფერი. აბა ეხლა ჩასეთ რა შედეგი ექმნება ამ ჩემ მოგონილ სჯემს: ეს ჩემი ოსტატობა რომ გავრცელდება, მაშინ შეიძლება რომ ბუჩების სეიდვა დაიწყო. აი ქვეყანაში ახალი აღეს მიცემობაცა გაჩინდება; ჩაივლით ერთს მძვენიერს დილას თ, კენს ქალაქში ჭ დანახავთ ბუჩების მალაზიასა. ცუდია

თუ? რამდენი მშვიერი კაცი ლუკმას იშოვის ბუზების მე-
 ოხებითა. ეხლა კი ბუზები რანი არიან? არა თერი.
 რის გამოხადეგნი არიან? არა ფრისა. აი მეცნი-
 ერი ჭ ჭკვიანის კაცის ნამოქმედებსა ჭ ნაღვაწლს
 რა დიდი მნიშვნელობა აქვს ქვეყნისათვის. მე აქ
 არ მოვდიოდი, თუმცა კი ბევრს მესკეწებოდნენ.
 ჩემს გულში ვამბობდი: ღმერთს თუ სიჭი ძოუ-
 ცია რამე ხემავის, ისევე ჩემებს გამოვადგე მეთქი:
 მაგრამ ამ ახლად დაჭერილ ქვეყნებს უფრო განათლე-
 ბა უნდა; აქ განათლებული კაცები ნაჭირონი არიან.
 მას ცოტა ხანს მოიცადეთ, რა მოხდება. მე ხომ ზე-
 ვით რომ ვწსთქვა ის მოვიგონე, ახლა სხვა ჩემისთანა
 სხვას მოიგონებს, იქნება იმისთანა კაციც გამოვიდეს
 რომ თქვენს ქალაქშიაც იზღერის ბაღი გამართოს:
 მეცნიერი კაცინათვის უკუდადგერი შესაძლავა. ამ-
 უოფითა მოელი შეტერბურგის განათლება აქ გა-
 დმოვა. მაშინ ჩახავთ ერთს მშვენიერს დღეს, რომ
 ხეირნობა გაიმართება იზღერის ბაღში, იმ ბაღში
 თქვენი ქალები თამამად ხიარულს დაიწეობენ, კინ-
 და ერთს უთხარ ღმერთი ჩირიძე, ა კინდა მეორეს,
 ხმასაც არ გაგვემუნ. ამა სხლსი მაშინ დაინახავს

თავის სამოთხეს. როგორც მეცნიერნი იტყვიან, ესე იგი, სამოთხე რომ დაბიურადა ვესთქვათ... მაგრამ რა ვესთქვათ, მდაბიურადაც სამოთხე სამოთხეს. ხომ გესმით?

- ძალიან კარგად.

IV

იმ ხალხობს სტეფან წმინდის ამოკვდი. მშკენიერა ხალხობ იყო ასე, რომ იმდამეს იქ დაგინი. რათა თკალა გამკელა მშკენიერის სხასობის სიღვითა. ოხ, საქართველო!

«სხვა საქართველო ხად არის, რომელი ვეთსე ქვეყნის?»

ოთახიდან გამეთ გამოკვდი ჭ შვესელე სტეფან წმინდის პირ ჭ პირ აყუდებულს მფინვანსა, რომელსაც უაზობეგის მთას ეძახიან. დიდებული რამ არის ეგ მფინვანი. აბა მაგას შუეძლიან ჭსთქვას: ცა ქედათა მაქვსო ჭ დედა მაწა ქაღამნათაო. ცისა დავეარდხედ მოხანდა იგი თეთრად ჭ აუბღვრეკვლად. ერთი მუჭის ოდენი ღრუბელიც არა ჭვარავდა მის

მაღალს შუბლსა, მის უიხვით შეკვირვხდილს
 თავსა. ერთად ერთი ვარსკვლავი, მეტად ბრწყინვა-
 ლე ზედ დახათიდა, ერთს ალავს გაჩერებული,
 თითქო მუიხვარის დიდებულს სხსეს განუცვიფრე-
 ბიაო. მუიხვარი!... დიდებულია, მეუღრო ჯ მშვი-
 დობიანი, მაგრამ ცივია ჯ თეთრი. დასახვა მისი
 მაკვირვებს ჯ არ მალელვებს, მაციებს, ჯ არ მათ-
 ბობს, — ერთი სიტყვით, მუიხვარი, მუიხვარი მთე-
 ლის თავის დიდებულებითა საკვირველია ჯ არა შე-
 სხუვარებული. სა რად მინდა მისი დიდება? ქვეუნი
 უაუანი, ქვეუნი ქარიშხალი, ქროლვა, ქვეუნი ავ-
 კარგი მის მაღალს შუბლზედ ერთს მაღლვსაც არ
 აატოკებს. მირი თუძცა დედა მიწაზედ უღვა, თა-
 ვი ვი ცას მიუძქენია, განზედ გამღვანა, მიუქარე-
 ბელია. არ მიუქარს არც მაგისტანსა სიმაღლე, არც
 მაგისტანსა განზედ გადგომს, არც მაგისტანსა მიუ-
 ვარებლობა. დალოცა ღმერთმა ისეკ თავზედ ხელ-
 აღებული, გიჟი, გადარეული, შეუზოკარი ჯ და-
 უმონავი მღვრთე თერგი. შავის კლდის გულიდამ
 გადმომხკდარი მოდის ჯ მობლავის ჯ აბლავებს
 თვის გარეშემოსა. მიუვარს თერგის ზარბანი ხე-

ლი, გამაღებელი ბრძოლა, დრტკინკა & კაი კავ-
 ლახი. თურგი სასკა ადამიანის გაღვიძებულის ცხო-
 ვრებისა; ამაღელვებელი & ღირს საცხოობი სასკენ
 არის: იმის მღვრიე წუაღში ჩანს მთელი ქვეყნის
 უბედურების ნაცარ-ტუტა. მუინკარი კი უკვდავები-
 სა & განცხრომის დიდებული სასკა: ციკია რო-
 გორც უკვდავსა & ჩუძია როგორც განცხრომა. არა,
 მუინკარი არ მიუკარს, მით უფრო რომ მიუკარე-
 ლად მალაღია. ქვეყნის ბედნიერების ქვა-კუთხეთი
 კი უოკელთვის ძირიდან დაღებულა, უოკელი
 შენობა დასლიდან ამაღლებულა, მალაღიდან კი შე-
 ნობა არ სად არ დაწყობილა. ამიტომაც შე, რო-
 გორც ქვეყნის შვილს, თურგის სასკე უფრო მამწონს
 & უფრო მიუკარს. არა, მუინკარი არ მიუკარს: მი-
 სი სიცივე სუსხავს & სითეთრე აბერებს. მალაღიო!
 რად მინდა მისი სიმაღლე, თუ შე იმას კერ ავწვ-
 დები & ის შე კერ ჩამომწვდება. არა, არ მიუკარს
 მუინკარი. მუინკარი დაღებულს გატკის მაგონებს &
 თურგი კი მრისხანე & შეუპოვარს ბაიროსსა. ნეტა
 კი შენ თურგო! იმითი ხარ კარგი, რომ მოუსკე-
 ნარი ხარ. აბა პატარა ხანს დადგე, თუ მურად

გზებზედ ან გ.რ.დაიქცე და ეკ შენი სხამაძარი სმაუ-
როისა მყაყუბის ეყისხედ ან შეკრვალის. მოძინა-
ობა და მარტო მოძინაობის ანის, ხეძო თერგო, ქვე-
ყნის დინას და ხეგუნის მამრეძი....

***

5 825
1871